

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ODSJEK ZA POVIJEST UMJETNOSTI

AK. GOD. 2013./14.

Lea Linarić

ŽUPNA CRKVA SVETOG JURJA MUČENIKA U ĐURĐEVCU
ARHITEKTA STJEPANA PODHORSKOG I SAKRALNA
BAŠTINA ĐURĐEVCA

Diplomski rad

mentor: dr. sc. Dragan Damjanović

Zagreb, ožujak 2014. godine

Temeljna dokumentacijska kartica

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za povijest umjetnosti

Diplomski rad

Župna crkva sv. Jurja mučenika arhitekta Stjepana Podhorskog i sakralna baština Đurđevca

Lea Linarić

SAŽETAK

Župna crkva sv. Jurja mučenika sagrađena je 1929. godine zaslugom župnika Nikole Medvedca i Jakova Novosela, a prema nacrtu zagrebačkog arhitekta Stjepana Podhorskog u stilu *vero Croatica*. Uz crkvu u Makarskoj i Tomislavgradu, najmonumentalniji je primjer arhitektovog opusa. Smještena je u središtu Đurđevca, grada u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske. Od XVII. stoljeća, na mjestu današnje, stajale su još tri crkve. Uz župnu crkvu, danas se u Đurđevcu nalazi pet kapela, sagrađenih uglavnom na početku XX. stoljeća.

Rad je pohranjen u: Knjižnici Filozofskog fakulteta u Zagrebu

Rad sadrži: 130 stranica, 124 reprodukcije. Izvornik je na hrvatskom jeziku.

Ključne riječi: župna crkva sv. Jurja mučenika u Đurđevcu, Stjepan Podhorsky, *vero Croatica*, Marko Peroš, Jakov Novosel, Stanislav Rajtar, Antun Ivandija

Mentor: dr. sc. Dragan Damjanović

Ocjenjivači: dr. sc. Hrvoje Petrić

dr. sc. Danko Šourek

Datum prijave radnje: 19. studenog 2009.

Datum predaje radnje: 20. veljače 2014.

Datum obrane: 23. travnja 2014.

Ocjena: odličan (5)

SADRŽAJ

1. UVOD	3
2. ĐURĐEVAC KROZ POVIJEST	4
2.1. POVIJEST ŽUPE U ĐURĐEVCU	8
2.1.1. ŽUPNE CRKVE NAKON OBNOVE ŽUPE 1614. GODINE.....	10
2.1.1.1. DRVENA ŽUPNA CRKVA BLAŽENE DJEVICE MARIJE OD NAVJEŠTENJA	10
2.1.1.2. ZIDANA ŽUPNA CRKVA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U XVIII. STOLJEĆU	11
2.1.1.3. ŽUPNA CRKVA SV. JURJA U XIX. STOLJEĆU	13
2.1.2. ŽUPNI DVOR	17
2.1.3. KAPELE	19
2.1.3.1. KAPELA SV. LOVRE	19
2.1.3.2. KAPELA SV. JURJA „U POLJU“	19
2.1.3.3. KAPELA SV. ROZALIJE	20
2.1.3.4. KAPELA TRPNOG ISUSA „PRI SVECU“	25
2.1.3.5. KAPELA SRCA ISUSOVA	26
2.1.3.6. KAPELA ŽALOSNE GOSPE NA GROBLJU	30
2.1.3.7. KAPELA SRCA ISUSOVA NA GROBLJU	31
2.1.4. GROBLJE	33
3. GRADNJA NOVE CRKVE	35
3.1. O CRKVI IZ PERA JAKOVA NOVOSELA	35
4. ARHITEKT STJEPAN PODHORSKY	49
4.1. VERO CROATICA	59
4.1.1. PLETER	70
5. ŽUPNA CRKVA SVETOG JURJA MUČENIKA U ĐURĐEVCU	72
5.1. EKSTERIJER	72
5.1.1. ZAPADNO PROČELJE	72
5.1.2. BOČNA PROČELJA	73
5.1.3. ISTOČNA STRANA	74
5.1.4. KUPOLA	75
5.1.5. TORANJ	75
5.1.6. BOJA	76

5.2. INTERIJER	77
5.2.1. MRAMORNI OLTAR SV. JURJA	79
5.2.2. SLIKA SV. JURJA	80
5.2.3. SLIKA SV. PETRA	83
5.2.4. POBOČNI OLTARI	84
5.2.5. SVETIŠTE	89
5.2.6. PREDVORJE	92
5.2.7. KLUPE	93
5.2.8. ISPOVJEDAONICE	93
5.2.9. LUSTERI	93
5.2.10. MAJKA BOŽJA FATIMSKA	95
5.2.11. ORGULJE	95
5.3. VITRAJI	97
5.3.1. APSIDA	97
5.3.2. VITRAJI NA SJEVERNOM I JUŽNOM ZIDU	100
5.3.3. VITRAJI IZNAD SJEVERNIH I JUŽNIH VRATA	103
5.3.4. APSIDIOLA / KAPELA GOSPE FATIMSKE	105
5.3.5. GLAVNI ULAZ	107
5.4. INTERVENCIJE NA TORNJU	111
5.4.1. ZVONA	111
5.5. ZIMSKA KAPELA	113
5.6. ŽUPNI DVOR	115
6. RADOVI NA CRKVI SV. JURJA NAKON IZGRADNJE 1929. DO DANAS ...	117
6.1. RADOVI ZA ŽUPNIKA JAKOVA NOVOSELA 1929. – 1956.	117
6.2. RADOVI ZA ŽUPNIKA STANISLAVA RAJTARA 1956. – 1989.	117
6.3. RADOVI ZA ŽUPNIKA IZIDORA FERKA 1989. – 2007.	118
6.4. RECENTNE INTERVENCIJE	119
7. ZAKLJUČAK	120
8. IZVORI SLIKA	122
9. POPIS LITERATURE	127

1. UVOD

Župna crkva sv. Jurja mučenika u Đurđevcu sagrađena je 1929. godine prema nacrtu zagrebačkog arhitekta Stjepana Podhorskog kao građevina centralna tlocrta oblika grčkog križa s kupolom na pandantivima na križištu. Kada je stara barokna crkva, građena u XIX. stoljeću, bila u ruševnom stanju, općinsko vijeće na čelu s Viktorom Pogačnikom, zajedno s mještanima, bilo je izričito protiv gradnje nove crkve. Iako je crkva bila u vidljivo lošem stanju što se najbolje vidjelo prilikom rušenja, za novonastalu situaciju najviše su krivili župnika i kapelana.¹ Takvo mišljenje ostalo je prisutno do današnjih dana iako veliki postotak stanovništva nije ni bio rođen za vrijeme postojanja stare crkve. Tako se i danas mogu čuti komentari kako je stara crkva bila bolja, ljepša, a kako je ova danas bezlična i bez duha. Njenoj reputaciji ne doprinosi ni franjevac Paškal Cvekan, koji u svojoj, možemo reći, jedinoj monografiji Đurđevca iznosi ovakav sud o Podhorskyjevoj crkvi: „Nakon neprivlačne vanjštine čovjek bi očekivao iznenađenje s unutrašnjosti crkve. I premda crkva ima mnogo prozora na svim zidovima crkve, crkveni prostor je taman, ne uzdiže nego potiskuje, djeluje doduše mistično, ali ne i molitveno. Može razočarati.“² Cilj ovog diplomskog rada promijeniti je tu predrasudu. Crkva sv. Jurja svakako je vrijedan dio sakralnog opusa arhitekta Stjepana Podhorskog. Primjer je stila *vero Croatica* koji se ugleda na starohrvatsku i bizantsku arhitekturu te je možemo shvatiti kao odraz jačanja nacionalne svijesti. U ovom radu dat će se osvrt na povijest Đurđevca i župe te sakralne baštine na području Đurđevca, zatim će se prikazati okolnosti oko gradnje nove crkve, a donijet će se i sažetak novinskih napisa iz toga razdoblja. Kako bi se bolje shvatila ideja stila *vero Croatica*, upoznat ćemo se sa životom i djelom Stjepana Podhorskog koji je snažno utjecao na promjenu svijesti u postupanju prema našim spomenicima. Središnji dio diplomskog rada predstavljat će analiza same građevine, njene vanjštine i unutrašnjosti s crkvenim inventarom koji je za vrijeme župnikovanja vlč. Stanislava Rajtara (1956. – 1989.) dijelom promijenjen. Ovaj će diplomski rad po prvi put dati cjeloviti prikaz slikovnog materijala, od rušenja stare crkve, preko gradnje nove do današnjeg stanja.

---

¹ „LIBER MEMORABILIUM“, 1929.

² CVEKAN, 1991. : 70.

2. ĐURĐEVAC KROZ POVIJEST

Grad Đurđevac³ nalazi se u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske, u Koprivničko-križevačkoj županiji. Smješten je u srednjoj Podravini između dvije prirodno-geografske cjeline – rijeke Drave i Đurđevačkih pijesaka⁴ (u lokalnom govoru Đurđevečki peski). Prostire se na 157,19 km² prostora i prema popisu stanovništva iz 2011. godine u gradu s prigradskim naseljima obitava 8 264 stanovnika.

Slika 1: Smještaj Đurđevca

Tragove prve naseljenosti na ovom prostoru možemo tražiti već u pretpovijesti. Na širem području Đurđevca pronađene su kamene sjekire, kamena strugala, razni alati od rogovlja i glineni predmeti iz doba neolita. Također, pronađeni su i predmeti iz doba Ilira i Kelta.⁵ U rimsko doba đurđevačkom Podravinom prolazili su važni prometni pravci, jedan od njih je i rimska cesta koja je vodila od Aquavivae prema Sirmiumu presijecajući rimsku pokrajinu Panoniju Superior.⁶ Na tim trasama u srednjem vijeku došlo je do razvoja naselja⁷ te su tako prva slavenska naselja nastala u VII. stoljeću.⁸

Prvi pisani dokaz o postojanju naselja datira iz 1267. godine kada se Đurđevac u darovnici Bele IV. spominje kao „villa sancti Georgii“.⁹ U XIII. i XIV. stoljeću feudalno je

---

³ pravilniji naziv mjesta bio bi Đurđevac U: PIŠKOREC, 2005. : 7.

⁴ MATICA, 2011. : 57.

⁵ ŠALAMON, 1987. : 2.

⁶ VIDAKOVIĆ, 1939. : 53., 54.

⁷ ZVONAR, 2011. : 290.

⁸ ŠALAMON, 1987. : 2.

⁹ CVEKAN, 1991. : 23.

pripadao Komarnici.¹⁰ Kralj Karlo Robert 1326. godine daruje posjed banu Mikcu iz susjednog Prodavića (današnje Virje). Nakon što se sukobio s potomcima bana Mikca te osvojio posjed, kralj Sigismund 1401. Đurđevac daruje Detriku Bebeku da bi nakon kratkog vremena opet on sam njime upravljao. Ali ne zadugo jer posjed otkupljuje Nikola Mikac. „Potom se povijest Đurđevca odvijala kao na filmskoj traci: za njega i okolne posjede vode se žestoke međuplemićke borbe. Iza Mikaca vlasnikom opet postaje Sigismund, pa Herman Celjski, zatim braća Talovci, Ivan Vitovec i Ivan Hunjadi. Tu je zatim (...) gospodar Ivan Sekelj, pa ponovno Celjski, ban Vitovec, Matija Korvin, te u dugom razdoblju od 1470. do 1541. godine plemići Ernušti (de Hampo).“¹¹ Za vrijeme vladanja Ernušta Đurđevac je doživio veliki napredak. Spominje se 1408. godine kao castrum tako da znamo da je već tada na posjedu postojala utvrda. Posjed je 1501. godine imao čak četiri svećenika što znači da je uz utvrdu moralo postojati i oveće naselje, odnosno mogao je u njegovoj neposrednoj blizini postojati veći broj naselja. Srednjovjekovna utvrda (današnji Stari grad) imala je važnu ulogu u povijesti Podravine i sjeverne Hrvatske.

Slika 2: Stari grad u Đurđevcu, crtež Stjepana Podhorskog iz 1929. godine

Utvrda je tipični nizinski „Wasserburg“ okružen močvarama oblika nepravilnog osmerokuta pred kojim je bilo dvorište s ugaonim kulama¹² (kule i obrambeni zid srušeni su u

---

¹⁰FELETAR, 1989. : 72.

¹¹FELETAR, 1989. : 72.-73.

¹²ENCIKLOPEDIJA, 1962. : 233.

XIX. stoljeću). Najvećim je dijelom izgrađena u XV. stoljeću za vrijeme gospodarenja Ernušta pod utjecajem renesanse.¹³ Iz tog je doba i izvanredno sačuvan kaligrafski grb od crvenog mramora pečuškog biskupa Sigismunda Ernušta iz 1488. godine. Koliko je danas poznato, ta ploča od crvenog mramora tj. vapnenačke breče,¹⁴ najranije je klesarsko djelo u renesansnom stilu na kontinentalnom području Hrvatske.¹⁵

Slika 3: Stari grad Đurđevac danas

Slika 4: Renesansni grb Sigismunda Ernušta iz 1488. godine (replika)

---

¹³ FELETAR, 1989. : 108.

¹⁴ ŠALAMON, 1987. : 3.

¹⁵ HORVAT, 1975. : 40., 340.

XVI. stoljeće za srednju Podravinu donijelo je značajnu gospodarsku i kulturnu stagnaciju jer je zbog granice s Osmanskim carstvom područje Đurđevca bilo prilično nesigurno poprište žestokih borbi. Sredinom XVI. stoljeća posjedom nakratko upravlja Petar Keglević, ali uz pomoć Zrinskih, Đurđevac preuzima kralj Ferdinand I. Kralj Ferdinand povjerio je obranu Podravine Luki Sekelju 22. prosinca 1548. godine što možemo gledati kao začetak Vojne krajine na ovim prostorima.¹⁶ Predajom Virovitice 1552. Đurđevac, kao najisturenija utvrda prema osmanskoj granici našao se u neposrednoj opasnosti od Osmanlija te se do kraja stoljeća na tom prostoru odvio niz bitaka, ali usprkos svim nedaćama, utvrda je ostala neosvojena.¹⁷ Iz tog doba potječe i Legenda o Picokima koja govori o tome kako su Đurđevčani, nakon jedne od niza dugih opsada grada ispalili pijetla iz topa čime su poslali poruku da ne oskudijevaju hranom te tako uvjerali Osmanlije na prestanak opsade. Nakon Žitvanskog mira 1606. godine stanovništvo se polagano počinje vraćati na prostor đurđevačke Podravine. Gotovo stoljeće kasnije, mirom u Srijemskim Karlovcima 1699. godine konačno se osmanska granica odmiče od Đurđevca te tada napokon možemo govoriti o prestanku osmanske opasnosti u Podravini.¹⁸ Sredinom XVIII. stoljeća, točnije 1746. godine, osnovana je Đurđevačka pukovnija sa sjedištem u Bjelovaru. Đurđevačka pukovnija bila je razdijeljena na 12 kapetanija, a njezini krajišnici zvali su se Đuroki.¹⁹ Nakon 1871., razrješavanjem Varaždinsko-križevačke i Varaždinsko-đurđevačke pukovnije što dovodi do konačnog ukidanja cijele Vojne krajine 1881. godine,²⁰ područje Đurđevca pripalo je novostvorenoj Bjelovarskoj županiji te time postaje sjedište kotarske uprave, a zatim i sjedište kotarskog suda.²¹ U XX. stoljeću Đurđevac je doživio razdoblje najvećeg porasta broja stanovnika u svojoj povijesti. Razvijao se kao upravno, gospodarsko, ali i kulturno središte ovoga dijela Podravine, zbog čega je 1997. godine stekao status grada, a danas, unatoč gospodarskoj i demografskoj stagnaciji, nastoji se afirmirati kao turistička destinacija.

---

¹⁶ FELETAR, 1989. : 78.

¹⁷ ŠALAMON, 1987. : 2.

¹⁸ SLUKAN-ALTIĆ, 2003. : 93.

¹⁹ SLUKAN-ALTIĆ, 2003. : 117.

²⁰ PETERS, 2004. : 21.

²¹ CVEKAN, 1991. : 52.

2.1. POVIJEST ŽUPE U ĐURĐEVCU

Župa Đurđevac danas je središte Đurđevačkog dekanata. Po administrativnom ustroju do 1997. godine, kada postaje dijelom Varaždinske biskupije,²² pripadala je isprva Zagrebačkoj biskupiji, a zatim nadbiskupiji, a unutar nje, na nižoj administrativnoj razini zajedno s Koprivničkim i Virovskim dekanatom, Komarničkom arhidakonatu.²³

Prvi pisani dokaz o postojanju župe sv. Jurja mučenika nalazimo u popisu župa Zagrebačke biskupije pod naslovom Statuta Capituli Zagrabiensis iz 1334. godine Ivana arhidakona goričkog.²⁴ Iz popisa svećenika Komarničkog arhidakonata iz 1501. godine²⁵ saznajemo da u Đurđevcu djeluju četiri svećenika „od kojih je Andrija bio župnik, Juraj i Nikola kapelani, a drugi Juraj altarista.“²⁶ Samo naselje nalazilo se južnije od današnjeg Đurđevca, ali se danas njegov točan položaj ne zna. U XVI. stoljeću prostor Podravine postaje nesiguran zbog osmanskih pustošenja. Uslijed niza bitaka stanovništvo bježi u sigurnije krajeve te izvan utvrde nema života. Krajem stoljeća Đurđevac iz predturskog razdoblja više ne postoji. Osmanska vojska 12. lipnja 1575. pali dvije crkve koje su postojale izvan utvrde. „Jedna od tih bijaše velika i zidana – a još i nova – crkva sv. Jurja, koja je sada pretvorena u razvalinu.“²⁷

Zbog sukoba s Osmanlijama te raznih povijesnih prilika mnogo je župa propalo, a mnogima, koje su uspjele opstati, promijenilo se ime.²⁸ Takva sudbina zadesila je i župu u Đurđevcu. Naime, nakon Žitvanskog mira područje se stabilizira i stanovništvo se polako vraća u đurđevačku Podravinu. Između Đurđevca i Virovitice bio je prostor „ničije zemlje“ na kojem se vodio tzv. „mali rat“ te je obnova naselja na staroj lokaciji bila prerizična.²⁹ Iz tog razloga u XVII. stoljeću novi se Đurđevac počeo razvijati u neposrednoj blizini utvrde. Već 1614. godine dolazi do obnove katoličke župe³⁰ kojom su upravljali franjevci koji su širom biskupije znatno utjecali na obnovu.³¹ Uz promjenu lokacije, jedan od razloga zašto je došlo do promjene titulara župe i župne crkve možemo potražiti u tome da su franjevci bili veliki

---

²² http://hr.wikipedia.org/wiki/Vara%C5%BEdinska_biskupija

²³ OPĆI ŠEMATIZAM, 1939. : 47.- 49.

²⁴ CVEKAN, 1991. : 56.

²⁵ PAVLEŠ, 2003. : 78.

²⁶ HORVAT, 1940. : 6.

²⁷ HORVAT, 1940. : 11.

²⁸ BUTURAC, 1973. : 74.

²⁹ mišljenje Nikole Cika, studenta povijesti FFZG-a, studeni 2013.

³⁰ CVEKAN, 1991. : 59.

³¹ PETRIĆ, 2005. : 156.

štovatelji Majke Božje.³² Umjesto sv. Jurja mučenika po kojem je naselje i dobilo ime, župa sada nosi ime Blažene Djevice Marije od Navještenja. To ime nosit će sve do izgradnje nove crkve 1824. kada će župljani zahtijevati da titular ponovno bude sv. Juraj kako bi bio u skladu s imenom naselja i pukovnije.³³

Zanimljivo je da se u Đurđevcu crkva gradila svakih 100 godina – 1710., 1824. i 1928. godine. Razlog tome možemo potražiti u sastavu tla na kojem je građen. Prostor današnjeg Đurđevca leži na tri vrste tla – koherentnom, pjeskovitom i močvarnom tlu.³⁴ Upravo je to močvarno tlo određivalo sudbinu crkava u Đurđevcu. Temelji crkve počivali su na drvenim pilotima koji nisu mogli na takvom nepovoljnom terenu održati stabilnost crkve. Sredinom XIX. stoljeća prokopom kanala isušuju se močvare³⁵ što je dodatno poremetilo statiku zidane crkve sv. Jurja te je ona već početkom XX. stoljeća u ruševnom stanju.

U drugom dijelu opisat će se povijest đurđevačke crkve kao građevine, ali će se ujedno i opisati stanje župnog dvora i kapela koje su se nalazile na prostoru Đurđevca do početka XX. stoljeća. Podatke o stanju crkava ponajviše saznajemo iz protokola kanonskih vizitacija koje se u Đurđevcu obavljaju od 1651. godine te iz Spomenice župne crkve sv. Jurja, a koje je Rudolf Horvat prenio u svojoj knjizi „Povijest Gjurgjevca“ izdane 1940. godine.

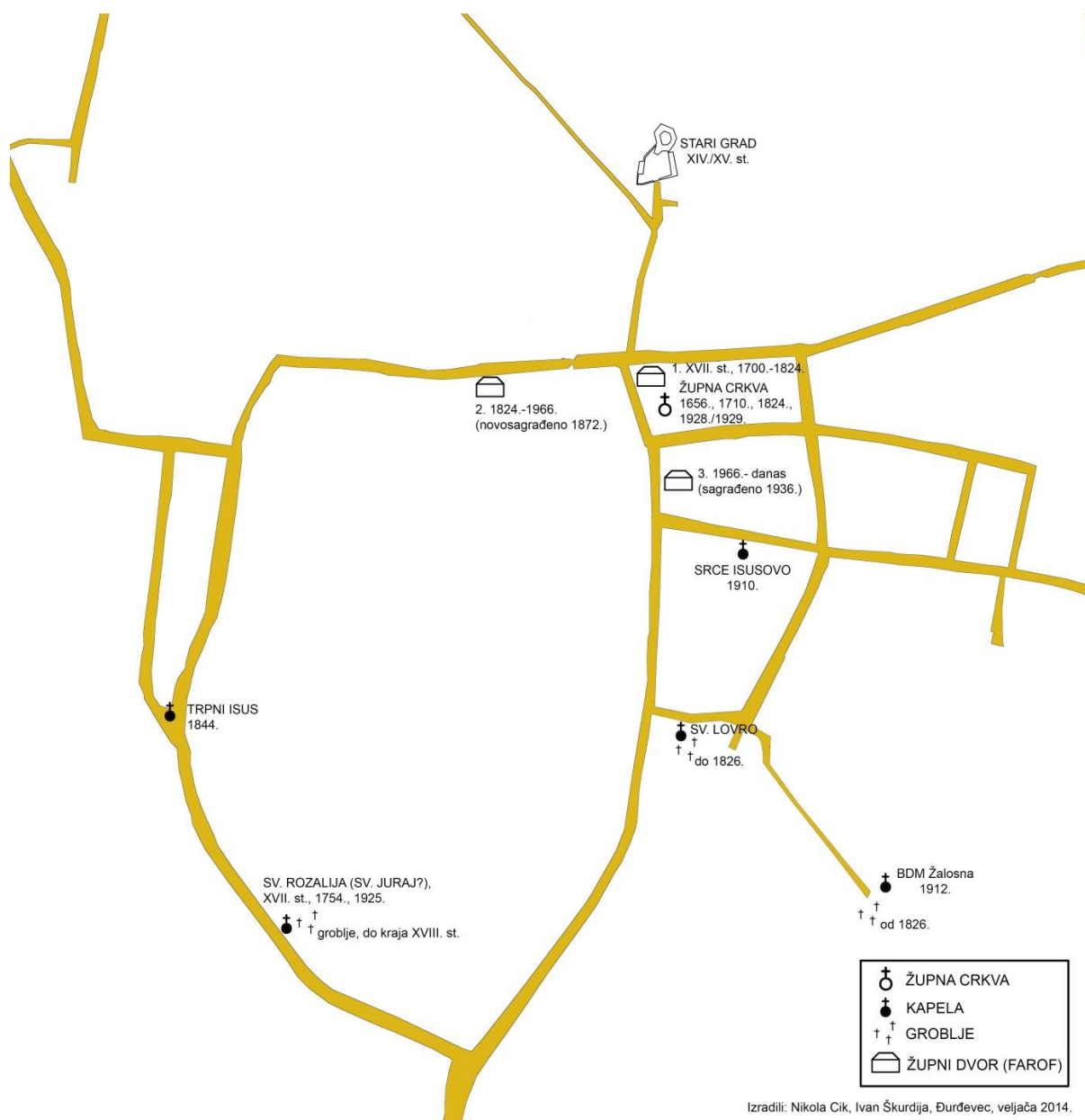
---

³² mišljenje Nikole Cika, studenta povijesti FFZG-a, studeni 2013.

³³HORVAT, 1940. : 57.

³⁴ CIK, 2013. : 70.

³⁵MIHOLEK, 2009. : 237.

Slika 5: Smještaj crkve, kapela i župnih dvorova u Đurđevcu

2.1.1. ŽUPNE CRKVE NAKON OBNOVE ŽUPE 1614. GODINE

2.1.1.1. DRVENA ŽUPNA CRKVA BLAŽENE DJEVICE MARIJE OD NAVJEŠTENJA

Sredinom XVII. stoljeća kanonik Andrija Vinković dolazi u Đurđevac tri puta; 1655., 1656. te 1659. godine kako bi obavio kanonsku vizitaciju. Iz njegovog izvještaja saznajemo o izgledu i stanju župne crkve u to vrijeme. Vinković 1659. piše da se župna crkva Blažene Djevice Marije, građena od hrastova drveta, nalazi nad močvarom unutar gradske ograde. Dobro je pokrivena, ali nema stropa. Zbog močvarnog tla građena je na hrastovim pilotima. U

njoj se nalazi oltar, također izrađen od hrastova drveta. Iznad njega nalazi se slika Blagovijest Majke Božje. U drvenom, obojanom tabernakulu čuva se sveto otajstvo.³⁶

Zagrebački kanonik Matija Leder 1680. godine izvještava da crkva nema stropa osim iznad svetišta. Ima dvojna vrata, jedno s južne, a drugo sa zapadne strane. Iznad zapadnih vrata smješteno je drveno trokutasto pjevalište. Na sjevernom zidu nalazi se drvena propovjedaonica. Sakristije, krstionice ni spremišta za sv. ulje nema. Crkvene stvari smještaju se iza oltara. Sama crkva nije posvećena kao ni njen oltar. U sredini drvenog i pozlaćenog oltara nalazi se platnena slika s temom Blagovijesti. S obiju strana slike smješteni su kipovi sv. Petra i sv. Pavla. U gornjem dijelu, na sredini, slika je s prikazom sv. Jurja, a sa svake strane su kipovi sv. Uršule i sv. Katarine. U tabernakulu čuva se presveta euharistija u srebrnom i pozlaćenom ciboriju.³⁷

Nakon dvadeset godina, 1700. Toma Augustić bilježi da je župna crkva slavila crkveni god na Svijećnicu, a sada na Blagovijest. Crkva je u lošem stanju, i dalje nema stropa, sakristije ni krstionice. Prigrađena je drvena kapela sa sjeverne strane te se u njoj nalazi drveni oltar. U donjem dijelu oltara slika je sv. Tri kralja, a u gornjem slika sv. Jurja. Podignut je i drveni toranj s dva posvećena zvona u blizini vrata koja vode u utvrdu.³⁸

Dvije godine kasnije dolazi kanonik Vukmerović. Crkva koja je pod zaštitom krajiškog pukovnika sada ima tri oltara sa svim potrepštinama. Zaključuje da je župa prevelika i da treba kapelana.³⁹ Naime, nakon mira u Srijemskim Karlovcima 1699. godine stanovništvo se rapidno doseljava pa dolazi do povećanja prijašnjih i nicanja novih sela oko Đurđevca.

2.1.1.2. ZIDANA ŽUPNA CRKVA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U XVIII. STOLJEĆU

Budući da je crkva u lošem stanju, 1710. godine odlučuje se da će se graditi nova na istome mjestu. Nastojanjem župnika Petra Flanjeka 11. srpnja 1710. postavljen je temeljni kamen za gradnju nove župne crkve Blažene Djevice Marije.⁴⁰ U XVIII. stoljeću drvene crkve redovito su zamjenjivane onim zidanim, građenima u vladajućem europskom stilu, baroku, istiskujući tako autohtonu drvenu arhitekturu.⁴¹ Iz vizitacije Grge Šabarića 1714. saznajemo

---

³⁶ HORVAT, 1940. : 14.

³⁷ HORVAT, 1940. : 18.-19.

³⁸ HORVAT, 1940. : 22.

³⁹ HORVAT, 1940. : 26.

⁴⁰ HORVAT, 1940. : 33.

⁴¹ HORVAT, 1961. : 27.

da je nova crkva zidana i prostrana. Svetište je pokriveno, a na glavnom oltaru nalazi se tabernakul koji ima srebrni i pozlaćeni ciborij.⁴² Opširni opis novosagrađene crkve dobivamo iz protokola kanonika Gabrijela Jurja Bistricaja iz 1733. godine. Sagrađena je na močvarnom tlu te zbog toga, a i radi lošeg vapna korištenog prilikom gradnje, crkva nije bila stabilna. Duga je 12, a široka 8 hvati. Pod je načinjen od hrastovih dasaka, a krov je pokriven hrastovim daščicama te bi ga trebalo popraviti. Zapadno od crkve sagrađen je toranj u kojem su dva zvona, od kojih je veće zvono teško oko 3 centa. Crkva ima dvojna vrata, glavna vrata ispod tornja te bočna na južnoj strani. Sa sjeverne strane svetištu je prigradena zidana sakristija koja ima dva prozora i ormar s crkvenim potrepštinama. Crkva ima četiri oltara. Glavni, vrlo visoki oltar nalazi se u svetištu. U njegovom donjem dijelu nalazi se platnena slika Blagovijesti uz koju su smještene četiri kipa: Sv. Joakima, sv. Zakarije, sv. Ane i sv. Elizabete. Tabernakul je oslikan, ukrašen zlatom i srebrom. U gornjem dijelu platnena je slika presvetog Trojstva. Uz sliku su četiri kipa: sv. Ivana Krstitelja, sv. Josipa, sv. Barbare i sv. Katarine. Na vrhu je kip sv. Jurja koji jašući ubija kopljem zmaja. Izvan svetišta, sa strane evanđelja, nalazi se obojani i pozlaćeni oltar sv. Florijana. Između tog oltara i kapele sv. Tri kralja na zid je prislonjena drvena i mramorno obojana propovjedaonica na kojoj se nalaze četiri kipa – četiri crkvena učitelja, a iznad nje četiri anđela. U crkvi nema ispovjedaonice te se ispovijeda u sakristiji što je kanonik Bistricaj zabranio i predložio da se ona što prije nabavi. Zbog nedostatka prostora i močvarna tla, kod crkve ne postoji groblje.⁴³

Pet godina kasnije kanonik Antun Čegetek bilježi da župa broji 800 kuća. Unatoč tome što je crkva zidana, nema zidani svod već drveni strop. Umjesto oltara sv. Petra dobila je novi oltar; uz sliku sv. Petra nalaze se i kipovi četvorice rimskih papa. Još uvijek nema ispovjedaonice ni krstionice. Uz crkvu postoji drveni toranj, ali je za gradnju novog dovezeno 60 kola građevnog kamena te je izrađeno 130 000 opeka.⁴⁴

Četrdesetih godina XVIII. stoljeća crkva dobiva nove orgulje koje su smještene na koru te napokon dobiva tri ispovjedaonice. Umjesto gradnje novog zidanog tornja, popravljen je stari drveni u kojem se 1750. godine nalaze četiri zvona. U crkvi 1744. nema krstionice, ali je nabavljen kamen za gradnju i bit će smještena u kapeli sv. Tri kralja.⁴⁵ Dvije godine kasnije, 1746. godine crkva ima novi kameni pod. U njoj se sada nalaze pet oltara: veliki oltar Blažene Djevice Marije, na strani evanđelja oltar sv. Ivana Nepomuka i sv. Jude Tadeja, u

---

⁴² HORVAT, 1940. : 33.

⁴³ HORVAT, 1940. : 34.-36.

⁴⁴ HORVAT, 1940. : 41.

⁴⁵ HORVAT, 1940. : 44.

kapeli oltar sv. Tri kralja, a na strani epistole sv. Florijana i sv. Petra.⁴⁶ Kapela sv. Tri kralja 1749. godine dobiva novi oltar koji u donjem dijelu sadrži kipove Isusa Krista, Blažene Djevice Marije, sv. Josipa i sv. Tri kralja te dva stupa koji ih dijele od kipova sv. Emerika i sv. Ljudevita. Iznad njih je kip Boga Oca.⁴⁷

Župna crkva Blažene Djevice Marije dugo vremena imala je drveni toranj. Još 1738. godine župljani su pribavili građu za podizanje zidanoga tornja, ali on je izgrađen tek 1774. godine zalaganjem župnika Ivana Bešena.⁴⁸

2.1.1.3. ŽUPNA CRKVA SV. JURJA U XIX. STOLJEĆU

Đurđevačka župa postala je prevelika za tadašnju crkvu pa se početkom XIX. stoljeća počelo govoriti o gradnji nove crkve. Budući da nije bilo dovoljno sredstava za gradnju nove, 1807. godine crkva je popravljena i produžena. Orkan koji je 21. lipnja 1821. godine pogodio područje đurđevačke Podravine znatno je oštetio crkvu. Tri mjeseca kasnije u Đurđevac dolazi zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac te se zgrozio nad stanjem crkve. Krov je prokišnjavao, a i cijela crkva bila je u ruševnom stanju čime se župnik izlagao životnoj opasnosti obavljajući mise. Sam Vrhovac zahtijevao je da se sagradi nova crkva.⁴⁹ Tadašnji župnik Franjo Milinković 1823. godine nagovorio je župljane na prikupljanje sredstava i materijala za gradnju nove crkve. Župljani su tako pekli opeku, tesali građevno drvo te kupovali vapno. Svaka kuća dala je 1 forint za isplatu zidara i drugih obrtnika. Krajiška je oblast odlučila da će se graditi nova crkva, ali toranj podignut 1774. godine ostaje. „Narod je zaželio da se za patrona nove župne crkve uzme sv. Juraj, kako bi crkva bila istog imena, kao trgovište Gjurgjevec i kao pukovnija gjurgjevečka.“⁵⁰ Gradnja nove župne crkve sv. Jurja započela je 10. travnja 1824. godine, a već 31. listopada iste godine bila je spremna za uporabu. Crkva je duga 22 hvata, a 7 široka.⁵¹ Svetište je građeno od kamena, a obojano mramornom bojom. Svod iznad svetišta oslikao je Vinko Valenek. U sredini se nalazio Bog Otac, a oko njega četiri evanđelista sa svojim simbolima. Svod u ostatku crkve bio je ukrašen štukaturom. Kor je bio prostran i počivao je na dva stupca. Na njega su stavljene zvučne orgulje s 12 registara napravljene 1814. godine. Veliki oltar ukrašavala je slika sv. Jurja. Na zidu sa strane evanđelja nalazio se oltar sv. Florijana, a na zidu sa strane epistole stari oltar sv.

---

⁴⁶ HORVAT, 1940. : 45.

⁴⁷ HORVAT, 1940. : 46.

⁴⁸ HORVAT, 1940. : 56.

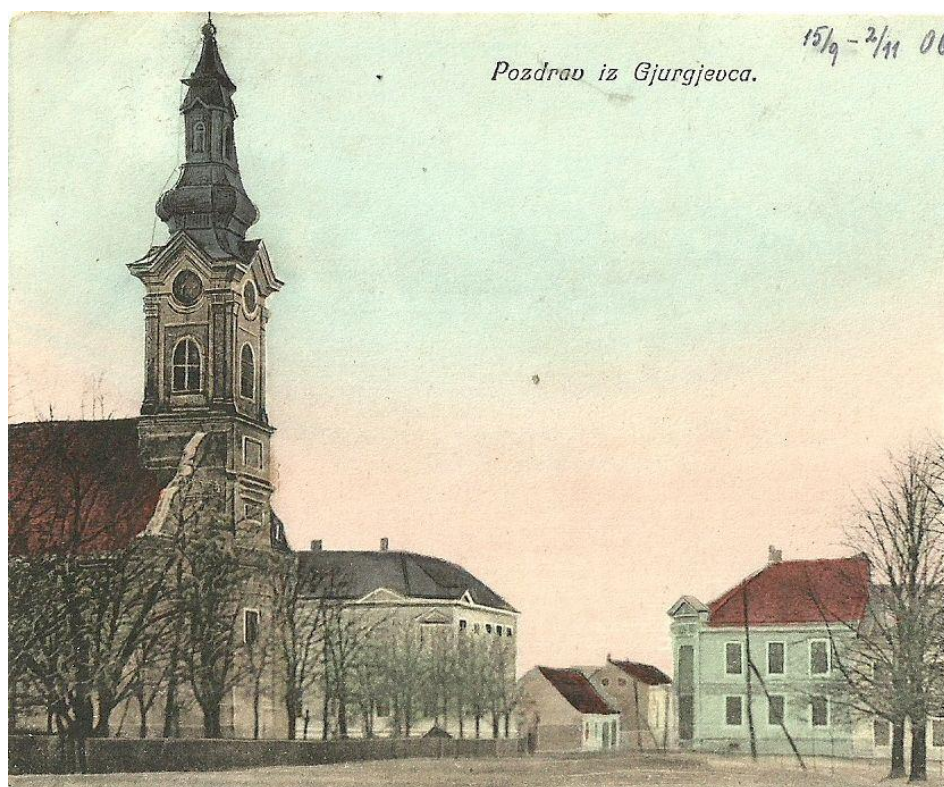
⁴⁹ HORVAT, 1940. : 56.

⁵⁰ HORVAT, 1940. : 57.

⁵¹ HORVAT, 1940. : 57.

Petra. Iza propovjedaonice bio je oltar Blažene Djevice Marije (Anuncijate). Kod sjevernih vrata nalazio se oltar Uzašašća Isusa Krista. Kod kora u kapeli pozlaćeni je oltar sv. Tri kralja izrađen 1748. godine. Sakristija je svođena, a iznad nje smješten je oratorij za ugledne župljane. Crkva ima dvanaest ovalnih prozora i troja vrata. Na sjevernoj i južnoj strani crkva je dobila kontrafore. Toranj je djelomično pokriven limom te ima novu kupolu s pozlaćenim križem. Krase ga četiri prozora, ura te pet zvona od kojih najveće teži 11 centi.⁵²

Iz Zagreba 29. lipnja 1825. godine u Đurđevac doputovali su biskupi Maksimilijan Vrhovac i Josip Žalec kako bi podijelili sv. Potvrdu i ujedno posvetili novu župnu crkvu sv. Jurja. Posvećenje župne crkve slavilo se na prvu nedjelju poslije Petrova.

Slika 6: Razglednica iz 1906. godine

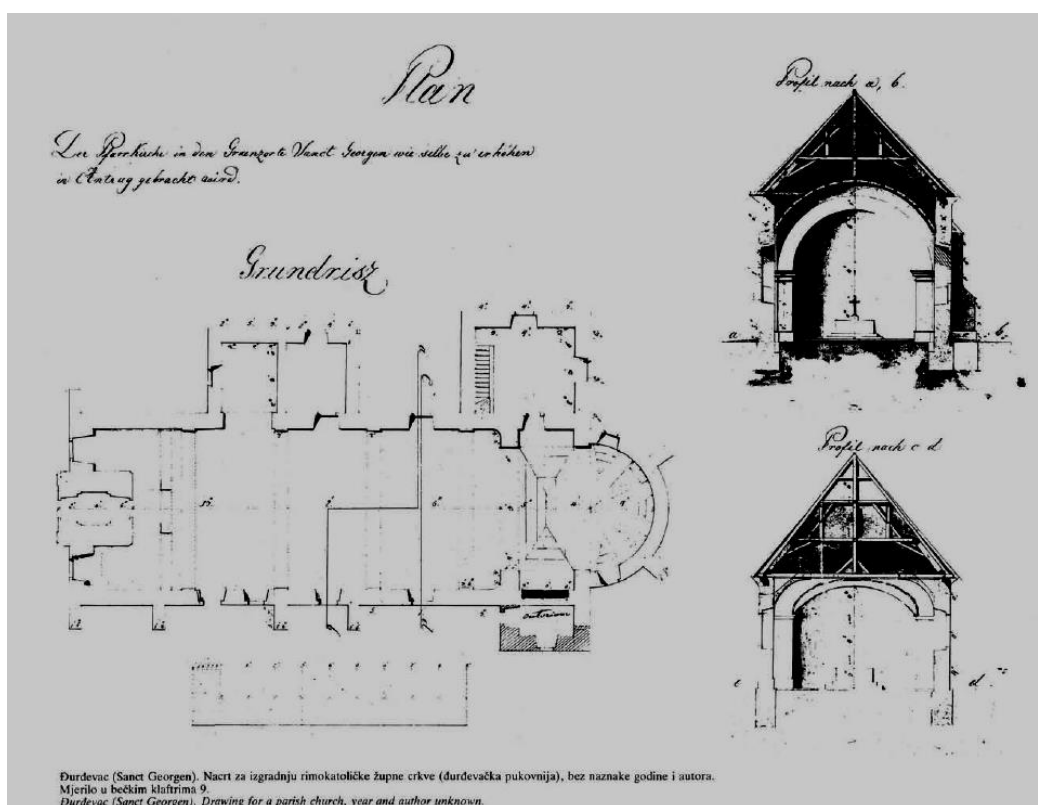
Zahvaljujući razglednicama s početka XX. stoljeća imamo uvid u izgled barokne crkve. Toranj s tri zone zauzima centralnu os pročelja te rizalito izbočen naglašavao je ulaz u crkvu. Iznad ulaza bio je prozor koji je osvjetljivao prostor kora u unutrašnjosti. Uz

⁵² HORVAT, 1940. : 58.

središnji prozor u centralnom dijelu nalazio se s lijeve i desne strane po jedan dodatan prozor. Prva zona pročelja završava vijencem na kojem se sa svake strane tornja nalaze krakovi zabata s volutnim zaključcima. Iznad vijenca, u trećoj zoni, toranj okružuju polukružni prozorski otvori te iznad njih toranjske ure. Toranj završava barokna kapa s lanternom te s kuglom i križem na vrhu.

U nacrtu za izgradnju crkve kojem se, doduše, ne zna autor niti kada je napravljen, vidimo da je to jednobrodna građevina s bačvastim svodom. Pročelje, u čijem središnjem dijelu stoji toranj kroz čija se vrata u prizemlju ulazi u crkvu, šire je od samog broda i odgovara širini kontrafora flankiranih na tijelo građevine. Dva kontrafora nalaze se i s vanjske strane polukružne apside u koju svjetlo dopire s dva prozora. Na sjevernoj strani pridodana je sakristija kvadratnog tlocrta te još jedna prostorija koja je na tlocrtu kvadratna, ali na razglednici ta je kapela polukružnog oblika.

Slika 7: Nacrt za izgradnju rimokatoličke župne crkve, bez naznake autora i datuma

Slika 8: Crkva Sv. Jurja sagrađena 1824. godine

Slika 9: Razglednica s pogledom na apsidu, sakristiju i kapelu crkve (Mahović)

Slika 10: Stvarno stanje crkve na početku stoljeća

2.1.2. ŽUPNI DVOR

Lokacija najstarijeg, za sada poznatog župnog dvora u Đurđevcu bila je kod mosta koji vodi u utvrdu. Iz protokola kanonske vizitacije 1659. godine saznajemo da je župni dvor tijesan i posve ruševan. U prizemlju nalaze se pivnica i staja, a na prvom katu soba i kuhinja.⁵³

Novi župni dvor sagrađen je godine 1700. na župnom gradilištu kod močvare. To je drvena jednokatnica u čijem se prizemlju nalazi pivnica i staja za tri konja, a na prvom katu župnikova soba i komora. Kuhinja i dvije sobe za družinu nalaze se iznad staje. Zgrada nema dvorišta ni ograđenog prostora. Istočno od župnog dvora nalazi se javna cesta, sjeverno su močvare, a na zapadu je cesta koja vodi u utvrdu.⁵⁴

Kanonik Bistricaj 1733. opisuje i župni dvor. Udaljen je 40 koraka od župne crkve te se nalazi kod mosta koji vodi u trgovište. U prizemlju drvene kuće nalaze se pivnica, komora te stan za družinu. Na prvom katu prostrana je župnikova soba i zajedno s komoricom ima četiri prozora, zatim tu je manja soba za kapelana s jednim prozorom te stubište i kuhinja. Svaka soba ima jednostavnu peć. Krov je prekriven daščicama. Župni dvor ima tijesno

⁵³ HORVAT, 1940. : 16.

⁵⁴ HORVAT, 1940. : 22.

dvorište pa nema mjesta za gospodarske zgrade koje se zbog toga nalaze izvan mjesta u Lipkovcu.⁵⁵

Budući da župa ima dva kapelana, krajiški pukovnik Minski 1744. godine obećao je podići novi ili proširiti sadašnji župni dvor.⁵⁶ Novi župni dvor sagrađen je prije 1750. godine. Pokriven je hrastovim daščicama. U prizemlju na južnoj strani su pivnica i stan za družinu, a na sjevernoj dvije komore i stubište. Na prvom katu s južne strane su dvije sobe za župnika i velika soba zvana „palača“ s pet prozora. Na sjevernoj strani dvije su sobe za kapelane i hodnik.⁵⁷ Ni stoljeće kasnije, 1824. godine zbog ruševnosti starog, od nekog potpukovnika kupljena je jednokatnica u kojoj će se smjestiti novi župni dvor. Nalazi se na glavnoj cesti udaljena od crkve 200 koraka. U dvorištu je sazidana velika gospodarska zgrada pokrivena hrastovim daščicama, 11 hvati duga a 5 široka.⁵⁸ Ovaj župni dvor nije dugo trajao jer je 1872. godine sagrađena nova jednokatnica s pet prozora.⁵⁹

Slika 11: Barokna crkva i župni dvor sagrađen 1872. godine

⁵⁵ HORVAT, 1940. : 36.

⁵⁶ HORVAT, 1940. : 44.

⁵⁷ HORVAT, 1940. : 47.

⁵⁸ HORVAT, 1940. : 59.

⁵⁹ CVEKAN, 1991. : 90.

2.1.3. KAPELE

2.1.3.1. KAPELA SV. LOVRE

Groblje na kojem su se ukapali mještani Đurđevca nalazilo se oko drvene kapele sv. Lovre koja se nalazila izvan obiju zidina; izvan utvrde i ograđene trgovišne ograde.⁶⁰ Kapela je sagrađena od hrastova drveta. U njoj se nalazio oltar sv. Lovre. Na zapadnoj strani drveni je tornjić. Iz protokola kanonske vizitacije kanonika Čegeteka 1742. godine saznajemo da je kapela posve popravljena i da ima novi krov od hrastovih daščica. Oko nje je ograđeno groblje.⁶¹

Župno groblje sv. Lovre postalo je premaleno te je 1826. godine obustavljeno ukapanje. Župnik Franjo Milinković otvorio je 27. lipnja 1826. godine novo groblje koje je 1849. godine produženo i blagoslovljeno.⁶² Ono se i danas koristi, a na mjestu starog groblja sagrađene su obiteljske kuće iako su tragovi groblja vidljivi i danas.

2.1.3.2. KAPELA SV. JURJA „U POLJU“

U srednjem vijeku naselje sv. Jurja nalazilo se južnije od današnjeg Đurđevca gdje se do početka XIX. stoljeća nalazila kapela sv. Jurja. Do XVI. stoljeća obavljala je funkciju župne crkve. Nakon osmanskih razaranja, potpuno je propala pa je župnom crkvom postala, kako je spomenuto, ona u trgovištu, crkva Blažene Djevice Marije. Crkva sv. Jurja obnavlja se tek nakon mira u Srijemskim Karlovcima. Na ruševinama njena svetišta obnovljena je kapela. U XVIII. stoljeću nema nekretnina ni crkvenih potrepština za služenje sv. mise. Groblje oko kapele nije ograđeno, ali tamo se i ne pokapaju mrtvaci.⁶³ Ima dvojna vrata, zvono od 60 funti i oltar s platnenom slikom sv. Jurja.⁶⁴ Jedna vrata nalaze se ispod oštećenog svoda nekadašnjeg zidanog tornja kojemu 1738. godine nedostaje krov te kojeg će mještani u sljedećih 10 godina popraviti.⁶⁵ Toranj 1750. godine ima zvona od 1 centa i 8 funti.⁶⁶ Do 1756. dobila je nove prozore i novi oltar. U sredini oltara nalazi se slika sv. Jurja, s desne strane su kipovi sv. Florijana i sv. Eufrazija, a s lijeve sv. Donata i sv. Maudita. Iznad oltara nalazi se slika koja prikazuje krunjenje Blažene Djevice Marije. Desno od slike je kip sv.

---

⁶⁰ HORVAT, 1940. : 17.

⁶¹ HORVAT, 1940. : 39.

⁶² HORVAT, 1940. : 60.

⁶³ HORVAT, 1940. : 27., 28.

⁶⁴ HORVAT, 1940. : 40.

⁶⁵ HORVAT, 1940. : 42.

⁶⁶ HORVAT, 1940. : 48.

Antuna opata, a lijevo sv. Franje Paulskog.⁶⁷ Kapela je nestala i njena se točna lokacija ne zna.

2.1.3.3. KAPELA SV. ROZALIJE

Početkom XVIII. stoljeća u Malom Brvcu postoji drvena kapela sv. Jurja s oltarom.⁶⁸ Oko kapele postoji dobro ograđeno groblje u kojem se pokapaju mrtvaci iz Velikog i Malog Brvca, sastavnih dijelova đurđevačkog naselja i župe. Na mjestu kapele sv. Jurja 1733. godine stoji drvena kapela sv. Rozalije. Na oltaru koji je pozlaćen četrdesetih godina XVIII. stoljeća nalazi se platnena slika sv. Rozalije i četiri kipa: Blažene Djevice Marije, sv. Ivana evanđelista, sv. Lucije i sv. Apolonije. Drveni tornjić nalazio se iznad vrata i imao je zvono od 40 funti. Kapela je imala daščani krov i dva prozora.⁶⁹

Između 1753. i 1756. godine sagrađena je nova kapela od hrastova drveta. U XIX. stoljeću kapela sv. Rozalije ima tri pozlaćena oltara: veliki oltar sv. Rozalije, oltar sv. Ivana Krstitelja te oltar sv. Roka. Ima propovjedaonicu, kor, sakristiju i toranj. Iz te kapele su 1916. godine zvona skinuta i pritom zapisana. Zidana kapela počela se graditi 1925. godine doprinosom Đurđevčana u vrijeme kada je župom župnikovao Nikola Medvedec.⁷⁰

Nova kapela sv. Rozalije posvećena je u nedjelju iza sv. Rozalije 6. rujna 1925. godine. Slika sv. Rozalije naslikana 1716. godine Johanna Antona Fellnera, blagoslovljena je u župnoj crkvi. Iste godine zasađene su spomen-lipe kod kapele u spomen na tisućitu obljetnicu hrvatskoga kraljevstva. Zvono težine 160 kg nabavljeno je troškom župljana 17. listopada 1926. godine.⁷¹

---

⁶⁷ HORVAT, 1940. : 50.

⁶⁸ HORVAT, 1940. : 25.

⁶⁹ HORVAT, 1940. : 40.

⁷⁰ CVEKAN, 1991. : 82.

⁷¹ „LIBER MEMORABILIUM“, 1926.

Slika 12: Kapela sv. Rozalije

Slika 13: Kapela sv. Rozalije, pogled na istočnu stranu

Kapela sv. Rozalije jednobrodna je građevina podignuta u neogotičkom stilu s šiljastim prozorima i kontraforima na bočnim zidovima te ravno zaključenim svetištem. Dugačka je 14 metara, a široka sedam.⁷² Pročeljem, koje gleda prema južnoj strani, dominira centralno smješten toranj s tri zone. Izbočen je prema van u odnosu na bočne strane pročelja. U prvoj zoni pročelja nalaze se vrata inkorporirana u tijelo tornja. To su drvena dvokrilna vrata koja je izradio Anton Roštan što dokazuje reljef na unutarnjoj strani samih vrata. Iznad zidanog otvora vrata stoji natpis SV. ROZALIJA MOLİ ZA NAS. Iznad natpisa nalazi se polukružni zabat s križem na vrhu. Time ujedno i završava prva zona tornja. Sa svake strane vrata dvije su prazne bijelo obojane niše. Uz krajeve prve zone pročelja stoje lezene na koje se nastavlja vijenac koji se proteže cijelom širinom pročelja, osim dijela gdje je toranj. Iznad vijenca je zabat koji isto tako djeluje kao da mu krakovi izlaze iz tijela tornja. Kao što je već spomenuto, prva zona tornja završava vijencem ispod kojeg su vrata i polukružni zabat. Odmah iznad vijenca prve zone, u visini vijenca pročelja je rozeta, a iznad nje se nalazi uski visoki pravokutni prozor s oslikanim staklom. U trećoj zoni, zvono okružuju četiri šiljasta prozora s rebrima. Toranj završava piramidalnom kapom. Na zapadnoj strani kapele šiljasti je prozor, a nakon njega tijelu kapele flankirana je kvadratna prostorija s dvostrešnim krovom te vratima na jugu koja ima funkciju sakristije. Između prozora i sakristije smješten je kontrafor. Na istočnoj strani dva su šiljasta prozora, zatim dva kontrafora, a između njih, tik uz južni kontrafor, drvena su vrata. Na sjevernoj strani, kapela je ravno zaključena. Ispred kapele su

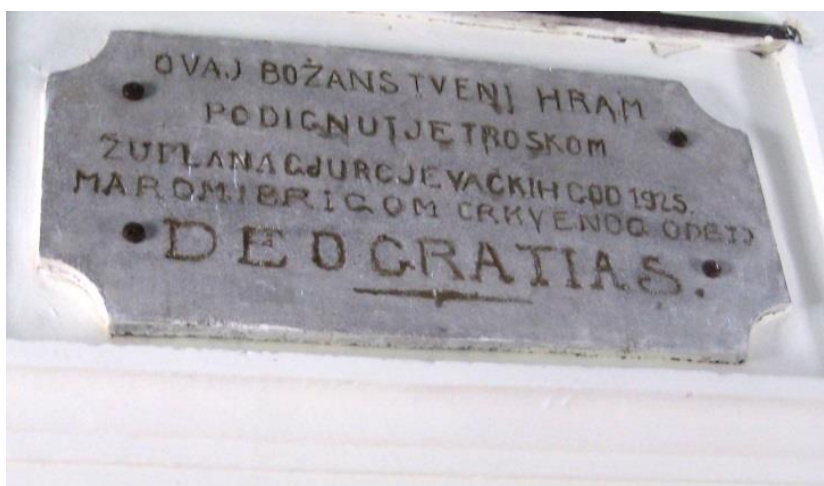
⁷² CVEKAN, 1991. : 82.

dvije lipe stare gotovo 90 godina, posađene 1925. godine. Kapela i lipe ograđene su kovanom ogradom.

Slika 14: Pjevalište

Kapela sv. Rozalije jednobrodna je kapela sa segmentnim svodom. Zidovi su bijele boje, a donji dio zida te svod plave. Ulaz u kapelu se nalazi na južnoj strani. Predvorje je od broda odijeljeno s tri segmentne arkade na dva stupca i dva polustupa na krajevima. Iznad predvorja nalazi se pjevalište do kojeg se dolazi drvenim stubama na zapadnoj strani predvorja. Na pjevalištu se nalazi zidana ograda koja na centralnom dijelu ima polukružnu arkadu. Između stupaca arkade, na ogradi pjevališta, na kamenoj ploči stoji natpis OVAJ BOŽANSTVENI HRAM / PODIGNUT JE TROŠKOM / ŽUPLANA GJURGJEVAČKIH GOD. 1925. / MAROM I BRIGOM CRKVENOG ODBIJ / DEO GRATIAS.

Slika 15: Natpis na ogradi pjevališta

U kapeli se nalaze tri barokna oltara iz XVIII. stoljeća; glavni oltar sv. Rozalije, oltar sv. Ivana Krstitelja te oltar svetog Roka.

Glavni oltar smješten je na sjevernoj strani kapele. Menza oltara je zidana. Nakon menze je zona predela te tabernakul u sredini. U središtu oltara je retabl koji prikazuje smrt sv. Rozalije. Naslikao ju je 1716. godine Johann Anton Fellner tehnikom ulje na platnu dimenzija 147 x 93 cm. Okvir je profiliran te širok 10 cm. Rozalija je prikazana kako mrtva leži u spilji. Na glavi ima vijenac od ruža, a u lijevoj ruci drži Raspelo. Iznad spilje krilati anđeli nose vjenčiće ruža. Cijelu scenu nadgleda Bog Otac. S lijeve strane retabla je polikromirani drveni kip sv. Lucije mučenice, a s desne strane kip sv. Apolonije mučenice. Na atici u središnjem dijelu je Raspeti Krist, s desne strane je pozlaćeni kip Blažene Djevice Marije, a lijevo je pozlaćeni kip sv. Ivana apostola i evanđelista. Atika i bočni dijelovi oltara ukrašeni su perforiranim drvenim cvjetnim ornamentom.⁷³

Slika 16: Oltar sv. Rozalije

Na istočnom zidu, između oslikanih prozora, smješten je oltar sv. Ivana Krstitelja. Na predeli stoji retabl koji prikazuje krštenje Isusa Krista. Uokviren je polikromiranim drvenim

---

⁷³ CVEKAN, 1991. : 83.

stupovima s kompozitnim kapitelima. Na atici je slika Uznesenja Blažene Djevice Marije na nebo.

Slika 17: Oltar sv. Ivana Krstitelja

Slika 18: Oltar sv. Roka

Oltar sv. Roka nalazi se na zapadnom zidu, između prozora i ulaza u sakristiju. Za razliku od ostala dva oltara koja su bogato profilirana, ovaj se odlikuje jednostavnošću. Oltarna slika umetnuta je u drveni okvir kojemu nedostaje atika. Na volutama sa svake strane stajali su drveni kipovi sv. Jeronima i sv. Nikole, ali danas na oltaru, na menzi stoji samo sv. Nikola.⁷⁴

Na zapadnoj strani preko ulaza sa segmentnim završetkom dolazi se u sakristiju. To je mala prostorija kvadratnog oblika s prozorom na sjevernoj strani, a vratima na južnoj. U njoj se nalaze slike Srca Isusova i Srca Marijina, darovi župljana, kao i jedna klupa i ormar.

U kapeli misa se služi dva puta godišnje. Tijekom srpnja i kolovoza 2013. obavljeno je unutrašnje uređenje kapele. Prvo se prionulo popravku i bojanju stolarije, tj. vrata i prozora. Nakon toga su se ožbukali dijelovi na kojima je to bilo potrebno, posebno sjeverni zid.

---

⁷⁴ CVEKAN, 1991. : 83., 84.

Stavljena je mrežica do razine svoda kako bi se sanirale pukotine i vlaga. U zadnjoj fazi obnove kapela je obojana. Sada predstoji obnova vanjskog dijela.

2.1.3.4. KAPELA TRPNOG ISUSA „PRI SVECU“

Kapelu Trpnog Isusa (među mještanima bolje poznatu kao „Pri svecu“) na raskrižju ulica Đure Basaričeka i Donji Brvci dao je izraditi Martin Šostarec, a 13. lipnja 1844. godine blagoslovio ju je župnik Franjo Milinković. Dugačka je 3,76 m, a široka 3,5 m dok joj visina iznosi 5,50 m.⁷⁵ To je jednobrodna kapela s polukružnom apsidom te dvostrešnim krovom nad brodom te stožastim krovom nad apsidom. Na južnoj strani, na pročelju nalazi se ulaz s dvokrilnim vratima sa segmentnim završetkom. Vrata su u donjem dijelu željezna, a u gornjem staklena sa željeznim rešetkama. Kroz njih, kao i kroz okuluse na istočnom i zapadnom zidu ulazi svjetlo.

U unutrašnjosti je smješten zidani oltar. Iznad menze, na kojoj stoje dva posrebrena svijećnjaka, na postoljima u središtu stoji kip Žalosne Gospe, a sa strane po jedan kip svetice mučenice. Iznad Gospe nalazi se Trpni Isus u sjedećem stavu te uz njega dva anđela s krilima.⁷⁶ Cvekan piše da je 1991. oko kapele ograda s kamenim stupićima i žičanom plohom, a ulaz čine dvokrilna željezna vrata. Danas te ograde više nema. Kapela je 1987. kompletno obnovljena. Najnovija obnova bila je 2013. godine za vrijeme župnikovanja vlč. Ozrena Bizeka i u nastojanju sprečavanja vlage neadekvatno je obnovljena oblaganjem betonskog plašta oko vanjskog dijela kapele do visine okulusa.

Slika 19: Kapela Trpnog Isusa nakon obnove 2013. godine

⁷⁵ CVEKAN, 1991. : 86.

⁷⁶ CVEKAN, 1991. : 86.

2.1.3.5. KAPELA SRCA ISUSOVA

Papa Leon XIII. dvadeseto je stoljeće posvetio Srcu Isusovom. Posljedica toga bilo je širenje štovanja pa tako i učestala gradnja kapela i crkvice posvećenih Srcu Isusovom. Kako je u đurđevačkoj župi osnovano Društvo Vojske Srca Isusova, ubrzo nakon toga počela se graditi i kapela. Izgradnju je pokrenuo Ivan Kundačić, predsjednik tog društva. Na Petrovo, 29. lipnja 1910. godine kapela je blagoslovljena.

Slika 20: Vojska Srca Isusova u Đurđevu

Stavljeno je zvono glasa cis i težine 71 kg kojega je te godine u Ljubljani salio zvonoljevač Maksimilijan Samassa. Rastaljeno je zajedno s ostalim zvonima 1916. godine. Za vrijeme gradnje nove crkve 1928. i 1929. godine u ovoj kapeli je služena sv. misa.

Slika 21: Kapela Srca Isusova

Kapela Srca Isusova jednobrodna je građevina s poligonalnom apsidom na južnoj strani izgrađena u neogotičkom stilu. Pročelje je obojeno u žutu boju, a bijelom bojom označeni su dekorativni elementi. Na pročelju iznad centralno postavljenih drvenih vrata, a ispod reljefa anđela s raširenim krilima koji objema rukama drži lentu smeđe boje s natpisom Srce Isus te reljefom srca između tih riječi, istaknuta je godina gradnje, 1910. Vrata su drvena, dvokrilna i ravno zaključena. Zidani otvor u kojem se vrata nalaze je segmentno zaključen. Uokviren je parovima stupova i ukrasnim zabatom unutar kojeg se nalazi već spomenuti anđeo. Ukrasni zabati nalaze se i na bočnim stranama pročelja ispod kojih se nalaze kipovi sv. Petra i sv. Pavla. U drugoj zoni na centralnoj vertikalnoj osi nalazi se trolisna rozeta. Pročelju su sa svake strane flankirani stupci na kojima na vrhu stoje fijale. Pročelje završava šiljastim zabatom i preslicom sa zvonom na vrhu. Na bočnim zidovima stoje po dva šiljasta prozora na svakoj strani, a između njih nalazi se kontrafor. Apsida je poligonalna i također ima dva prozora na bočnim stranicama. Kapela je obnovljena 2009./10. godine, u spomen na stogodišnjicu gradnje. Iako je u dobrom stanju, već se primjećuju prvi znakovi propadanja kao što je otpadanje boje sa zidova.

Slika 22: Drveno pjevalište i trolisna rozeta

Slika 23: Svetište kapele s glavnim oltarom

U unutrašnjosti cijela zidna površina je oslikana. Oslik na zidovima imitira rustiku, a zrcalni svod obojan u plavu boju sa zlatnim zvijezdama sugerira nebo. Na južnoj je strani svetište, a na sjevernoj ulaz iznad kojeg se nalazi drveno pjevalište. Svetište je odvojeno od broda segmentnim lukom s parovima polustupova s kapitelima sa svake strane. Iznad segmentnog luka reljef anđela raširenih krila koji drži hrvatsku trobojnicu nalik je onom na pročelju kapele. Kapela sadrži tri oltara. Glavni oltar posvećen je Srcu Isusovom, a pobočni oltari Majci Božjoj Bistričkoj na istočnoj strani te blaženom Alojziju Stepincu na zapadnoj strani.

Glavni oltar Srca Isusova smješten je u svetištu, u prostoru apside u koju svjetlo ulazi preko dva prozora na bočnim stranicama apside. Na menzi smješten je barokni polikromirani oltar Srca Isusova. Ispred predele stoji tabernakul koji ne služi svojoj svrsi jer u njemu nije pohranjeno sveto otajstvo. Iznad tabernakula je niša u kojoj je na postolju smješten kip Isusa. Niša je plave boje i u gornjem dijelu ima zlatne zvijezde. Iznad je natpis PRVA OBRTNA ZADRUGA. Niša je okružena sa svake strane parom stupova koji se nastavljaju na krunište oltara. Na postolju na kojem stoji Isus stoji natpis SV. KATARINA pa možemo pretpostaviti da je oltar već prije bio korišten, možda je čak bio smješten u staroj baroknoj crkvi iz XVIII. stoljeća jer je jedan od kipova na glavnom oltaru bio posvećen upravo sv. Katarini. Sa svake strane na visokim postoljima stoje kipovi sv. Ambrozija i sv. Augustina.

Slika 24: Oltar Majke Božje Bistričke

Slika 25: Oltar blaženog Alojzija Stepinca

Na istočnoj strani, smješten između dva prozora, polikromirani je oltar Majke Božje Bistričke. U niši je smještena drvena, crna Bogorodica s djetetom, odjeveni su u tkaninu bijele boje, a iznad njih je zlatna golubica raširenih krila. Na bočnim stranama polikromirani su kipovi anđela koji nose žezla s kuglom na vrhu. Mještani njeguju dugu tradiciju odlaska u svetište u Mariji Bistrici pa je upravo stoga ovaj oltar posvećen njoj. Oltar su 2000. godine obnovili Pero i Nadica Cik.⁷⁷

Na suprotnoj strani nalazi se oltar blaženog Alojzija Stepinca kojeg je papa Ivan Pavao II. proglasio blaženim 1998. godine u Mariji Bistrici. Drveni oltar besplatno je izradio stolar Ivan Jendrašić Mandraka, a palu je naslikao Zdravko Šabarić 1999. godine što dokazuje natpis na slici. Oltar stoji na jednostavnoj drvenoj menzi. Oltarna slika, na kojoj je prikazan lik blaženog Alojzija Stepinca u kardinalskoj odori u stojećem stavu, a iza njega se u daljini nalaze crkva u Krašiću te crkva sv. Jurja u Đurđevcu, obje djela arhitekta Podhorskog, umetnuta je u drveni polukružni okvir koji sugerira pilastre ispunjene pleterom s cvjetnim motivom (pleter kao karakterističan motiv Mandrakina stvaralaštva), a iznad vijenca nastavlja se luk na kojem stoji natpis IN TE DOMINE SPERAVI. Na vrhu je reljef raspetog Krista. Vertikalnim poljima s pleterom nadodane su sa svake strane po dvije stilizirane volute, jedna

⁷⁷ na ovoj informaciji zahvaljujem Nikoli Ciku, studentu povijesti FFZG-a, veljača 2014.

iznad druge. U donjem dijelu, tik uz menzu, izrezbareno je ime župnika Izidora Fereka za čijeg je župnikovanja oltar i izrađen te s druge strane Mandrakino ime. Ispred oltarne slike smješten je drveni tabernakul na kojem je izrezbaren križ sa simbolima A i Ω, a iznad kojeg stoji natpis IN TE / DOMINE SPERAVI. U šiljastom zabatu reljef je otvorenog oka koji je u kršćanskoj ikonografiji znak Svetog Trojstva te Božje providnosti i sveznanja. Zabat je uokviren nizom cvjetova s listovima te završava križem.

2.1.3.6. KAPELA ŽALOSNE GOSPE NA GROBLJU

Kapela Blažene Djevice Marije od sedam žalosti ili Žalosne Gospe sagrađena je 1912. godine na đurđevačkom groblju kako bi služila kao grobnica trgovca Ignaca Đumbira koji je umro 1910. godine. Dugačka je devet metara, a široka pet.⁷⁸ Neogotička jednobrodna kapela na istočnoj strani ima pročelje s preslicom na vrhu, a na zapadnoj poligonalnu apsidu. Pročelje je više i šire od samoga broda koji leži ispod dvostrešnog krova. U središnjoj osi pročelja unutar šiljastog zidnog otvora dvokrilna su drvena vrata ravno zaključena, a iznad njih prozor koji prati šiljasti oblik otvora. Sa svake strane vrata na visokoj bazi stoji par plitkih lezena koje završavaju horizontalnom trakom nalik arhitravu iznad kojega je vijenac na koji se nastavlja zabat. Pročelje završava preslicom čiji oblik ponavlja formu pročelja. Na njoj se nalazi zvono koje zvoni za vrijeme sprovoda koji se odvijaju na groblju. Prilikom skidanja zvona 1916. godine u Spomenici je zapisano kako je dotadašnje zvono bilo teško 31 kg i imalo natpis: „Zvono bivše sv. Lovre u Gjurgjevcu sad Majke Božje Žalosne na polju gjurgjevečkom Br. 133. Prelio Mate Majer u Zagrebu g. 1889. za župnika Josipa Banješa.“⁷⁹ Kapela s južne i sjeverne strane ima po dva šiljasta prozora, po jedan na zidu broda te po jedan na južnoj i sjevernoj stranici poligonalne apside.

U svetištu nalazi se menza na kojoj je smješten drveni polikromirani kip Majke Božje Žalosne s likom Isusa Krista skinutog s križa na njenom krilu (Pietà). Uz trgovca Đumbira 1956. godine u kapeli je sahranjen župnik Novosel. Kao i kapela Trpnog Isusa, i ova je kapela 1987. godine obnovljena.⁸⁰

---

⁷⁸ CVEKAN, 1991. : 87.

⁷⁹ „LIBER MEMORABILIUM“, 1916.

⁸⁰ CVEKAN, 1991. : 87.

Slika 26: Kapela Žalosne Gospe na groblju

Slika 27: Kapela Žalosne Gospe na groblju, pogled na apsidu

Slika 28: Pietà u kapeli

Slika 29: Grobnica Ignaca Đumbira

2.1.3.7. KAPELA SRCA ISUSOVA NA GROBLJU

U samoj blizini kapele Žalosne Gospe nalazi se kapela Srca Isusova koja je također podignuta kao grobnica obitelji Maderić.⁸¹ Dugačka je tri metra, a široka isto toliko.⁸² Radi se o jednobrodnoj građevini s polukružnom apsidom na istočnoj strani. Svjetlo dolazi s ulaza te

⁸¹ ZAPISNIK BISKUPSKE VIZITACIJE, 2012. : 18., 19.

⁸² CVEKAN, 1991. : 87.

po jednog polukružnog prozora na sjevernoj i južnoj strani. Pročelje je više i šire od tijela kapele. Vrata su dvokrilna s polukružnim završetkom u obliku lunete. Drvena su i ostaci boje pokazuju da su bila plave boje. Velika površina vrata ostakljena je obojenim staklom te time najveći dio svjetlosti ulazi upravo kroz taj ulaz. Sa svake strane vrata stoji po jedna plitka ležena na visokoj bazi. Lezene spaja plitko istaknuta segmentna traka iznad vrata. Završavaju vijencem iznad kojeg je zabat s krnjim vrhom. Unutrašnjost je oslikana. Svod je plave boje posut zlatnim zvijezdama, a na tjemenu je oslik na kojem su prikazana dva lika u sjedećem položaju. S lijeve strane je Isus Krist koji jednu ruku drži na prsima, a drugom pridržava križ. Do njega sjedi Bog Otac. Prikazan je kao sijedi starac duge kose i brade. Jednom rukom blagoslivlja Isusa, a u drugoj drži žezlo. Iza njih je Duh Sveti prikazan kao golubica raširenih krila. Zidovi kapele prekriveni su smeđim tapetama cvjetnog uzorka. Iznad oltara naslikana su dva anđela kako pridržavaju sliku Uznesenja Blažene Djevice Marije. Ispred slike je oltar Srca Isusova na kojem stoji kip Srca Isusova koji je okružen s dva kipa anđela u molećem stavu. Kapela je u lošem stanju te je obnova prijeko potrebna.

Slika 30: Kapela Srca Isusova na groblju

Slika 31: Oslík na svodu

Slika 32: Oltar u kapeli Srca Isusova na groblju

2.1.4. GROBLJE

Kako se su se župne crkve u Đurđevcu smjestile na močvarnom području, ukopavanje pokojnika oko crkve nikako nije bilo moguće. Prvi podaci o groblju datiraju iz 1659. godine kada se oko kapele sv. Lovre nalazi groblje na kojem se sahranjuju mještani Đurđevca. Još jedno groblje nalazilo se do 1730. godine oko kapele sv. Jurja, a nakon toga oko kapele sv. Rozalije na kojem su se ukapali mrtvaci iz Brvca. Groblje oko sv. Rozalije koristilo se do otprilike kraja XVIII. ili početka XIX. stoljeća (ne može se točno utvrditi jer ne postoje sačuvane matice iz tog doba).⁸³ Groblje oko kapele sv. Lovre napušta se 1826. godine kada župnik Franjo Milinković kupuje zemljište gdje je otvorio novo groblje koje je i blagoslovljeno 29. lipnja 1826. godine. Kasnije je u XIX. stoljeću u dva navrata, 1849. i 1888. groblje proširivano. Nakon prvog produženja 1850. godine Martin Mihinić podiže veliko Raspelo koje je župnik Milinković blagoslovio. U prostor groblja ulazilo se kroz monumentalna dvokrilna vrata na kojima je stajao natpis Dom mira.⁸⁴ Danas se na groblju nalazi mrtvačnica konkavnog pročelja. Preko stepenica s tri gazišta ulazi se u trijem ispred kojeg stoji pet polukružnih arkada. S istočne strane nalazi se rampa s rukohvatima. Sama građevina ima petero vrata te su centralna vrata šira od bočnih.

⁸³ mišljenje Nikole Cika, studenta povijesti FFZG-a, veljača 2014.

⁸⁴ CVEKAN, 1991. : 87., 89.

Slika 33: Mrtvačnica na durdevačkom groblju

3. GRADNJA NOVE CRKVE

U ovom poglavlju opisat će se tijek gradnje crkve iz rakursa župnika Novosela, ali i pisanje onodobnog tiska o toj temi.

3.1. O CRKVI IZ PERA JAKOVA NOVOSELA

Jakov Novosel došao je 1. svibnja 1924. godine u Đurđevac kako bi obavljao dužnost kapelana da bi 1928. godine, nakon smrti župnika Medvedca postao upraviteljem župe, a nakon godinu dana, 5. prosinca 1929. postao župnikom. Upravo njemu možemo zahvaliti što je nova crkva u tako kratkom roku podignuta. Najveći značaj nosi dokumentacija o gradnji nove župne crkve sv. Jurja koju je brižljivo prikupljao i sačuvao te revno vodio i zapisao tijekom i okolnosti gradnje na dvadesetak stranica Spomenice crkve. Zato ne treba čuditi što je dr. Antun Ivandija, povjesničar umjetnosti i rizničar zagrebačke katedrale, te rođeni Đurđevčan u kapeli Blažene Djevice Marije Žalosne na đurđevačkom gradskom groblju, gdje je Novosel 1956. pokopan, postavio spomen-ploču s ovim tekstom: PRČ. G. JAKOVU NOVOSEL / * 17. VII 1900. † 25. X 1956. / ĐURĐEVAČKOM ŽUPNIKU I DEKANU / G. 1928. – 1956. TE POČASNOM / ZAGREBAČKOM KANONIKU I / ĐURĐEVAČKOM NAČELNIKU / STJEPANU ŠTEFANOV / NAJZASLUŽNIJIMA ZA GRADNJU / ŽUPNE CRKVE 1928. – 1930. / OVU SPOMEN-PLOČU PODIŽE / DR. ANTUN IVANDIJA SVEĆENIK

Slika 34: Župnik Jakov Novosel

U Spomenici crkve⁸⁵ piše da je Nikola Medvedec, postavši župnikom u Đurđevcu 1916. godine, želio ili popraviti ili sagrađiti novu župnu crkvu sv. Jurja jer tadašnju crkvu nije zatekao u dobrom stanju. Na njegov zahtjev, preč. duhovna oblast šalje arhitekta Podhorskog da procijeni stanje crkve. Podhorsky nudi dvije mogućnosti: generalni popravak stare crkve ili novogradnja uz postojeći toranj. Kako je to bilo ratno doba, čekalo se da se situacija smiri te se vjerovalo da će nakon rata sve pojeftiniti. Godine su prolazile, a crkva nije bila popravljena niti je sagrađena nova. Župnik nije odustajao od svog nauma pa je pisao građevinskim sekcijama koje se potom obraćaju općini koja ostaje indiferentna. Općinsko vijeće napokon 1927. godine uviđa da se nešto mora poduzeti jer je sada crkva bila sva raspucana i predstavljala je opasnost za život župljana te zahtijeva da građevinska sekcija u Bjelovaru pošalje inženjera koji će izvidjeti situaciju. Inženjer zaključuje da se crkva može popraviti. S tom odlukom župnik Medvedec nikako se ne slaže te i dalje ustraje u ideji da se crkva mora srušiti. Općinsko vijeće na čelu s Viktorom Pogačnikom nije istog mišljenja te nakon što građevinska sekcija, poslije gotovo godinu dana, pošalje troškovnik za popravak s iznosom od 297 000 dinara, dovozi se 50 000 komada cigle i 700 vagona pijeska te se počinje ubirati novac od župljana kako bi se s radovima započelo u svibnju. Preokret se dogodio nakon pregleda krovišta koje je bilo trulo što je značilo da se uz popravak crkve mora postaviti cjelokupno novo krovište. Počelo se razmišljati o gradnji nove crkve pa se ponovno, nakon više od 10 godina, zove Podhorskog iz Zagreba. Arhitekt sada tvrdi da govora o popravku nema. Neki odbornici predložili su, ako se crkva već mora rušiti, neka se jači zidovi ostave, a slabiji poruše. Podhorsky im uzvraća da od cijele crkve jedino valjaju toranj i svetište. Konačna odluka nije donesena jer je većina i dalje za popravak. U skladu s tim, nakon osam dana, Podhorsky opet dolazi u Đurđevac i nudi alternativu: generalni popravak za 1 400 000 dinara ili novogradnja za 1 200 000 dinara. Naposljetku, 26. svibnja 1928. godine odlučeno je da će se graditi nova crkva. Odluku je ubrzala i činjenica da je kotarski predstojnik istog mjeseca zatvorio crkvu jer je u njoj bilo preopasno obavljati službu.⁸⁶ „Svod u unutrašnjosti crkve, umjesto da je uzdizao čovjeka zanosom u nedogledne nebeske visine, lebdio je kao kakva mračna prijetnja nad glavama vjernika.“⁸⁷

I tadašnji tisak izvještava o početku gradnje crkve. Jutarnji list javlja da se crkva trebala popraviti te je u tu svrhu pripravljen sam materijal, ali kako se cijena novogradnje ne razlikuje previše od cijene popravka, općinsko vijeće na posljednjoj sjednici odlučilo je da se

---

⁸⁵ „LIBER MEMORABILIUM“, 1929.

⁸⁶ „LIBER MEMORABILIUM“, 1929.

⁸⁷ HRVATSKA STRAŽA, 1929.a : 4.

sagradi nova crkva s troškom od cca. 1,500.000 dinara. U članku nadalje piše da su „ (...) građani tim zaključkom potpuno zadovoljni, jer trošak neće nikoga previše osjetljivo teretiti, a maknuti će se dugoročnim amortizacionim zajmom.“⁸⁸

Odlukom o zatvaranju crkve, crkvene stvari počele su se iznositi van, a orgulje se smještaju u župni dvor. Oltari i crkveni namještaj raspoređeni su po privatnim kućama. Rušenje stare crkve započelo je 16. srpnja 1928. godine i preuzima ga Ilija Gregec, graditelj iz Križevaca. „Šta se sve čulo kod rušenja to se opisat ne može, da treba Dra Majera i kapelana objesiti, što su dali rušiti crkvu jer bi ona još stajala 1.000 god., da je to jedna tvrđava i t d.“⁸⁹ Župljani su očigledno bili vrlo povezani sa starom crkvom te se nikako nisu mogli pomiriti s novonastalom situacijom. Samo rušenje nije teklo glatko jer su zidovi bili metar debeli. Kada se došlo do temelja, vidjelo se da je sve trulo i da se crkva nije sada rušila, najvjerojatnije bi se za koju godinu i sama urušila.

Slika 35: Rušenje crkve u tijeku, ljeto 1928. godine

Podhorskyjeve nacрте načelnik drži u ladici čime ometa provođenje radova, a osim toga, problema je bilo i s građevinskim sekcijama u Bjelovaru i Zagrebu, da bi na kraju, građevinsku dozvolu odobrila oblasna direkcija u Osijeku. Na jeftimbi tj. licitaciji održanoj 23. kolovoza, odlučeno je da gradnju crkve dobiva Ilija Gregec. S iskopavanjem temelja započelo se 3. rujna 1928. godine. Temelji će biti duboki tri metra te će crkva stajati na betonskoj ploči debljoj 1 metar. Iskopavanje zemlje odužilo se na četiri tjedna jer je radove

---

⁸⁸ JUTARNJI LIST, 1928. : 15.

⁸⁹ „LIBER MEMORABILIUM“, 1929.

usporavalo vađenje pilota i temelja prijašnje crkve. Crkva će imati i četiri fajlera (pilona) koji su se kopali pet metara duboko te nakon toga betonirali.⁹⁰

Novinar pod pseudonimom *Podravac* u Hrvatskoj straži obavještava čitatelje o zanimljivom pronalasku radnika prilikom kopanja temelja. „Ne samo Đurđevčani, nego i sva okolišna sela pripovijedaju o nekim nalascima koji su otkriveni prilikom rušenja stare i prilikom građenja nove crkve.“⁹¹ Prilikom kopanja novih temelja, radnici su pronašli konjski kostur te uz njega i kosti čovjeka. Pokraj ljudskog kostura ležalo je koplje i bodež. „Rekonstrukcija je povijesnog događaja uskrsnula sama od sebe. (...) u davno vrijeme prije Marije Terezije, još onda, kada konjanici nijesu imali nikakva vatrena oružja, nego samo koplja i mačeve, pokušao je netko da napadne đurđevačku tvrđavu preko močvare. No močvara je progutala barem ovoga otkopanoga konjanika, a Bog zna, ne bi li se gdjegod u blizini otkrili i kosturi njegovih drugova, koji su platili svoju smionost glavom.“⁹²

Na posvetu temeljnog kamena 14. listopada došao je biskup Dominik Premuš.⁹³ U temeljni kamen kojeg je izradio Vatroslav Brezak iz svjetlog kamena, dimenzija 40x40x35 cm s poklopcem od Carrara mramora na kojem su ugravirani te pozlaćeni križ i datum,⁹⁴ stavljena je „Spomenica“ napisana na pergameni. Tekst glasi:

„SPOMENICA“

„stavljena u ovaj temeljni kamen, kad se gradila nova rimo-katolička župna crkva u Gjurgjevcu godine 1.928, za Pape Pija XI., kralja Aleksandra I, nadbiskupa Dra Antuna Bauera, kotarskog predstojnika Ivana Horvatina, župnika i dekana Nikole Medvedca, opć. načelnika Stjepana Štefanova, kapelana Jakova Novosela, katehete Ivana Šabarića, u teška vremena po Hrvatski narod, kad je u Beogradskoj skupštini dne 20. lipnja 1.928 smrtno ranjen narodni vodja Stjepan Radić a ubijeni njegovi drugovi Pavao Radić i Dr Gjuro Basariček boreći se za ravnopravnost, jednakost i slobodu svoga naroda, - snadje župljane gjurgjevačke teški teret gradnje ove crkve. Mislilo se i radilo kroz godinu dana, da se stara crkva popravi, no sav trošak oko popravka bio bi uzaludan, jer su svi zidovi popucali uslijed slabih temelja, koji su kroz 218 godina istrunuli, jer su svi bili pilotirani. Svaki dan bila je sve veća opasnost po ljudski život, da se crkva sama ne sruši, zato smo i prestali koncem svibnja u njoj obavljati

⁹⁰ „LIBER MEMORABILIUM“, 1929.

⁹¹ HRVATSKA STRAŽA, 1929.a : 5.

⁹² HRVATSKA STRAŽA, 1929.a : 5.

⁹³ „LIBER MEMORABILIUM“, 1929.

⁹⁴ OBRAČUN, 1930.

službu Božju, koja se obavlja za to vrijeme u kapelama Srca Isusova i sv. Rozalije. Dne 20. svibnja 1928. sastalo se općinsko vijeće, da definitivno odluči, što će učiniti u ova teška vremena. Odluka pane, da se stara crkva sruši, a podigne nova, još jedanput veća, nego li stara. Stara crkva srušena je do 15. kolovoza 1928, jedino ostaje toranj, koji je također gradjen na pilotima, a po mnijenju arhitekta Podhorskog još je dobar, te se ima udesiti prema stilu nove crkve, koja se počela graditi koncem kolovoza 1928. godine. Troškovi za gradnju crkve iznosit će 1,200.000 Din. (slovom jedan milijun i dvijesto tisuća Dinara) a sav trošak nose sami župljani jer im pomoć od nikud ne stiže. Župa Gjurgjevac broji sada 9.485 duša, a u nju spadaju Gjurgjevac, po stanovništvu drugo selo u Hrvatskoj zatim sela: Budrovac, Čepelovac, Mičetinac i konaci: Severovci, Grkina i Hladna-voda. Narod je na gospodarskom i prosvjetnom polju dosta pokročio naprijed od ostalih mjesta, štedljiv je, marljiv kao crv, uzoran gospodar, dosta nabožan, rado polazi crkvu, zato je i pripravan doprinijeti sve žrtve za crkvu uza sve silne poreze državne i prireze općinske i oblasne. Taj narod ne klone duhom, uzda se u Boga i u svoj rad i marljivost makar su i slabe godine. Nacrte za novu crkvu izradio je arhitekt profesor Podhorsky iz Zagreba, koji ujedno i nadzire gradnju, a gradnju izvađa Ilija Gregec poduzetnik iz Križevaca. Općinsko vijeće uzelo je tešku dužnost na svoja leđa zajedno sa svojim radnim i požrtvovnim narodom, no uz njihovu energičnu volju i žrtve, djelo će biti dovršeno svima na ponos, a osobito samom mjestu Gjurgjevac, koje će se ponositi najljepšom crkvom pitome Podravine. Općinsko vijeće sačinjavaju: Stjepan Štefanov, načelnik, Viktor Pogačnik, Stjepan Lovrak, Franjo Topolčić, Valent Sulimanec, Štefo Jančijev, Bolto Ferenčić, Mato Štefanec, Mato Horvat i Ivo Kudumija; Dr Petar Majer, Mijo Grazinger i Ivan Kucel; Dragutin Židovec, Ignac Kovačić i Stjepan Koren; Tomo Jalžabetić i Stjepan Filipović iz Gjurgjevca, zatim Mato Gregurec i Jakov Kovačev iz Budrovca; Gjuro Pleško kbr. 53 i Gjuro Pleško kbr. 163 iz Čepelovca te Štefo Čorba iz Mičetinca. Gradnja je počela i nadamo se, da će godine 1.929 biti dovršena. Ovaj temeljni kamen blagoslovljen je po biskupu Dr Dominiku Premušu i postavljen dne 14. listopada 1928. godine.“⁹⁵

---

⁹⁵ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1929.

Slika 36: Kopanje temelja

Slika 37: Odbor s Ilijom Gregecom nadgleda radove

Slika 38: Radovi u tijeku

Nakon blagoslova temeljnog kamena nastavlja se gradnja punom parom. Cilj je do jeseni imati crkvu pod krovom pa se radi od jutra do mraka. Krovište za sakristiju i svetište postavlja se 7. studenoga. Župnik Nikola Medvedec umire 12. studenoga od srčane kapi te sva briga oko gradnje pada na mladog, ali marljivog i inteligentnog kapelana Jakova Novosela koji je odmah po smrti župnika imenovan upraviteljem župe.

Unatoč lošem jesenskom vremenu, crkva je pokrivena, a ono što još nedostaje je kupola. Te godine bila je užasna zima, kakvu nisu pamtili ni najstariji mještani. Temperature su dosežale $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$. Radovi na crkvi bili su obustavljeni sve do svibnja 1929. godine. Tada se krenulo s rušenjem gornjeg dijela tornja, a istovremeno se gradi i kupola. „Bože, to bu drugi toranj, pa ipak bu naša crkva još ljetos gotova.“⁹⁶ Prilikom skidanja stare kugle s tornja, nađena je spomenica iz 1865. godine pisana na njemačkom jeziku. Prevedeni tekst spomenice zapisan je u samoj Spomenici crkve, ali nažalost, izvornik nije sačuvan. Tekst stare spomenice glasi:

„Gjurgjevac, 24. rujna 1865.

Župljani pripadajući župi sv. Gjurgja iz Gjurgjevca, Kalinovca, Čepelovca, Budrovca, Sv. Ane i Šemovca te Mičetinca došli su do osvjedočenja, da je tada postojeća jabuka na tornju ove župne crkve u trošnom stanju, te bi se mogla srušiti. Radi toga su jednoglasno

⁹⁶ „LIBER MEMORABILIUM“, 1929.

stvorili zaključak, da se ta jabuka imade skinuti i nova postaviti. Troškovi nove jabuke bili su predviđeni na 2013 forinti, a kod jeftimbe, koja je u tu svrhu održana, preuzeo je radnju gosp. Ignac Gregl, limarski obrtnik iz Varaždina za 1295 forinti. Danas je ta jabuka, u kojoj je ovo pismo pohranjeno, a tako i križ nakon blagoslova na toranj postavljena. Postavljanje ove jabuke obavljeno je, dok je bio zapovjednikom pukovnik Leopold Došen pl. Bilajgradski dok je tada bio podarhidjakon, kanonik začasni Nikola Žalec. Tada je bio komandant gjurgjevačke pukovnije odnosno kompanije Franjo Gradl, cesarski i kraljevski natporučnik – Gjuro Stipetić, cesarsko kraljevski natporučnik bio je tada za vrijeme vojne granice upravni časnik kod gjurgjevačke kompanije. Od strane upravne općine bili su: Matija Blaga, Ivo Marić, Ivo Kovačev, Martin Filipović, Martin Neznaneć, Štefo Klikić svi iz Gjurgjevca. Bolto Bazijanec, Gjuro Dugalija i Martin Matica iz Kalinovca. Ivo Jendrašić i Mato Trezić iz Čepelovca. Jozo i Gjuro Čukljaš iz Budrovca, Mato Magdić iz Mičetinca te crkveni tutori Ivo Pajtak i Bolto Petric.

Sreća i blagoslov svima onima, koji će biti sretni, da budu imali priliku ovo pismo čitati.

Gradl, oberlojtnant ; Štefan Pavin, stožerni narednik ; Georg Stipetić, oberlojtnant krajiške upravne struke (pisac ovog pisma) ; Nikolaus Žalec, podarhidjakon ; Ivo Jendrašić, poglavar ; Antun Man, nadpuškar ; Eduard Mrak, kapelan ; Mato Trezić, poglavar ; Mihael Bartolić, crkveni tutor ; Petar Kirin, kompanijski puškar ; Bolto Kolar, narednik ; Mato Blaga, nadglavar ; Eduard Nöthig, trgovac ; Štefan Filipović, nadlugar ; Martin Markač, lugar ; Josip Mlinjarić, stražmeštar ; Martin Rabadjija, stražmeštar ; Ivan Semeraj, čohač ; Ivo Pajtak, crkveni otac.

Ovu su radnju izveli Ignac Kujek i Franjo Tkalčec iz Varaždina, koji su jabuku i križ postavili u nedjelju 24. rujna 1865. u 10 sati prije podne.

Kovani novac sv. Ćirila i Metoda i spomen novac Prve hrvatske izložbe dao je g. Eduard Nöthig.⁹⁷

Kugla s novom spomenicom, sada pozlaćena, 8. lipnja 1929. vraćena je na toranj.

---

⁹⁷ „LIBER MEMORABILIUM“, 1929.

Slika 39: Odbor oko gradnje crkve (prvi zdesna sjedi arhitekt Stjepan Podhorsky, do njega je Ilija Gregec)

Gradnja crkve polako se privodi kraju:

„Đurđevčani su obogatili hrvatsku monumentalnu kulturu novom krasnom umjetninom. Sagrađili su lijepu crkvu, kojoj nema ravne sve do Zagreba.“⁹⁸ Hrvatska straža piše kako se Đurđevac u zadnje dvije godine promijenio i kako bi posjetitelji ostali ugodno iznenađeni novom crkvom. Prijašnja crkva: „(...) bila se već tako sagnula k zemlji, kao da joj je nemoguće dalje podnositi breme staračke nemoći.“⁹⁹ Unutrašnjost nove crkve još nije gotova, ali može se vidjeti kako „zidovi, svodovi i kupola predstavljaju vedru i zanosnu harmoniju, koja odgovara potpuno harmoniji skladne vjerničke duše.“¹⁰⁰ U članku se osvrću i na uloge pokojnoga župnika i dekana Nikole Medvedca i upravitelja župe Jakova Novosela s kojim su Đurđevčani nastavili gradnju „tako ubrzanim tempom, da će crkva u jesen biti već gotova i posvećena.“¹⁰¹

⁹⁸ HRVATSKA STRAŽA, 1929.a : 4.

⁹⁹ HRVATSKA STRAŽA, 1929.a : 4.

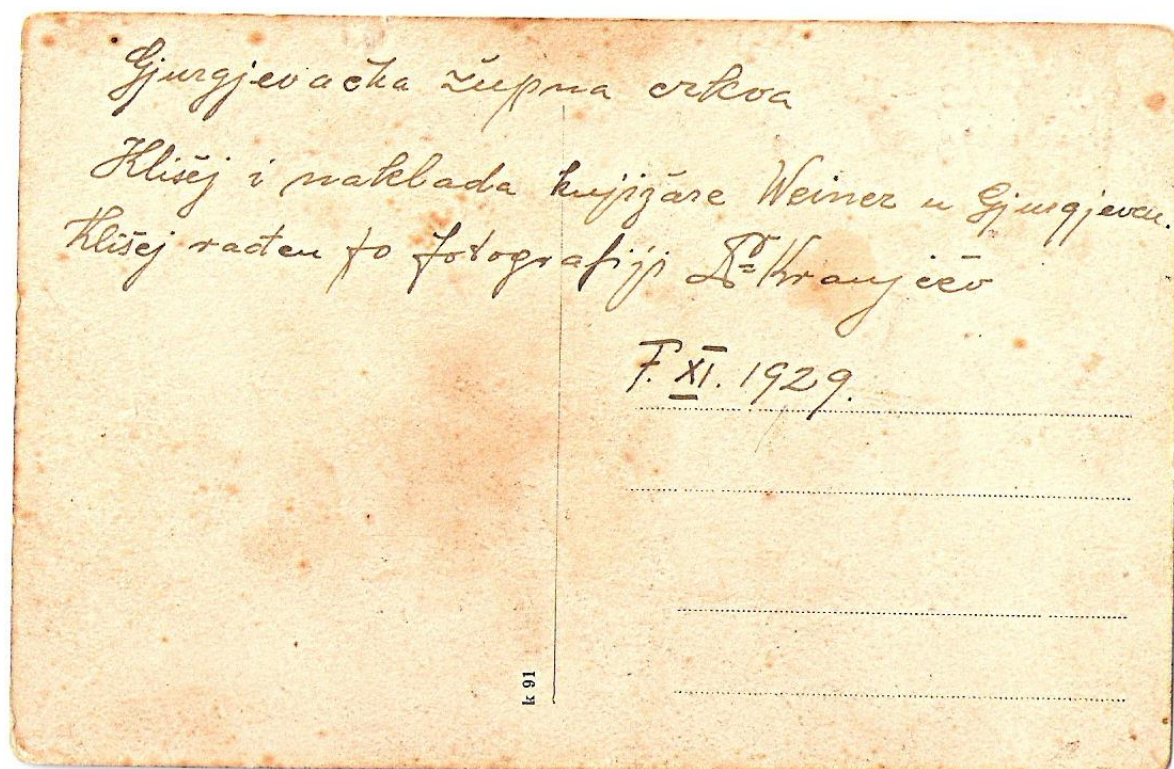
¹⁰⁰ HRVATSKA STRAŽA, 1929.a : 4.

¹⁰¹ HRVATSKA STRAŽA, 1929.a : 4.

Slika 40: Razglednica iz 1929. godine

Slika 41: Poledina razglednice iz 1929. godine

„Dok naokolo u žaru jesenskoga sunca dozrijevaju svi plodovi, dotle se i đurđevačka crkva dogotavlja. Već su i oltari gotovi. I za koji dan gledat će ova krajina svečanost kakve dosada nije vidjela: najljepši podravski hram bit će posvećen i predan bogoslužju.“¹⁰² U izgradnji crkve s ponosom sudjeluje čitav narod. Đurđevčani naročito hvale Jakova Novosela jer bez njega crkva ne bi još dugo bila gotova. Čak je, zbog prekoračenja proračuna, uložio svu imovinu u gradnju,¹⁰³ „samo da posao nigdje ne zapne.“¹⁰⁴ „Nije šala da se ova velika milijunska gradnja dovršuje bez ikakvih trzavica i spleta, uz povjerenje cijelog naroda!“¹⁰⁵

Proračun gradnje uvelike je prekoračen kod betonske ploče zbog pilota, zatim, jer se nije dobilo dovoljno opeke kod rušenja stare crkve, moralo se nabaviti novih 500 000 komada opeke. Radnje oko tornja prekoračene su za 200 % te je sama gradnja bila 30 % skuplja. U proračun nije bila uračunata montaža orgulja, a propovjedaonica i pričesna ograda naknadno su uključene. Unutrašnjost crkve trebala je oltar i prozore. Prozore su darovali pojedini dobrotvori čija su imena upisana na staklu. Za prekrivanje crkve bio je predviđen eternit, ali nakon pregovora, ipak se odlučilo za bakar čija je cijena u to vrijeme porasla. Mramorni oltar koštao je 104 000 dinara. Iz tog razloga upravitelj župe Novosel skuplja milodare od kuće do kuće te je na taj način uspio sakupiti 63 000 dinara. Ostalih 41 000 uzima na svoj dug.¹⁰⁶

Projekt za crkvu izradio je, te ujedno i nadzirao gradnju, Stjepan Podhorsky arhitekt iz Zagreba. Gradnju je izveo Ilija Gregec, zidarski majstor iz Križevaca, a tesarske radnje Franjo Brumen, tesarski majstor također iz Križevaca. Nadzornik i vršitelj gradnje bio je Franjo Žunar, klesarske radnje radi Brezak iz Zagreba, umjetno-kamene radnje Strecha, klesar iz Zagreba, a akademski kipar Robert Jean Ivanović izveo je umjetno-kiparske radnje. Taracarske radnje preuzela je tvrtka Pilot iz Zagreba, staklarske radnje Ivan Marinković iz Zagreba, a stolarske radnje lokalni stolar, Stjepan Švaco. Orgulje u novu crkvu postavio je Juraj Dobnik, graditelj orgulja i glasovira iz Zagreba.¹⁰⁷

Na zapadnom zidu crkve, između predvorja i današnje kapele Gospe Fatimske postavljena je spomen-ploča graditeljima crkve na kojoj stoji OVA CRKVA SAGRADJENA JE TROŠKOVIMA / SAMIH GJURGJEVAČKIH ŽUPLJANA GOD. 1928 – 29 / ZA PAPE PIA XI A VLADANJA NJEG. VELIČANSTVA KRALJA ALEKSANDRA I.

---

¹⁰² HRVATSKA STRAŽA, 1929.b : 5.

¹⁰³ HRVATSKA STRAŽA, 1929.a : 4.

¹⁰⁴ HRVATSKA STRAŽA, 1929.b : 5.

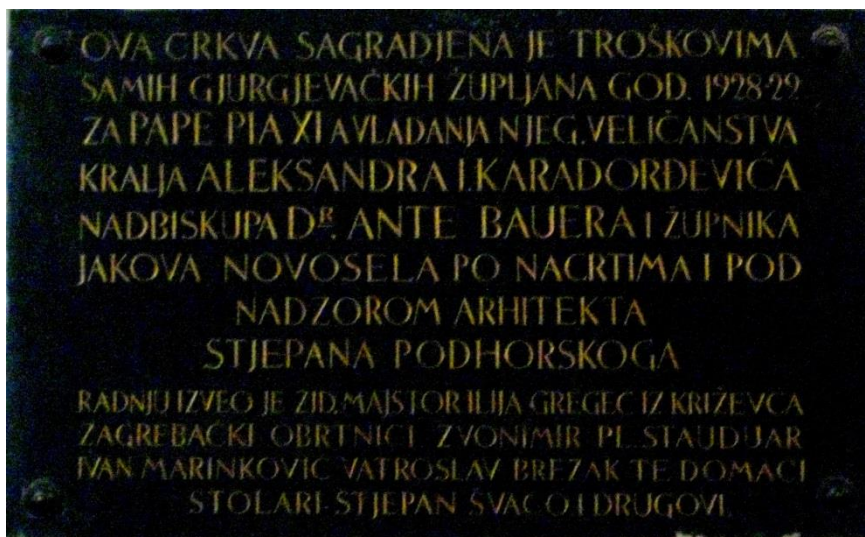
¹⁰⁵ HRVATSKA STRAŽA, 1929.b : 5.

¹⁰⁶ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1929.

¹⁰⁷ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1929.

KARADORĐEVIĆA¹⁰⁸ / NADBISKUPA DR. ANTE BAUERA I ŽUPNIKA / JAKOVA NOVOSELA PO NACRTIMA I POD / NADZOROM ARHITEKTA / STJEPANA PODHORSKOGA / RADNJU IZVEO JE ZID. MAJSTOR ILIJA GREGEC IZ KRIŽEVCA / ZAGREBAČKI OBRTNICI ZVONIMIR PL. STAUDUAR / IVAN MARINKOVIĆ VATROSLAV BREZAK TE DOMAĆI / STOLARI STJEPAN ŠVACO I DRUGOVI.

Slika 42: Spomen-ploča

„U nedjelju 10. studenoga u Djurdjercu biti će posvećena nova župna crkva i tom prilikom sabrati će se na posvetnoj svečanosti hrvatski narod iz cijele Podravine.“¹⁰⁹ Crkvu će posvetiti biskup dr. Premuš, a samoj svečanosti prisustvovat će zagrebački nadbiskup dr. Ante Bauer.¹¹⁰

U Spomenici je zapisano kako su o posvećenju crkve 12. studenoga pisali Jutarnji list i Hrvatska straža, a sam članak iz Hrvatske straže je prepisan te ovdje prepričan. Dana 9. i 10. studenog odvijalo se u Đurđevcu slavlje prigodom svečanosti posvete nove crkve. „Tisuće Hrvata iz Podravine na svečanosti jedne od najljepših i najvećih crkvi u Hrvatskoj.“¹¹¹ U subotu 9. studenog cijelo mjesto bilo je okićeno slavlucima, zelenilom, zastavama i cvijećem kako bi se svečano dočekalo konsekratora, biskupa Dominika Premuša. Viktor Pogačnik,

¹⁰⁸ Kralj Aleksandar jednom je prilikom boravio u crkvi. Naime, 4. svibnja 1931. godine, zajedno s banom i ostalom pratnjom prolazio je kroz Đurđevac. Tom prigodom u mjestu se okupilo oko osam tisuća mještana. Bili su mu predstavljeni općinski načelnici s odbornicima, starješine Jugoslavenskog sokola, svećenstvo, predstavnici suda i društava. Prije nego što je nastavio put prema Bjelovaru, na pola sata je posjetio crkvu sv. Jurja. U: ŠADEK, 2005. : 65.

¹⁰⁹ JUTARNJI LIST, 1929.b : 4.

¹¹⁰ JUTARNJI LIST, 1929.b : 4.

¹¹¹ „LIBER MEMORABILIUM“, 1929., HRVATSKA STRAŽA, 1929.c : 3.

bivši povjerenik za socijalnu skrb, govorom je pozdravio biskupa. Istaknuo je kako on i mještani imaju tri želje: „Želimo da nova župna crkva naša bude i nama i potomcima našim najmilije sabiralište kako onda kad budemo tražili utjehe i pomoći Božje tako i onda kad budemo zahvaljivali za primljena dobročinstva. Želimo da nova župna crkva bude za nas i danas i u buduće ono mjesto, gdje će se naučati najviši etički zakoni onako kako je to jasno i jezgrovito kazano u deset zapovijedi Božjih. Želimo da svetu vjeru našu, koju smo naslijedili od otaca svojih predamo u nasljedstvo potomcima svojim kao najveće blago.“¹¹²

Navečer je bila velika bakljada, koja se uputila od vatrogasnoga spremišta do župnog doma, gdje je biskupa pozdravio u ime društava i naroda, ravnatelj građanske škole Josip Lovašen govorom.

U nedjelju, u 5.30 bila je budnica glazbe, a sat vremena kasnije veličanstvena povorka krenula je od župnog dvora prema crkvi. „Silno mnoštvo naroda okupilo se na tu svečanost pred crkvu iz same djurdjevačke župe, koja broji 12.000 duša te iz okolišnih župa tako da se računa da je sudjelovalo oko 10 hiljada naroda.“¹¹³ Najprije je bio posvećen vanjski dio crkve, a zatim unutrašnjost i oltari. U 11 sati u Đurđevac, automobilom je stigao zagrebački nadbiskup Antun Bauer. Priređen mu je svečani doček. „Čitav prostor od župnog dvora do crkve i prostor pred crkvom bio je ispunjen nepreglednim mnoštvom naroda iz čitave Podravine.“¹¹⁴ Pred ulazom u crkvu nadbiskupa je pozdravio Pogačnik te se nakon toga nadbiskup Bauer kratkim govorom uputio župljanima. Istaknuo je kako je želio vidjeti „veliku vjeru ovoga naroda i ljubav, kojom su izgradili ovaj veličanstveni hram na čast Boga. Krist će stanovati među Vama i bit će Vam dobročinitelj u svakoj nevolji. Ističući veliku požrtvornost i ljubav župljana, podijeljuje im svima svoj natpastirski blagoslov.“¹¹⁵

Nakon toga je biskup Premuš odslužio prvu pontifikalnu sv. misu uz veliku asistenciju. U župnom dvoru bio je kasnije priređen banket za stotinjak uzvanika. Na banketu sudjelovalo je mjesno općinsko zastupstvo i ugledniji mještani. Prisustvovali su crkveni dostojanstvenici iz Zagreba, vel. župan u miru i rođeni Đurđevčanin Petar Zrelec, odvjetnik i velezaslužni član odbora za podizanje crkve dr. Mayer, sreski načelnici Horvatin i Kovačić, arh. Podhorsky, kipar Jean, dekani i župnici cijelog kraja te školski nadzornici Vedriš i

---

¹¹² HRVATSKA STRAŽA, 1929.c : 3.

¹¹³ JUTARNJI LIST, 1929.c : 3.

¹¹⁴ „LIBER MEMORABILIUM“, 1929., HRVATSKA STRAŽA, 1929.c : 3.

¹¹⁵ HRVATSKA STRAŽA, 1929.c : 3.

Dolenc.¹¹⁶ U popodnevnim se satima nadbiskup Bauer s ostalim odličnicima zaputio automobilom prema Koprivnici ispraćen oduševljenim poklicima naroda. „Nova crkva đurđevačka sagrađena je u starohrvatskom stilu po uzoru crkve sv. Blaža u Zagrebu i spomen crkve na Duvnu. Ima prekrasnu kupolu i lijepi vitki zvonik, te pruža upravo prekrasnu sliku.“¹¹⁷

Slika 43: Odlazak Antuna Bauera i svite prema Koprivnici nakon posvete nove crkve

---

¹¹⁶ JUTARNJI LIST, 1929.c : 3.

¹¹⁷ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1929., HRVATSKA STRAŽA, 1929.c : 3.

4. ARHITEKT STJEPAN PODHORSKY

Prije nego što će biti više riječi o arhitektonskom rješenju nove crkve potrebno je upoznati se s djelom arhitekta Podhorskog.

„Iako je arhitekt Stjepan Podhorsky, uz Viktora Kovačića, bio jedan od vodećih hrvatskih arhitekata s početka 20. stoljeća, danas se o njemu u javnosti, kao ni o većini domaćih arhitekata, ne zna gotovo ništa ili vrlo malo, a upravo će on, a ne Kovačić biti inicijator osnutka legendarnog Kluba hrvatskih arhitekata 1905. godine. Nažalost, i u ovom će slučaju legenda biti suvremenik povijesti, a autentična svjedočanstva trajno zapečaćena u sjeni mirogojskih arkada.“¹¹⁸

Slika 44: Arhitekt Stjepan Podhorsky

Arhitekt Stjepan Podhorsky rođen je 21. prosinca 1875. godine u Vlaškoj ulici u Zagrebu, gdje su mu roditelji držali malu gostionicu.¹¹⁹ Cijelog života živio je u teškim materijalnim uvjetima. Nerijetko ga je financirala njegova prva žena Anđelka koja je držala ugledan salon šešira na Trgu Nikole Šubića Zrinskog 15. Čak je i novčano pomagala njegovo školovanje na bečkoj Akademiji 1901./4.

---

¹¹⁸ GALOVIĆ, 2001.a : 19.

¹¹⁹ GALOVIĆ, 2001.a : 19.

Slika 45: Zrinski trg u Zagrebu 1904. godine, u pozadini kuća na broju 15, salon šešira Andelke Podhorsky te ujedno i mjesto osnivanja Kluba hrvatskih arhitekta 1905. godine

Kasnije će dio salona koristiti kao svoj arhitektonski ured sve do izgradnje Obrtnog doma na Mažuranićevom trgu gdje će 1910. godine umjesto honorara, Podhorsky dobiti na doživotno korištenje prostor u mansardi koji će mu u početku služiti za atelijer, a kasnije i kao stambeni prostor.¹²⁰

Slika 46: Obrtni dom, Trg Mažuranića 13, 1908./10.

¹²⁰ GALOVIĆ, 2010. : 13., fusnota 14.

S Anđelkom i dva sina, Ivanom i Vladimirom živi u Županijskoj ulici, danas Ulici 29. X. 1918.¹²¹ S vremenom, upušta se u ljubavnu vezu s Dragicom Pavičić te 1919. godine napušta obitelj i seli se u atelijer na Mažuranićevom trgu¹²² gdje živi u izvanbračnoj zajednici u kojoj je dobio kćer Branku.¹²³

Slika 47: Unutrašnjost Podhorskyjevog atelijera u mansardi Obrtnog doma na Trgu Mažuranića

Anđelka umire 1927. godine i u potpunosti financijski upropaštava Podhorskog. Vodila je salon šešira, ali kako je tijekom vremena posao propadao, zapala je u velike dugove. Budući da se nisu službeno razveli, nakon njene smrti morao je sve dugove preuzeti na sebe.¹²⁴ Dvije godine nakon smrti Anđelke, umire mu i sin Vladimir u 26. godini od tuberkuloze. Nakon sinove smrti u potpunosti se posvetio religioznom životu. Hercegovačka franjevačka provincija Blažene Djevice Marije od Uznesenja 1930. godine odlikovala ga je visokim odličjem i primila u svoje bratstvo kao „confratra“. Cijeloga je života bio povezan s crkvenim krugovima što je neobično za tu generaciju modernista koja je bila izrazito antiklerikalno usmjerena. Nakon smrti prve žene živi u izrazito teškim materijalnim uvjetima te naposljetku 1935. doživljava financijski slom kada mu ovrhovoditelji dolaze zaplijeniti

¹²¹ GALOVIĆ, 2010. : 17., fusnota 34.

¹²² GALOVIĆ, 2010. : 107.

¹²³ GALOVIĆ, 2010. : 107.

¹²⁴ GALOVIĆ, 2010. : 107., fusnota 373.

stvari iz atelijera.¹²⁵ Na sam Uskrs 1944. godine britanski bombarderi do temelja ruše crkvu sv. Ante u Bihaću što ga je emotivno pogodilo jer je bila riječ o njegovom posljednjem velikom ostvarenju s kojim se namjeravao dostojno povući u mirovinu. Umro je sljedeće godine 13. listopada.¹²⁶ Što se tiče njegove osobnosti, poznanici su ga opisivali kao poštenog, skromnog, tihog, nesebičnog i povučenog. „Tijekom čitavog se života čvrsto držao svojih životnih načela, pa i u trenucima kad je bila u pitanju bila njegova osobna egzistencija i karijera. U borbi za moralna načela ponekad je bio spreman ići do krajnjih granica što je istinsku tragiku njegova lica nerijetko dovodilo do tragikomike donkihotovskih razmjera.“¹²⁷ Podnio je ostavku kada je uvidio da se većina članova Kluba hrvatskih arhitekata ne pridržava etičkog kodeksa te je bio toliko razočaran da sljedećih trideset godina nije govorio o klubu i članovima.¹²⁸

Slika 48: Prva generacija apsolvenata Graditeljske stručne škole pri Kraljevskoj zemaljskoj obrtnoj školi 1896., Stjepan Podhorsky stoji, drugi slijeva

Nakon realke 1892., upisuje Graditeljsku stručnu školu pri Kraljevskoj zemaljskoj obrtnoj muškoj školi koju završava 1896.godine.¹²⁹ Budući da se pokazao kao osobito darovit učenik, u svoj atelijer poziva ga Hermann Bollé koji u to vrijeme radi na restauraciji zagrebačke katedrale. Ali, prije nego što započnu suradnju, šalje Podhorskog da u klesariji zagrebačke stolne crkve izuči klesarstvo. U Bolléovom atelijeru upoznaje Viktora Kovačića te

¹²⁵ GALOVIĆ, 2010. : 107.

¹²⁶ GALOVIĆ, 2010. : 107.

¹²⁷ GALOVIĆ, 2010. : 105.

¹²⁸ GALOVIĆ, 2010. : 105.

¹²⁹ GALOVIĆ, 2010. : 129.

Podhorsky je s Bolléom surađivao na nekoliko projekata kao što su obnova samostana i crkve u Lepoglavi (1894.), izradi projekta proširenja zagrebačke pravoslavne crkve (1895.) i pri obnovi crkve sv. Katarine (1897.).¹³⁰ Nakon nekog vremena sukobljava se s njim zbog neslaganja s radikalnim purističkim pristupom obnovi hrvatske arhitektonske baštine. Sukob njih dvojice kulminira na samom početku novog stoljeća. Naime, 1898. godine Podhorskom je povjereno vođenje obnove manastira i crkve sv. Nikole u Grgetegu na Fruškoj gori. Tijekom obnove suprotstavio se rušenju baroknog ikonostasa koje je zahtijevao Bollé. Ikonostas je naposljetku ipak srušen, a Podhorsky ubrzo nakon toga napušta atelijer¹³¹ te se 1901. samostalno prihvaća obnove i izgradnje srednjovjekovne crkve Blažene Djevice Marije u Oštarijama.¹³² Takvim postupkom prema Bolléu odlučno je stao uz mladu generaciju arhitekata kao što su Kovačić, Bastl i Baranyai koji nakon 1900. počinju djelovati u duhu bečke secesije.¹³³ Sljedeće godine odlazi u Beč gdje se upisuje na arhitektonski odjel Akademije lijepih umjetnosti kod profesora Viktora Luntza, dvorskog savjetnika za antičku i srednjovjekovnu umjetnost i jednog od predstavnika bečkog historicizma. To obrazovanje ostavilo je dubok trag na njegov daljnji rad koji se očitovao u neostilskom eklekticismu.¹³⁴ Tih godina Podhorskom će u Beču biti dodijeljeno nekoliko priznanja; 1903. godine Zlatna Fugerova nagrada za srednjovjekovnu arhitekturu te 1904. Hansenova medalja za najuspjeliju radnju iz klasičnog graditeljstva.¹³⁵ Iste godine stekao je diplomu arhitekta na Akademiji lijepih umjetnosti u Beču, a 1906. položio je državni ispit te time postao ovlašteni civilni arhitekt.¹³⁶

Slika 49: Pečat Stjepana Podhorskog

¹³⁰ GALOVIĆ, 2010. : 24., 25., fusnota 80.

¹³¹ GALOVIĆ, 2010. : 25., fusnota 82.

¹³² GALOVIĆ, 2010. : 25., fusnota 81.

¹³³ BRADIĆ, 2010. : 17.

¹³⁴ GALOVIĆ, 2001.a : 19.

¹³⁵ GALOVIĆ, 2010. : 133.

¹³⁶ GALOVIĆ, 2010. : 129.

Obnova povijesnih građevina, pored gradnje novih sakralnih objekata, postala je najznačajniji dio njegovog arhitektonskog opusa¹³⁷ gdje će se on istaknuti kao uspješan obnovitelj hrvatske graditeljske baštine.¹³⁸ Obnova crkve sv. Marije u Oštarijama njegov je prvi samostalni projekt. Na njemu je sudjelovao od 1900. do kraja 1901.¹³⁹ Ovaj povijesni spomenik sadržavao je niz konzervatorskih problema koje je Podhorsky riješio s istančanim osjećajem.¹⁴⁰ „Naime, po prvi put se u Hrvatskoj zastupaju načela konzerviranja a ne restauriranja spomenika.“¹⁴¹ Bio je prvi arhitekt koji je kod problema vezanih uz obnovu povijesnih građevina koristio suvremene principe biološke zaštite, koja na osnovu znanstvenog pristupa proučava i uzima u obzir vrijednost svih povijesnih slojeva pojedinog kulturnog spomenika štiteći njegovu jedinstvenost i integritet.¹⁴² Tijekom života pouzdano je obnovio četrdesetak objekata, a može se pretpostaviti da je cjelokupan broj veći od sto. Obnova od posebne važnosti je obnova crkve sv. Križa u Križevcima koja mu je dodijeljena 1910. unatoč protivljenju Izidora Kršnjavija. Projekt je od izuzetne važnosti jer „Podhorsky nastupa prema napucima, te godine osnovanoga, Zemaljskog povjerenstva za očuvanje umjetnih i historičkih spomenika u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji pod predsjedanjem Tadije Smičiklase, koje će se također zalagati za suvremena načela konzerviranja.“¹⁴³ Temelji sustavnog rada na zaštiti i očuvanju naše kulturne baštine postavljeni su upravo osnutkom tog Povjerenstva.¹⁴⁴ Crkva sv. Križa gotička je crkva barokizirana u XIX. stoljeću. Povjerenstvo se usprotivilo preuređenju baroknih prozora i rušenju baroknoga svoda u brodu te postavljanju gotičkog za koji nisu postojali nikakvi podaci. Izidor Kršnjavi bio je za regotizaciju prema projektu Dioniza Sunka. Naposljetku odlučilo se za obnovu prema Podhorskyjevu projektu „što bijaše opet svojevremeno značajna konzervatorska pobjeda u našoj sredini.“¹⁴⁵

---

¹³⁷ BRADIĆ, 2010. : 18.

¹³⁸ GALOVIĆ, 2010. : 25., fusnota 81.

¹³⁹ GALOVIĆ, 2010. : 25., fusnota 81.

¹⁴⁰ BRADIĆ, 2010. : 18.

¹⁴¹ GALOVIĆ, 2010. : 25., fusnota 81.

¹⁴² BRADIĆ, 2010. : 5.

¹⁴³ GALOVIĆ, 2010. : 25., fusnota 81.

¹⁴⁴ BRADIĆ, 2010. : 15.

¹⁴⁵ HORVAT, 1977. : 12.

Slika 50: Obnova crkve sv. Križa u Križevcima 1912.

Jedan od najznačajnijih događaja u Podhorskyjevu životu predstavljalo je osnivanje Kluba hrvatskih arhitekata 20. svibnja 1905. godine u Zagrebu. Osnivači kluba bili su Stjepan Podhorsky, Vjekoslav Bastl, Viktor Kovačić i Edo Schön, a kasnije im se pridružuju i drugi arhitekti.¹⁴⁶ Članom kluba mogao je postati svaki arhitekt koji je imao za to odgovarajuće obrazovanje, ali nije smio biti građevni poduzetnik ili djelatnik graditeljskih poduzetničkih tvrtki.¹⁴⁷ To pravilo kasnije će dovesti do raspada kluba jer će se neki članovi sve više priklanjati poduzetništvu i osobnim poslovnim ciljevima. Dužnost predsjednika Kluba hrvatskih arhitekata u najviše je mandata obnašao Stjepan Podhorsky; u prvom mandatu od 7. kolovoza 1906. do početka kolovoza 1908., zatim od kraja kolovoza iste godine do rujna 1909. te od siječnja 1911. do 5. veljače kada podnosi neopozivu ostavku. Na njegovo mjesto dolazi Hugo Erlich koji će biti predsjednik do srpnja 1913. godine. Tijekom 1914. Klub se svodi na troje ljudi: Viktora Kovačića, Huga Erlicha i Dioniza Sunka.¹⁴⁸ Sjedište Kluba mijenjalo se ovisno o predsjedništvu. Uglavnom se nalazilo na adresi prebivališta predsjednika Kluba. Od svibnja 1905. do svibnja 1907. članovi su se sastajali kod Stjepana Podhorskog u atelijeru na Zrinjevcu ili u Županijskoj ulici 4.¹⁴⁹ Svrha Kluba bila je „da goji i unapređuje arhitekturu kao glavnu granu obrazovnih djelatnosti, i da štiti staleške interese

¹⁴⁶ GALOVIĆ, 2010. : 13.

¹⁴⁷ GALOVIĆ, 2010. : 19.

¹⁴⁸ GALOVIĆ, 2010. : 17.

¹⁴⁹ GALOVIĆ, 2010. : 17.

hrvatskih arhitekata“.¹⁵⁰ S osobitom žestinom Podhorsky i ostali članovi Kluba suprotstavljali su se monopolu građevinskih tvrtki jer u Zagrebu „stvorilo se više poduzetničkih tvrtka koje su se u javnosti oglasile sa naslovom Arhitekt ili Arhitekti, prem nisu (...) a niti im pripada pravo... taj naslov nositi jer ne posjeduju zato potrebnih akademskih ili politehničkih kvalifikacija.“¹⁵¹

Na području očuvanja umjetničkih i povijesno važnih mjesta i spomenika, ostvarili su brojne zahvate na spomeničkoj baštini, ali isto tako i čineći značajne pomake u metodologiji samog pristupa zaštiti. Prihvaćali su moderna načela konzerviranja, nasuprot pristaša historicističkog pristupa restauracije i težnje prema jedinstvu stila koji će nerijetko rezultirati kontroverznim rješenjima. Svoje djelovanje u Klubu najprije će iskazati na tom području i to po pitanju radikalne purističke Schmidt-Bolléove obnove zagrebačke katedrale.¹⁵² Smatrali su da očuvanje spomenika neće ni najmanje smetati Zagrebu pri njegovome mijenjanju iz osrednjeg kulturnog grada u moderni veliki grad te su tu tezu najbolje branili na primjerima regulacije Kaptolskog trga i rušenja Bakačeve kule. Pitanje rušenja kule iniciralo je prvi istup članova Kluba u javnosti.¹⁵³ Najznačajnije djelovanje Kluba ostvarit će se preko arhitektonskih natječaja.¹⁵⁴ Najuspješniji nastup bio je kod natječaja za regulaciju Kaptola i okolice, kada je prva nagrada dodijeljena Viktoru Kovačiću, druga Stjepanu Podhorskom, treća Dionisu Sunku, dok je natječajna osnova Vjekoslava Bastla otkupljena.¹⁵⁵ Tijekom 1908. sastavili su „Glavni nacrt za raspis umjetničkih arhitektonskih i inih tehničkih radnja“ što je temeljni dokument za razvoj hrvatske moderne arhitekture kojim se jasno određuju programska načela natječajnih osnova, ali i prava i dužnosti sudionika.¹⁵⁶ Time možemo reći da je Klub hrvatskih arhitekata postavio temeljne odrednice razvoja hrvatske moderne i urbanizma.¹⁵⁷ Klub hrvatskih arhitekata bio je „savez istomišljenika“, ali je u isto vrijeme bio satkan od različitih osobnosti, nije bio jedinstven umjetnički i misaoni pokret. Razlog gašenja Kluba bile su nesuglasice i sve češći sukobi među članovima. U Klubu postojao je individualni jaz između tri vodeća člana što će dovesti do formiranja manjih grupa. Jednu od grupacija činili su Podhorsky i Bastl koji su se cijelo vrijeme zalagali za to da klub djeluje prema etičkim načelima zadanim u klupskim pravilima. Drugu grupaciju činili su

---

¹⁵⁰ GALOVIĆ, 2010. : 119.

¹⁵¹ GALOVIĆ, 2010. : 23.

¹⁵² GALOVIĆ, 2010. : 25.

¹⁵³ GALOVIĆ, 2010. : 25.

¹⁵⁴ GALOVIĆ, 2010. : 35.

¹⁵⁵ GALOVIĆ, 2010. : 45.

¹⁵⁶ GALOVIĆ, 2010. : 118.

¹⁵⁷ GALOVIĆ, 2010. : 118.

Viktor Kovačić, Hugo Erlich, Edo Schön i Dioniz Sunko koji će se, protivno klupskim pravilima, sve više priklanjati poduzetništvu i osobnim poslovnim interesima.¹⁵⁸

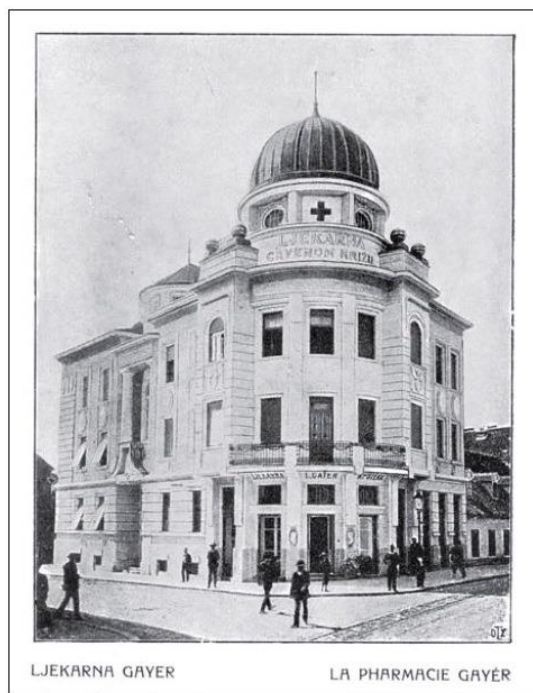
Slika 51: Fotografija nastavnika Državne tehničke srednje škole u Zagrebu, 1933., Marko Peroš sjedi treći slijeva, a u istom redu Stjepan Podhorsky treći zdesna

Od realiziranih djela Stjepana Podhorskog treba spomenuti vilu Heim u Nazorovoj ulici iz 1906.godine, a 1907. gradi zgradu pravoslavne općine u Bogovićevoj ulici. Sljedeće godine radi svoje najpoznatije djelo; „Jedno od najznačajnijih iličkih ostvarenja s početka 20. stoljeća, reprezentativna je secesijska uglovnica Gayer u Ilici 72.“¹⁵⁹ Kuća je spoj secesijskog izraza i elemenata neoklasicizma.

¹⁵⁸ GALOVIĆ, 2010. : 109.

¹⁵⁹ <http://kgalovic.blogspot.com/2012/05/zagrebacka-ilica.html>

Slika 52: Ljekarna Gayer na uglu Kačićeve i Ilice 1908. godine

Na trgu Mažuranića gradi Obrtni dom (1908./10.) u kojem će u mansardi smjestiti svoj atelijer, a kasnije će mu poslužiti kao stambeni prostor. U Ilici 118-120 tijekom 1909. godine izveo je dogradnju i preuređenje kuće za trgovca Šantla.¹⁶⁰ Stjepan Podhorsky tražio je nove oblike u okvirima eklektike, ali i nagovještaj novih prostornih vrijednosti koje će otvoriti novo poimanje arhitektonskog prostora.¹⁶¹ Sudjelovao je u natjecajima za izgradnju palače Vlade u Zagrebu (1907.), regulaciji Kaptola i Bakačeve ulice (1908.), uređenju Preradovićeve trga (1910.) te je izradio regulatornu osnovu šetališta na Jurjevskom groblju u Zagrebu.¹⁶² Od realizacija nakon Prvog svjetskog rata treba spomenuti Vijećnicu na Sušaku (1927.), mauzolej na Mirogoju u kojem je sahranjen njegov sin Vladimir, a kasnije i on sam (1929. – 1933.), zatim zgradu Ramušćak na Marulićevu trgu 6 (1919. – 1923.), stambenu zgradu i restauraciju Ante Tolovića u ulici Medveščak (1922. – 1925., danas kazalište Mala scena), vilu Mikulić na Tuškancu 47 (1925.), zgradu Beck u Domjanićevoj 15 (1930.).¹⁶³ Radio je projekte za zavjetnu crkvu kralja Zvonimira u Biskupiji kod Knina (1934.) i crkvu sv. Obitelji u Držićevoj ulici u Zagrebu (1935.). Realizirao je kuću ferijalnog saveza na Plitvicama (1934.), nadogradio je zgradu Jugoslavenskog šumarskog udruženja za muzejski postav u Zagrebu,

¹⁶⁰ <http://kgalovic.blogspot.com/2012/05/zagrebacka-ilica.html>

¹⁶¹ PREMIERL, 1991. : 49.

¹⁶² BRADIĆ, 2010. : 22.

¹⁶³ BRADIĆ, 2010. : 33.

Dom sv. Antuna (danas kazalište Komedija) uz franjevački samostan na Kaptolu u Zagrebu (1936. – 37.). U to vrijeme u hrvatsku arhitekturu na velika vrata ulazi internacionalni moderni stil koji nije Podhorskoga impresionirao te on ostaje vjeran svom arhitektonskom izrazu. U načinu projektiranja i korištenju materijala ostaje vjeran svom izričaju tako da se u njegovom opusu ne mogu odrediti neke značajne razvojne smjernice.¹⁶⁴ U posljednjim godinama života, radio je nevjerojatnim tempom. Između 1939. i 1943. godine sagradio je crkvu u Popovači, Đurmancu, obnovio je unutrašnjost franjevačke crkve u Širokom brijegu u Hercegovini (1938.) i zgrade križevačke biskupije u Križevcima (1942. – 1943.) te radio na projektima za vlastitu vilu na Prekrižju u Zagrebu (1942. – 1943.).¹⁶⁵ „Ostavio je obiman i zanimljiv opus, koji se može proučavati kao trag ostvarenog i cjelovitog arhitekta, specifičnog po životnom izboru, kao i prema uzorima koje je crpio u nacionalnim i povijesnim temama, ali i sa nekoliko rješenja koja spadaju u sam vrh hrvatske arhitekture prije i između dva svjetska rata.“¹⁶⁶

Na području sakralne arhitekture, najpoznatiji je po pokušaju stvaranja stila „*vero Croatica*“, o kojem će u sljedećem poglavlju biti više riječi jer je i đurđevačka crkva primjer toga stila.

4. 1. *VERO CROATICA*

Izvor ideje „starohrvatskog stila“ možemo potražiti u doba romantizma krajem XVIII. i u prvoj polovici XIX. stoljeća kada se pojavila nova svijest o vrijednosti povijesnih slojeva. Sredinom XIX. stoljeća prosvjetiteljski duh Ilirskog pokreta promatrao je tu romantičarsku misao o umjetnosti u službi kulta nacije. Sedamdesetih godina mijenja se mišljenje pod utjecajem jedinstva i čistoće stila. Ali, krajem XIX. stoljeća, uslijed istraživanja ranosrednjovjekovne umjetnosti Dalmacije, Franjo Radić, urednik glasila Hrvatskog starinarskog društva u Kninu, postavlja tezu da je hrvatska klesarska ornamentika utjecala na razvoj bizantske umjetnosti u Italiji, te da su italo-bizantski umjetnici u Dalmaciju donijeli križnu osnovu s kupolom te kružnu osnovu s apsidama čime nastaje, prema Radiću, lokalna bizantsko-hrvatska varijanta. Ta Radićeva ideja te činjenica da je Bizant bio tada u modi utjecali su na pripremanje pogodnog tla za natječaj i izvedbu crkva sv. Blaža u Zagrebu.¹⁶⁷

---

¹⁶⁴ BRADIĆ, 2010. : 34.

¹⁶⁵ BRADIĆ, 2010. : 35.-36.

¹⁶⁶ BRADIĆ, 2010. : 36.

¹⁶⁷ BRADIĆ, 2010. : 91.-93.

Najznačajnije ostvarenje na području sakralne arhitekture s početka XX. stoljeća upravo je crkva sv. Blaža u Zagrebu Viktora Kovačića koja je u svojoj tlocrtnoj kompoziciji grčki križ s armirano-betonskom kupolom nad križištem.¹⁶⁸ Kovačić u nacionalnom zanosu i potrazi za nacionalnim identitetom pokušava stvoriti „jedinstveni nacionalni crkveni stil koji bi bio u opreci s tuđinskom germanskom arhitekturom“¹⁶⁹ te pri tome misli na neogotičku zagrebačku katedralu. „Crkva sv. Blaža Viktora Kovačića tako je prva građevina koja je uz uvođenje oblikovnih i konstruktivnih rješenja moderne, u potpunosti ostvarila ideal arhitekture nacionalnog stila.“¹⁷⁰

Slika 53: Crkva sv. Blaža 1930-ih

Predložak tom „nacionalnom stilu“ Kovačićeva generacija vidjela je u predromaničkim starohrvatskim crkvama. Povod tome sigurno je bila želja za teritorijalnim sjedinjavanjem Dalmacije s ostatkom Hrvatske te je stoga inspiracija projektu bila ranoromanička crkva sv. Križa u Ninu sagrađena u IX. stoljeću. Krešimir Galović kaže da je crkva sv. Blaža kompromisno rješenje romantičarskog zanosa hrvatskom predromaničkom arhitekturom i događaja u Beču potaknutih izgradnjom Wagnerove crkve na Steinhofu. Rezultat je vrhunsko ostvarenje hrvatske sakralne arhitekture XX. stoljeća.¹⁷¹ Nakon završetka natječaja, Kovačić odlazi na studijsko putovanje u Ravenu gdje se поближе upoznaje s justinijanskom arhitekturom VI. stoljeća – crkvom San Vitale i mauzolejem Galle Placidije što također utječe na njegov rad na izvedbenom projektu za crkvu Sv. Blaža.

¹⁶⁸ <http://kgalovic.blogspot.com/2012/02/arhitekt-viktor-kovacic-i-crkva-sv.html>

¹⁶⁹ <http://kgalovic.blogspot.com/2012/02/arhitekt-viktor-kovacic-i-crkva-sv.html>

¹⁷⁰ BRADIĆ, 2010. : 94.

¹⁷¹ <http://kgalovic.blogspot.com/2012/02/arhitekt-viktor-kovacic-i-crkva-sv.html>

Nadovezujući se na Kovačića, „Podhorsky eklektički nastavlja ići već utrtim putem, ne donoseći bitnije pomake u arhitektonskom izričaju.“¹⁷²

Slika 54: San Vitale u Ravenni, VI. stoljeće

Slika 55: Mauzolej Galle Placidije, V. stoljeće

Oblik centralne crkve s kupolom nad križištem nije dakle više novina kada ga Podhorsky počinje koristiti. Za Podhorskog, kao autora sakralnih objekata, presudna godina je 1911. kada u spomen tristote godišnjice grkokatoličke crkve u Hrvatskoj u Pribiću Strmskom gradi crkvu zamišljenu kao „centralni objekt s jasnim naznakama neobizantske arhitekture.“¹⁷³ S ovom građevinom Podhorsky kreće u ostvarenje, a u poslijeratnoj fazi razvija svoj stil u duhu historicizma koji je u početku inspiriran bizantskom, a u kasnijem radu i starohrvatskom arhitekturom¹⁷⁴ te je tako u cijelom svom sakralnom opusu tražio neku fiktivnu vezu s oblicima starohrvatske arhitekture, dolazeći uvijek u doticaj s bizantskim koncepcijama.¹⁷⁵ To nastojanje crkveni povjesničar Dominik Mandić naziva stilom *vero Croatica*.¹⁷⁶ Podhorsky je taj stil primjenjivao na svim crkvama koje je izgradio, a osnovnu razliku među njima predstavljat će samo mjerilo.¹⁷⁷ Ambivalentnim pristupom u osebujnom i kvalitetnom spajanju historicističkog i secesijskog oblikovanja, on realizira svoja djela s nizom različitih arhitektonskih i ukrasnih elemenata kao što je nizanje pravokutnih samostojećih i lučnih prozora, zatim slaganje lukova arkada na zdepastim stupovima te ukrasnim i reljefno istaknutim rombovima u pravokutnim poljima i malim lažnim arkadama ispod razdjelnog vijenca.¹⁷⁸

---

¹⁷² GALOVIĆ, 2001.b : 18.

¹⁷³ GALOVIĆ, 2001.b : 18.

¹⁷⁴ BRADIĆ, 2010. : 25.

¹⁷⁵ PREMERL, 1991. : 49.

¹⁷⁶ GALOVIĆ, 2001.b : 18.

¹⁷⁷ BRADIĆ, 2010. : 25.

¹⁷⁸ BRADIĆ, 2010. : 25.

Iako se njegov opus ne može okarakterizirati kao ekspresionistički, on u svojim realizacijama koristi odlike tog izričaja. Najočitije se vide na Hrvatskom domu u Križevcima (1912. – 1917.) gdje vertikalno, dramatično umnaža volumene, te s naglašenim uzdizanjem postiže predimenzioniranost zgrade prema okolnim građevinama. Upotrebljava masivne šatoraste krovove i strme, šiljate pokrove tornjeva, dok dramatičnoj cjelini doprinose i nemirna, nejednoliko rastvorena pročelja s naglašenom igrom svjetla i sjene. Takvi ekspresionistički elementi mogu se pronaći u crkvi u Krašiću, u Tomislavgradu (Duvnu), Đurđevcu i Makarskoj.¹⁷⁹

Na crkvi u Pribiću radili su obrtnici koje susrećemo i u Đurđevcu, Vatroslav Brezak radi mramorne ploče, a radionica Koch&Marinković oslikana stakla.¹⁸⁰

Slika 56: Grkokatolička crkva u Pribiću Strmskom

Na području sakralne arhitekture Podhorsky je ostavio najveći trag. Od 1910. sudjeluje na natječajima, izgradnjama i rekonstrukcijama mnogih crkvenih objekata.¹⁸¹ Kod obnove crkve u Krašiću (1911. – 1913.) ostvaruje se značajno konzervatorsko rješenje. Budući da je tadašnja jednobrodna gotička barokizirana crkva bila pretijesna, postavilo se pitanje nadogradnje postojeće ili gradnje nove crkve. Podhorsky radi projekt proširenja. „U tom objektu i danas nalazimo neosporne prostorne vrijednosti, osjećaj za mjeru i za uklapanje i

¹⁷⁹ BRADIĆ, 2010. : 25., fusnota 105.

¹⁸⁰ BRADIĆ, 2008. : 110.

¹⁸¹ VIDAKOVIĆ, 1975. : 273.

napokon za stvaranje nove cjeline.¹⁸² Od stare crkve ostavlja svetište i barokni zvonik kojeg povisuje, a u suprotnom smjeru od dotadašnjeg broda zamislio je brod s nadsvođenom kupolom kojeg ne projektira u stilu neogotike.¹⁸³ Podhorsky unutar obnove, poštujući njene povijesne slojeve, daje građevini svoj pečat, svoj osobni izraz, a takav spoj konzervatorskih zahtjeva i vlastitog htijenja Anđela Horvat naziva kreativnim konzervatorstvom.¹⁸⁴ U slučaju obnove župne crkve u Krašiću pobijedilo je načelo „Sačuvaj što možeš, a novo gradi u duhu svoga vremena.“¹⁸⁵

Slika 57: Župna crkva Presvetog Trojstva u Krašiću

Crkvom u Sračincu zaokružio je definiranje osobnog stila koji je s mnogo varijacija težio istim oblikovnim principima. Krašićka crkva imala je većinu tih elemenata, ali od sračinske crkve Podhorsky određuje tlocrt u grčkom ili latinskom križu s kupolom iznad centralnog prostora broda s polukružnom apsidom i visokim zvonikom uz pročelje. Otada su pročelja rastvorena jednostavnim polukružnim ili pravokutnim prozorskim otvorima, a bočni prostori s tri visoka uska polukružna prozora i sustavom lezena i lukova. Takva rješenja vidimo u najmonumentalnijim primjerima njegova opusa: crkvama u Duvnu, Đurđevcu i Makarskoj.¹⁸⁶

---

¹⁸² PREMERL, 1991. : 47.

¹⁸³ HORVAT, 1977. : 16.

¹⁸⁴ HORVAT, 1977. : 19.

¹⁸⁵ HORVAT, 1977. : 22.

¹⁸⁶ BRADIĆ, 2010. : 27.-28.

Slika 58: Župna crkva Sv. Mihaela Arkandela u Sračincu

Jedna od važnijih iz njegova opusa je crkva Sv. Ćirila i Metoda, danas Nikole Tavelića u Duvnu, današnjem Tomislavgradu. Budući da je tadašnja crkva u Duvnu bila premala, fra Mijo Čujić 1917. dolazi na ideju gradnje nove crkve na tisućitu obljetnicu hrvatskog kraljevstva 1925. godine. Najveću potporu u sakupljanju priloga dalo je društvo „Braća hrvatskog zmaja“ čiji je član bio Stjepan Podhorsky. Velikodušno je izradio sve projekte spomen-crkve, spomen-doma i samostana. Svečanost povodom blagoslova temeljnog kamena duvanjske bazilike bila je održana 8. srpnja 1924. godine.¹⁸⁷ Pratitelj Podhorskog bio je i Milutin Mayer koji je taj događaj opisao u svom putopisu „S puta na duvanjsko polje“. O samoj crkvi zapisao je: „Nova se bazilika gradi na temeljima staroga rimskog hrama, nekih stotinu koračaja od glavne duvanjske ulice, a u blizini zavoda sestara Milosrdnica. Nacrte je osnovao crkveni arhitekt prof. Stjepan Podhorski iz Zagreba, besplatno. Crkva će biti sagrađena u stilu starokršćanskih bazilika, kakove su nekoć gradili knezovi i kraljevi za ispokoj svoje duše, po Kninskom, Petrovom i Solinskom polju. Crkva će biti iz domaćeg klesanog kamena s dosta visokim tornjem i veličajnom kupolom. Na njoj će s izvanjske strane biti izvedeno u zidu iz pozlaćenog i raznobojnog mozaika osam anđela. Visokim i širokim kamenitim stubištem ulazit će se u hram.“¹⁸⁸ Crkva u Duvnu važan je primjer hrvatske sakralne arhitekture koja vodi do dva jednako kvalitetna primjera koji Podhorskog potvrđuju kao najistaknutijeg hrvatskog arhitekta sakralne arhitekture toga vremena, crkvi u Đurđevcu i Makarskoj.¹⁸⁹ Jubilarne poštanske marke 1929. godine izdane su kako bi se novac od prihoda namijenio dovršenju bazilike. „Marke su vrlo ukusno izradjene u hrvatskoj ornamentici po

¹⁸⁷ ŠUBIĆ, 2009. : 177. – 184.

¹⁸⁸ MAYER, 1925. : 69.

¹⁸⁹ BRADIĆ, 2010. : 29.

nacrtu g. prof. Peroša.¹⁹⁰ Prikazivale su duvanjsku baziliku kako će izgledati kada će biti potpuno dovršena, zatim kralja Tomislava na prijestolju, a treća nosi likove kralja Tomislava i kralja Aleksandra.¹⁹¹

Slika 59: Marke Duvanjske bazilike prema nacrtu Marka Peroša

Slika 60: Crkva sv. Križa u Ninu, IX. stoljeće

¹⁹⁰ JUTARNJI LIST, 1929.a : 11.

¹⁹¹ JUTARNJI LIST, 1929.a : 11.

Slika 61: Crkva sv. Nikole Tavelića u Tomislavgradu

U vrijeme završetka crkve u Đurđevcu, Podhorsky 1929. posjećuje Makarsku kako bi napravio projekt nove franjevačke crkve Blažene Djevice Marije koja se počinje graditi 1930. godine. Zbog nadogradnje samostana, izgradnja crkve se obustavlja do 1938. godine da bi napokon 1940. bila dovršena. Upravo ta crkva jedno je od Podhorskyjevih najboljih ostvarenja kako u smislu čistoće oblika i jednostavnosti, tako i u jasnoći prostornoga koncepta.¹⁹² Podhorsky se svojim zahvatom nije nametnuo postojećoj gradnji, nego ga je smjestio unutar strukture samostanskog kompleksa. Iz tog razloga, crkva je orijentirana u smjeru sjeverozapad-jugoistok. S istočne strane stoji zvonik kao zasebna prostorno-građevna cjelina. Izgrađena od bračkog kamena, crkva je duga 36, a široka nešto više od 24 metra. Dužina i širina su u omjeru 3 : 2 „što omogućuje proporcijску raščlambu ostalih manjih prostora.“¹⁹³ Budući da je apsida u potpunosti zatvorena, svjetlost dolazi s 14 lučnih otvora tambura kupole na pandantivima. Crkva u Makarskoj jedna je od prvih potkupolnih građevina od armiranog betona.¹⁹⁴ Jedan od tehničkih problema s kojima se susreće crkva je onaj akustike. Zbog centralnog plana, dolazi do akustičke rezonance što smanjuje kvalitetu zvuka u prostoru.¹⁹⁵ S istim problemom susreće se i crkva u Đurđevcu.

¹⁹² GALOVIĆ, 2001.b : 18.

¹⁹³ URLIĆ, 2000. : 64.

¹⁹⁴ URLIĆ, 2000. : 68.

¹⁹⁵ URLIĆ, 2000. : 69.

Slika 62: Franjevačka crkva Velike Gospe u Makarskoj

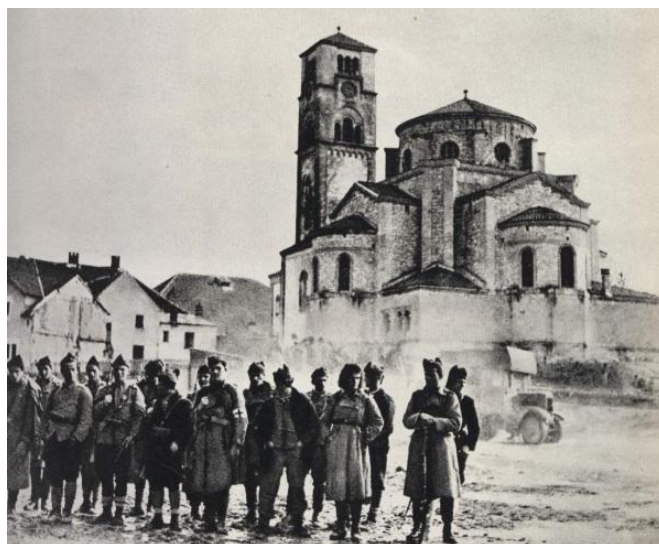
Stjepan Podhorsky je od 1910. do 1944. godine izgradio 10 crkvi.¹⁹⁶ Period postojanja Nezavisne Države Hrvatske bio je za njega vrlo plodonosan te je u tom razdoblju napravio više projekata obnova i gradnji novih crkava. Radio je na projektima za obnovu crkava i samostana u Plitvicama, Gvozdanskom, Zrinu i Voćinu. Za vrijeme trajanja rata, dovršavao je franjevačku crkvu u Makarskoj, te crkve u Duvnu, Popovači, Đurmancu i Bihaću. Potonja je njegovo posljednje djelo, ali je nažalost srušena do temelja u savezničkom bombardiranju na sam Uskrs 1944. godine.¹⁹⁷ Crkva u Bihaću izgrađena je kao trobrodna bazilika sa zvonikom na istočnom pročelju. Podhorsky je dogradnju preuzeo 1938. godine. Proširio je crkvu prema zapadu i dogradio dvije bočne i centralne polukružne apside pa je crkva dobila oblik latinskog križa.¹⁹⁸

---

¹⁹⁶ <http://globus.jutarnji.hr/kultura/svi-skandali-i-lazi-velikana-arhitekture>

¹⁹⁷ <http://kgalovic.blogspot.com/2012/03/arhitektura-u-nezavisnoj-drzavi.html>

¹⁹⁸ http://kons.gov.ba/main.php?id_struct=6&lang=1&action=view&id=2895

Slika 63: Partizanske jedinice ispred crkve u Bihaću

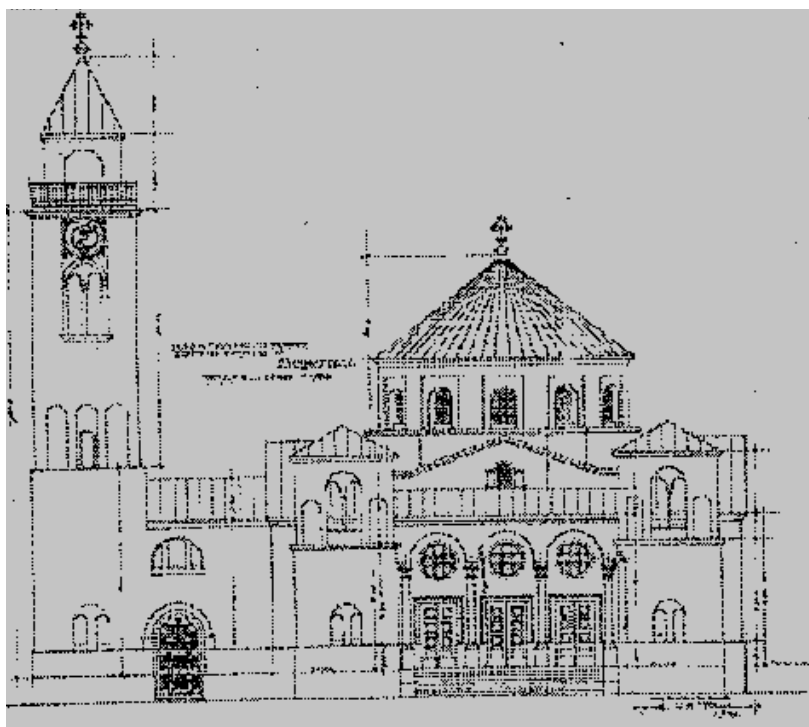

Slika 64: Shematski prikaz obnove franjevačke crkve na Plitvičkim jezerima

Zanimljivo je da crkva sv. Jurja u Đurđevcu ima svoju blizanku - crkvu Presvetog Trojstva u Maloj Bosni na sjeveru Srbije koja je izgrađena je 1931. godine. Za subotičkog naručitelja, Apostolsku administraturu, Podhorsky je 1929., iste godine kada je crkva u Đurđevcu dovršena, izradio projekt nove crkve. „Jasno je da je koristio svoj prepoznatljiv arhitektonski rukopis, prilagođavajući već postojeće, korištene projekte, poput onih za crkvu u

Đurđevcu, a koji se zasnivaju na oblicima i elementima neoromaničke bazilike.“¹⁹⁹ Ministarstvo građevina 2. listopada 1930. zahtijeva da se odrade neke preinake u predloženom projektu. Podhorsky prihvaća primjedbe, ali ujedno i šalje dvije fotografije crkve sv. Jurja koje bi dokazale da njegova konstruktivna rješenja drže vodu. Crkva je posvećena 19. studenoga 1931. godine. Da je podignut zvonik, kako je u projektu prvotno planirano, još bi u većoj mjeri podsjećala na crkvu u Podravini.²⁰⁰

Slika 65: Shematski prikaz crkve u Maloj Bosni

¹⁹⁹ MAČKOVIĆ, 2006. : 76.-79.

²⁰⁰ MAČKOVIĆ, 2006. : 79.

Slika 66: Župna crkva presvetog Trojstva u Maloj Bosni

4.1.1. PLETER

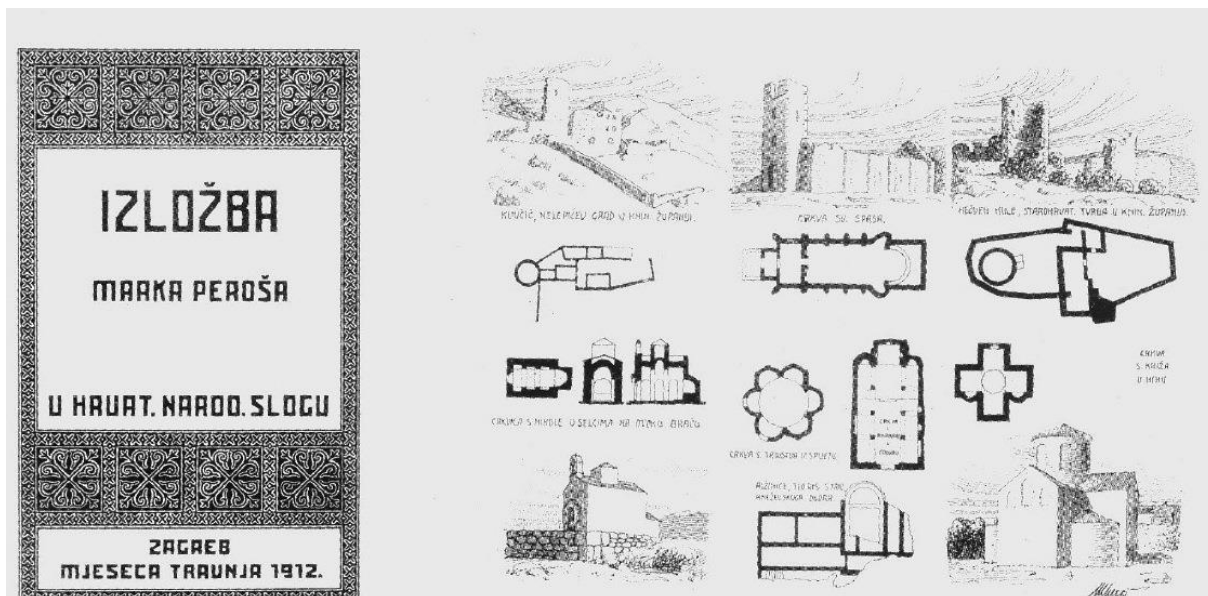
„Hrvatski“ pleter je geometrijski ukras svojstven za ranosrednjovjekovnu umjetnost. Uglavnom ga nalazimo u crkvama koje su građene u predromaničkom stilu u razdoblju od IX. do XII. stoljeća. Pleterna ornamentika reljefna je dekoracija koja s jednostranim ili višestranim prutićem tvori najrazličitije kombinacije ukrasa u koje su pleteni motivi bilja, životinja ili ljudskih likova.²⁰¹

U ovom poglavlju već je bilo govora o tome kako su arhitekti s početka XX. stoljeća težili inkorporiranju starohrvatske kulture i umjetnosti u suvremena arhitektonska zdanja. Slikar Marko Peroš, autor slike sv. Jurja koja danas stoji iza glavnog oltara u crkvi u Đurđevcu, također se zalagao za tezu o postojanju samosvojnog nacionalnog stila. U travnju 1912. godine u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu, organizirao je izložbu pod nazivom Izložba Marka Peroša u hrvatskom narodnom slogu. U programatskom tekstu „Hrvat. bizant. narodni slog“ u katalogu izložbe govori o srednjovjekovnom nacionalnom stilu kao pandanu grčko-bizantskom i talijansko-bizantskom te razrađuje terminologiju i podjelu karakterističnih glavnih motiva u umjetnosti tj. dekorativnim geometrijskim ukrasima poput pletera. Njegove ideje prate tabele i detaljni crteži pletera te crteži starohrvatskih crkava i njihovi tlocrti.²⁰² U sljedećem poglavlju vidjet ćemo na koji se način taj motiv koristi u crkvi sv. Jurja u Đurđevcu

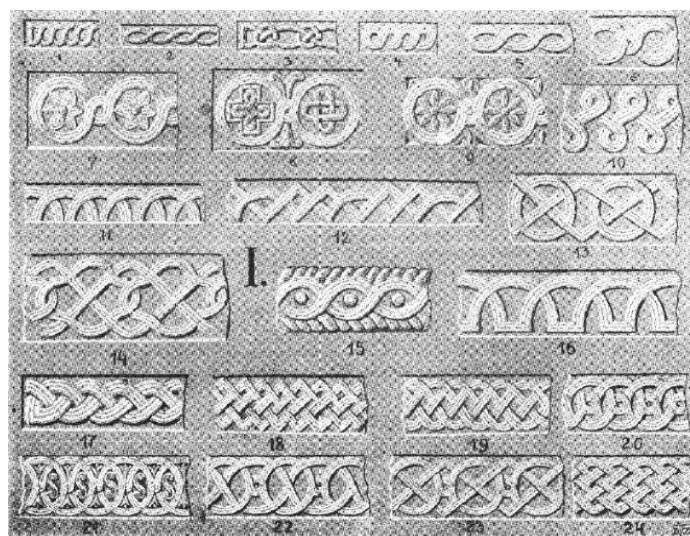
²⁰¹ <http://www.culturenet.hr/default.aspx?ID=23089>

²⁰² LUČEVNIAK, 2006 : 29.

te njegovu zastupljenost u djelima Ivana Jendrašića Mandrake čiji smo oltar spomenuli kao dio inventara kapele Srca Isusova u Đurđevcu, a čiji je rad također zastupljen u župnoj crkvi.

Slika 67: Plakat Peroševe izložbe 1912. i tlocrti i crteži crkava u starohrvatskom slogu, među kojima je i crkva sv. Križa u Ninu

Peroševi crteži iz kataloga izložbe, 1912. godina

Slika 68 Peroševi crteži pletera iz kataloga izložbe, 1912.

5. ŽUPNA CRKVA SVETOG JURJA MUČENIKA U ĐURĐEVCU

Župna crkva sv. Jurja mučenika u Đurđevcu smještena je u samom središtu mjesta. Okružena je s istočne, sjeverne i južne strane parkom, a sa zapadne strane cestom. Izgrađena je 1929. godine, kako je spomenuto, prema nacrtu Stjepana Podhorskog. Centralnog je tlocrta, oblika grčkog križa na čijem se križištu nalazi kupola na pandantivima. Dužine je 35, a širine 27 metara. Brod je visok 9, a kupola 15 metara.²⁰³ Vješta je reinterpretacija romaničko-bizantskih elemenata stila starohrvatskih crkava.²⁰⁴ Glavne karakteristike romaničkog stila – stupnjevanje volumena tj. dizanje volumena od manjeg prema većem, adicija te zatvorenost i masivnost (u manjoj mjeri) ovdje su zadovoljene. Lezene i uski, visoki prozori koji imitiraju slijepe lukove te pleter koji nalazimo na koru i unutarnjem obroču kupole uzor imaju u starohrvatskoj umjetnosti.

5.1. EKSTERIJER

5.1.1. ZAPADNO PROČELJE

Građevina leži na visokom postamentu. Portal je centralno postavljen i rizalitno istaknut. Do njega se ulazi jednokrakim otvorenim stubištem s pet gazišta koji sa zaobljenim završecima ulaze u tijelo građevine. Iznad vrata nalazi se luneta. Postament dosiže visinu sredine vrata te između njega i lunete, vrata uokviruju dva stupa sa stiliziranim korintskim kapitelom. Takvo bočno postavljanje stupova portala s polukružnim lukom podsjećaju na rješenje kakvo se koristilo u Pribiću, a istaknut četvrtasti okvir portala na rješenje iz Duvna.²⁰⁵ Portal je završen vijencem u obliku pletera s cvjetnim motivom iznad kojeg se nalazi rozeta smještena unutar zabata koji prati liniju dvostrešnog krova. Jednostavan vitraj rozete podijeljen je na devet dijelova kamenom rešetkom crvene boje. Sa svake strane rizalita nalazi se po jedna polukružno zaključena bifora. S južne strane, uz zapadno pročelje stoji toranj sagrađen 1774., no koji je potpuno pregrađen 1929. godine

---

²⁰³ ZAPISNIK KANONSKE VIZITACIJE, 2002.

²⁰⁴ RAKIĆ, 1996. : 223.

²⁰⁵ BRADIĆ, 2010. : 30.

Slika 69: Zapadno pročelje crkve

5.1.2. BOČNA PROČELJA

Južni krak građevine također završava dvostrešnim krovom. Vertikalni završeci kraka rizalitno su istaknuti, a u centru nalaze se četiri lezene između kojih su smještene tri uska polukružno zaključena prozora. Iznad lezene nalazi se zabat. Sa zapadne strane kraka nalazi se ulaz u građevinu koji je uvučeniji od linije kraka, ali opet izbočen u odnosu na toranj koji se nalazi na krajnjoj zapadnoj strani. U crkvu, preko južnih vrata²⁰⁶ ulazi se preko jednokrakih stepenica s pet gazišta i rukohvatom. Iznad drvenih vrata polukružna je bifora koja je s okulusom iznad nje uokvirena slijepom arkadom. Jednostrešni krović ulaza nastavlja se na krov zapadnog kraka građevine. S istočne strane, između južnog i istočnog kraka 1966. dograđena je zimska kapela prema nacrtu arhitekta Aleksandra Freudenreicha.²⁰⁷ U nju se

²⁰⁶ župljani ih još nazivaju i „ledinska“ vrata

²⁰⁷ „LIBER MEMORABILIUM“, 1966.

kroz malo predvorje ulazi sa zapadne strane. S južne strane ulaza smještena je česma, a sa sjeverne je mali polukružni prozor. Zimska kapela ima trostrešni krov te tri bifore, jednu s južne strane te dvije s istočne.

Slika 70: Južna strana

Sjeverni krak s ulazom zapadnije od njega identičan je onom na južnoj strani. Zapadno od ulaza tj. sjevernih vrata²⁰⁸ smještena je bifora. S istočne strane kraka nalazi se sakristija pravokutnog oblika u koju se ulazi sa zapadne strane jednokrakim stepenicama sa šest gazišta. Dio stepenica i sam ulaz pokriven je dvostrešnom strehom. Sakristija ima dvije bifore, jednu sa sjeverne strane, a druga se nalazi na istočnoj strani. Na dvostrešnom krovu nalazi se dimnjak od opeke. Na zapadnoj strani sjevernog ulaza polukružna je apsidola s tri polukružna prozora.

5.1.3. ISTOČNA STRANA

Istočnim krakom dominira polukružna apsida s pet ravno zaključenih prozora. Od visine i širine kraka nešto je uža i manja, ali krovom prati liniju krova kraka te time usmjerava pogled prema kupoli. S južne strane flankirana je zimska kapela, a sa sjeverne sakristija.

---

²⁰⁸ župljani ih nazivaju i „peščanska“ ili „novoselska“ vrata

Slika 71: Pogled na istočnu stranu prije izgradnje zimske kapele

5.1.4. KUPOLA

Na križištu krakova smještena je kupola na pandantivima sa stožastim krovom. Na vanjskoj ljusci tambura nalaze se lezene te devet polukružnih prozora s rešetkama, uokvireni blago penetriranim pravokutnim okvirom između njih.

Slika 72: Kupola

5.1.5. TORANJ

U odnosu na ostatak crkve, rješenje tornja donosi više novosti. Jedini je primjer u kojem ga Podhorsky stupnjevito sužuje prema vrhu te nišama i raznolikim otvorima rastvara naglašeno istaknute plohe pojedinih zona.²⁰⁹ Od cijele barokne crkve jedino je toranj preživio

---

²⁰⁹BRADIĆ, 2010. : 30.

rušenje pa ga arhitekt prilagođuje stilu nove crkve. Donji dio tornja ne mijenja, već intervenira samo u zoni ispod sata gdje ubacuje bifore te srušivši barokni završetak, dodaje još jednu zonu u kojoj otvara trifore, a iznad njih smješta piramidalni krov.²¹⁰ Toranj, visok 38 metara, sastoji se od četiri zone podijeljene s tri vijenca. Visina postamenta u skladu je s ostatkom građevine. Prva zona zahvaća pola od ukupne visine tornja. Na zapadnoj strani nalaze se polukružna vrata s rampom ispred njih. Uokvirena su pravokutnim okvirom koji se na gornjem dijelu blago polukružno uzdiže te nastavlja horizontalno prema pravokutnom istaku na kojem je zabilježena godina 1774. Baza dosiže dvije trećine visine vrata. Iznad njih je prozor koji je s prostorom oko njega blago perforiran. Okvir prozora ponavlja onaj koji okružuje vrata. S južne strane nalazi se vitak, polukružno zaključen prozor. Druga zona je bez otvora i ornamenta, jedino se na zapadnoj strani nalaze dva udubljenja u obliku položena pravokutnika sa zaobljenim vrhovima. Donji pravokutnik nalazi se odmah iznad vijenca i manji je od gornjeg koji je položen u gornjoj polovici zone. U trećoj zoni, na svakoj stranici tornja nalazi se bifora umetnuta u blago perforirani uspravni pravokutnik te crkveni sat. Četvrta zona okružena je sa svake strane triforom. Iznad vijenca kapa je tornja s piramidalnim krovom te kuglom i križem iznad njega.

5.1.6. BOJA

Bitan čimbenik isticanja pojedinih dijelova tijela građevine svakako je boja, tj. kombinacija tri boje – oker, bež i crvene.²¹¹ Prevladava oker boja kojom je obojano tijelo građevine, timpan lunete i timpan zabata na pročelju. Bež bojom obojane su na tornju bifore, sat, ulaz, prozor i dva elementa u obliku horizontalno položenog pravokutnika s oblim vrhovima. Na tijelu građevine njome su istaknuti rizalit, okvir zabata, rozeta, bifore, lezene, u kupoli uokvireni prostor oko prozora, a u apsidi linija prozora. Crvena je najmanje zastupljena i njome su označeni dekorativni elementi koje je izradio Jaroslav Strecha, kipar i klesar iz Zagreba²¹² – stupići i kapiteli u biforama, stupovi na portalu i palmeta s bočnim volutama na bridovima krakova ispod razine krova.

---

²¹⁰ RAKIĆ, 1996. : 229.

²¹¹ boje aproksimativno prepoznate jer nije pronađen dokument koji bi pobliže označio tip boje

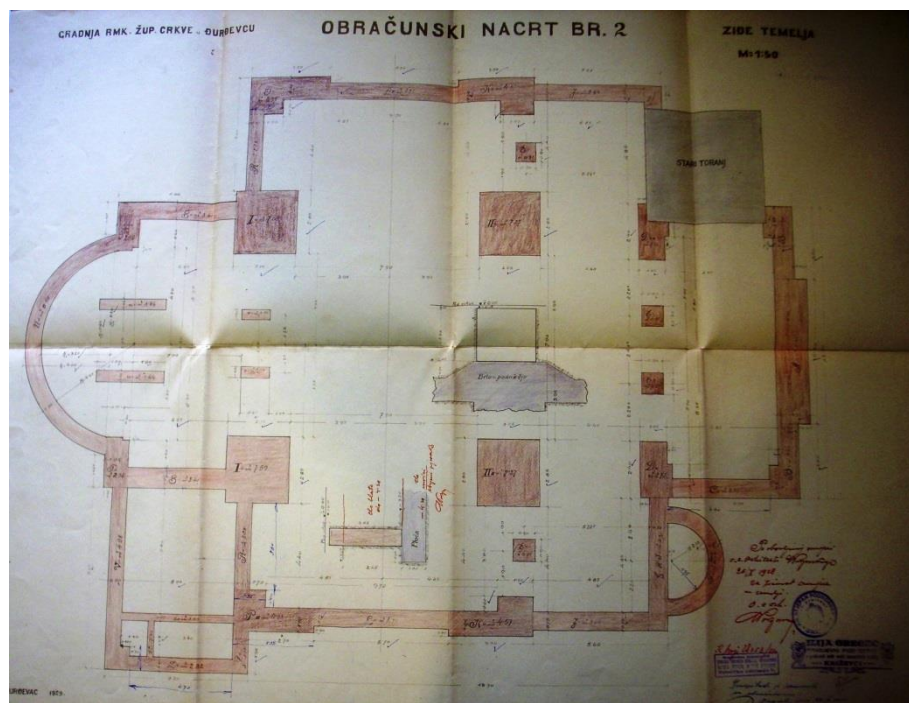
²¹² OBRAČUN, 1930.

Slika 73: Ugaona palmeta s bočnim volutama

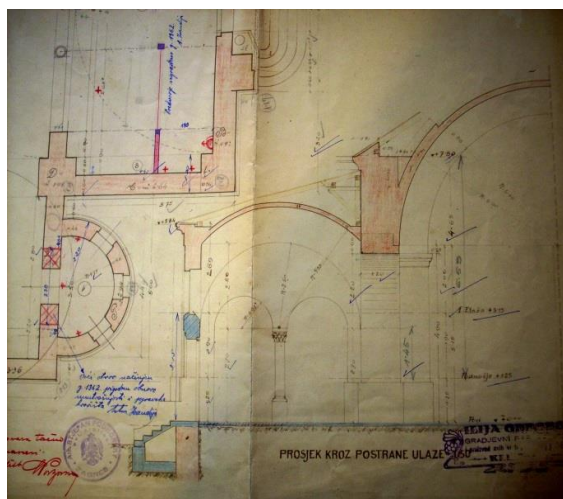
5.2. INTERIJER

Crkva je centralna oblika tlocrta grčkog križa s kupolom na pandantivima na križištu te bačvastim svodom u bočnim brodovima. Krakovi križa ravno su zaključeni osim istočnog kraka kojemu je dodana polukružna apsida.

Slika 74. Tlocrt crkve

U crkvu se ulazi preko glavnog ulaza na zapadnoj strani kroz predvorje koje odgovara širini svetišta i od glavnog dijela odvojeno je dvama stupovima s arkadama. Od 1964. godine podijeljeno je staklenom ogradom.²¹³ Južno od predvorja nalazi se stari toranj iz 1774. godine koji u tlocrtu ima oblik kvadrata. Sjevernije od predvorja, na zapadnoj strani sjevernog kraka dodana je apsidiola. Iz predvorja ulazi se u centralni prostor crkve s pogledom na glavni potkupolni prostor i glavni oltar u svetištu u istočnom kraku. Iznad predvorja nalazi se kor tj. galerija s orguljama u koju se ulazi preko stubišta tornja. U centralnom dijelu, na križištu, nalaze se četiri masivna pilona, a uz pilone na zapadnoj strani, sa svake strane stoji po jedan stupac. Istočni piloni nisu samostalni već su integrirani u zid svetišta. Prostor svetišta završava polukružnom apsidom perforiranom s pet vitraja. Sa sjeverne strane svetišta nalazi se sakristija pravokutnog oblika, a s južne 1966. godine prigradena je zimska kapela. Prirodno svjetlo dolazi s uskih i vrlo visokih polukružno zaključenih prozora sa sjevernog i južnog kraka, pravokutnih prozora iz svetišta, s po dva polukružna prozora u sjevernom i južnom kraku iznad vrata te oko glavnog ulaza. Centralno osvjetljenje dolazi iz devet polukružnih prozora na tamburu kupole. U crkvu se ulazi s glavnog ulaza na zapadnoj strani, zatim sa sjevernog kraka preko takozvanih „peščanskih“ ili „novoselskih“ vrata te iz južnog kraka preko tzv. „ledinskih“ vrata.

Slika 75: Detalj presjeka

U crkvi se nalaze tri oltara, glavni posvećen sv. Jurju, dva pobočna te se u zimskoj kapeli nalazi drveni oltar Srca Isusova postavljen 1992. godine.

²¹³ „LIBER MEMORABILIUM“, 1964.

5.2.1. MRAMORNI OLTAR SV. JURJA

Glavni oltar od bračkog mramora izradio je Vatroslav Brezak prema nacrtu arhitekta Podhorskog 1929. godine.²¹⁴ Svetohranište se 1959. preuređuje jer je donji tabernakul bio previsok čime je bilo otežano odlaganje ciborija. Zatim, kako bi se zatvorila vrata gornjeg tabernakula moralo se stati na menzu oltara. Preuređenjem se gornji tabernakul stavio izvan uporabe, a donji je produžen prema dolje i prema naprijed.²¹⁵ Nadalje, prema liturgijskim smjernicama Drugog Vatikanskog sabora, 1970. godine preuređeno je svetište crkve. Glavni oltar proširen je ogradom, a stubište je produženo te je na njega stavljena nova oltarna menza kako bi svećenik mogao biti okrenut narodu. Ploča menze je nova, a noge su uzete od bivše propovjedaonice. U oltar stavljene su moći sv. Eudozija i sv. Klare mučenice. Tabernakul je potpuno nov osim prednje strane na kojoj se nalaze likovi sv. Ćirila i Metoda sa slovima A i Ω. Sa sjeverne strane oltara, uz zid je smješten novi kameni stolić.²¹⁶

Slika 76: Oltar sv. Jurja

²¹⁴ OBRAČUN, 1930.

²¹⁵ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1959.

²¹⁶ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1970.

Slika 77: Glavni oltar danas

Oltar se nalazi u svetištu crkve. Do njega se dolazi preko stepenica s tri gazišta. Na stepeništu se nalazi menza. Iza nje je „stari oltar“ koji u donjem dijelu sadrži menzu, a iznad se nalazi gornji dio oltara koji s dva tabernakula smještena jedan iznad drugog dominira svojom vertikalnošću. Donji tabernakul, koji se koristio za ciborij, visok je 40 cm i isto toliko širok. Na vratašcima tabernakula nalaze se plitki reljefi sv. Ćirila i sv. Metoda. S tri strane uokvireni su ornamentalnom trakom, a iznad se nalazi još jedna traka s drugačijim uzorkom. Prostor donjeg tabernakula završava vijencem kojeg nose dva stupića s gređem sa svake strane tabernakula. Gornji je tabernakul polukružno zaključen te vratašca prate oblik polukruga. Sama vratašca bogato su ornamentalno dekorirana. U timpanu reljefno je prikazan križ i sa svake strane dvije golubice s grožđem u kljunu. Zabat je završen vijencem s motivom pasjeg skoka ili možda pleterom koji podsjeća na onaj s natpisom kneza Branimira iz 880. godine. Vertikalnu os završava pozlaćeni prikaz raspetog Krista.

5.2.2. SLIKA SV. JURJA

U Spomenici crkve spominje se da je prilikom gradnje nove župne crkve 1824. godine glavni oltar opremljen elegantnom slikom sv. Jurja koju je za 160 forinti nabavio umirovljeni časnik Martin Erdelec. Ta njegova gesta zabilježena je na ovalnoj kartuši na dnu slike s tekstom: *Imago in honorem S. Georgii Martiris et Militis erecta et munificentia ac libertate Magnifici Domini Martini Edelec in clyti Regiminis S. Georgii supremi Vigiliarum magistri Anno Domini 1824.*²¹⁷ Nakon tog unosa, o slici sv. Jurja više nema spomena sve do 1987. kada se iz Dijecezanskog muzeja vraćaju dvije slike iz stare crkve, slika sv. Jurja i ona sv.

²¹⁷ „LIBER MEMORABILIVM“, 1824. (zapis na latinskom preveo Nikola Cik)

Petra.²¹⁸ Na slici sv. Jurja u donjem lijevom dijelu piše PEROŠ 1896. Postavilo se pitanje je li to ona slika iz 1824. godine ili neka potpuno druga. Iako je Spomenica detaljno i revno vođena, nema nikakvog spomena na kraju XIX. stoljeća o novoj slici u crkvi. Čak je postojala teorija da je to slika iz 1824. godine, ali da ju je slikar Marko Peroš restaurirao pa se tom prilikom i potpisao. Tu ideju možemo potpuno odbaciti jer je vjerojatni uzor toj slici, statua sv. Jurja Antona Dominika Fernkorna iz 1853. mlađa od same slike iz stare crkve. Marko Peroš,²¹⁹ od 1889. na studiju u Zagrebu, zasigurno je često imao priliku vidjeti tu statuu koja je 1867. postavljena na Maksimiru, a od 1884. do 1908. godine, u periodu kada je sama slika nastala, na Strossmayerovom trgu, a od 1908. dolazi na Trg maršala Tita na kojem se nalazi i danas.²²⁰

Na slici koja se nalazi u svetištu župne crkve sv. Jurja mučenika u Đurđevcu trenutačno smještene iza glavnog oltara, prikazan je sv. Juraj. Kada je 1987. godine stigla iz Dijecezanskog muzeja, bila je smještena na zidu južnog bočnog broda između oltara Majke Božje tj. Navještenja i ispovjedaonica.²²¹ Nasuprot nje, u sjevernom brodu, stajao je sv. Petar. Sredinom 1990-ih smješta se iza oltara gdje je velikim dijelom zaklonjena pa sada postoji tendencija da se ukloni iz prostora svetišta. Sv. Petar trenutačno je smješten iza oltara u prostoru koji, može se slobodno reći, ima funkciju spremišta.

Slika je postavljena u vertikalno postavljeni pravokutnik lučno zaključen. Okvir slike je pozlaćen i napravljen, kako piše u Spomenici crkve, prema nacrtu Hermana Bolléa.²²² Ornamentalno je ukrašen, a posebnu pažnju nameću četiri glave anđela, jedna na zaglavlju okvira, druga na podnožju te dvije sa svake strane. Figure sv. Jurja i zmaja ispunjavaju cijelu sliku. Prikazana je scena u kojoj Sv. Juraj ubija zmaja. U prvom planu, ispunjavajući čitavi donji dio slike, vidimo zmaja kako leži na tlu s otvorenim ustima i isplaženim crvenim

²¹⁸ „LIBER MEMORABILIUM“, 1987.

²¹⁹ Marko Peroš rođen je u Otoku kod Vinkovaca 10. svibnja 1870. godine. Nakon što je pučku školu završio u Otoku, školovanje je nastavio u Osijeku. S 19 godina 1889. godine upisuje Kraljevsku i zemaljsku obrtnu školu u Zagrebu te 1893. završava svoje učenje s dekorativnim slikarstvom kao glavnom strukom. Iste godine postaje stipendist Zemaljske vlade kao učenik u slikarskom atelijeru braće Kautsky i Rottonara u Beču gdje se pripremao za karijeru „kazališnog slikara“. Na Kraljevskoj i zemaljskoj obrtnoj školi u Zagrebu 1902. imenovan je pomoćnim učiteljem gdje je okružen ljudima uz koje će godinama stvarati kao suradnik na brojnim projektima. Uz Celestina Medovića, Belu Čikoš Sessiju i Ivana Tišova radio je na obnovi pravoslavne crkve sv. Duha u Bjelovaru. Za Prvu hrvatsku filatelističku izložbu u Zagrebu 1907. godine radi plakat. I sam je osvojio nekoliko prvih, drugih i trećih nagrada za državne poštanske marke. Naslov profesora dobiva 1909. godine. U svojoj profesiji zalagao se za visoku stručnost učitelja i za njegovo stalno usavršavanje. Tih godina interes pronalazi u portretima i pejzažima s motivima Senja i hrvatskog Primorja. Dekretom vlasti od 29. siječnja 1919. premješten je na Tehničku srednju školu u Zagrebu gdje je radio i Stjepan Podhorsky. Umire 22. prosinca 1949. godine te je sahranjen u kapeli Krista Kralja na Mirogoju. U: LUČEVNJAK, 2006. : 21. – 36.

²²⁰ <http://zagreb-touristinfo.hr/?id=130&l=h>

²²¹ „LIBER MEMORABILIUM“, 1987.

²²² „LIBER MEMORABILIUM“, 1987.

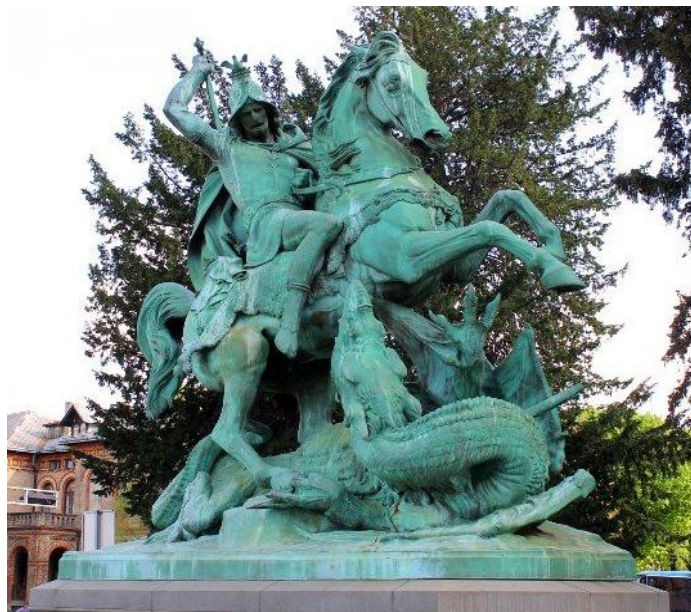

jezikom. Iznad njega na bijelom konju, Sv. Juraj držeći koplje objema rukama sprema se probosti zmaja. Odjeven u odjeću rimskog vojnika nosi bijelu haljinu koja seže do koljena, oklop u gornjem dijelu tijela te crveni plašt. Na glavi ima šljem s perjanicom, a na nogama svijetlosmeđe čizme. Ima tamnosmeđu gustu bradu. Jaše bijelog konja na zelenoj tkanini sa zlatnim rubom te ima zlatne uzde. Konj se propinje na zadnje noge te mu je muskulatura naglašena. U pozadini turobno nebo puno munja daje tmurnu atmosferu, a griva konja i nabori plašta sv. Jurja pojačavaju dramatiku događaja. Svjetlost se prožima s formom i okuplja se u zajedničke mase svjetla i oblika. Boje su zagasite čime pojačavaju doživljaj turobnog ugođaja.

Slika 78: Slika sv. Jurja

Na Fernkornovoj skulpturi položaj konja, Jurja, a pogotovo zmaja gotovo je identičan. Najveću razliku možemo primijetiti u tome što Fernkorn prikazuje scenu gdje je zmaj već proboden kopljem, a sv. Juraj svoju pobjedu okončava zamahom mačem. Griva konja i plašt, koji su na Peroševoj slici najdinamičniji, ovdje su puno smireniji.

Slika 79: Sv. Juraj ubija zmaja Antuna Dominika Fernkorna

5.2.3. SLIKA SV. PETRA

Sliku sv. Petra naslikao je Johann Beyer²²³ 1856. godine. Isprva je bila u župnoj crkvi u Gradecu.²²⁴ Radi se o velikoj slici smještenoj u jednostavan drveni pozlaćeni polukružni okvir. Kadar je širok i obuhvaća krajolik. U središtu je prikazan sv. Petar unutar spilje gdje klečeći moli uz rastvorenu knjigu na kojoj su zlatan i željezni ključ. Pogled mu je uprt prema nebu, a s lijevog gornjeg kuta dolazi snop svjetlosti. Petar je prikazan kao sjedokosi proćelavi starac guste kratke brade, odjeven u plavu haljinu i zaogrnut žutim plaštem. U drugom planu prikazana je spilja s otvorom koji pruža pogled na krajolik, plavo nebo s oblacima i drvećem. Slika je neadekvatno smještena iza oltara te skuplja prašinu u doslovnom smislu riječi. Nadajmo se da će u doglednoj budućnosti naći prikladnije mjesto za smještaj. Nije u najboljem stanju te bi je trebalo poslati na restauraciju.

²²³ Johann Beyer bio je austrijski slikar rođen u Sauerwitzu 6. veljače 1801., a umro u Grazu 14. veljače 1876. godine. Slikarstvo je studirao u Grazu, Beču i Rimu. Najviše se interesirao za crkveno slikarstvo i restauraciju. Izradio je veći broj oltarnih slika za crkve diljem Austrije te u Hrvatskoj i Slavoniji U: ENCIKLOPEDIJA, 1959. : 361.)

²²⁴ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1987.

Slika 80: Slika sv. Petra iza glavnog oltara

5.2.4. POBOČNI OLTARI

Za crkvu su 1936. godine nabavljena dva kamena oltara sa svecima u visokom reljefu. Oltare je izradila I. zagrebačka klesarska zadruga, a drvene polikromirane reljefe Franjo Bramor s kiparom Robnikom u Zagrebu. Posvetio ih je Alojzije Stepinac 8. studenog 1936. godine.²²⁵ Prema nacrtu Antuna Ivandije uz oltare stavljene su 1961. električne baklje.²²⁶

U sjevernom bočnom brodu smješten je oltar sv. Tri kralja, a do 1987. godine u južnom bočnom brodu oltar Majke Božje na kojem su se nalazili reljefi Majke Božje kao kraljice na prijestolju te reljefi sv. Josipa i sv. Ane. Te godine na mjestu oltara Majke Božje izrađen je mozaik, visok 4 metra i širok 4 metra²²⁷ s prikazom scene Navještenja. Prikazan je Bog Otac koji šalje anđela Gabrijela da navijesti Blaženoj Djevici Mariji začće. Duh Sveti prikazan je u obliku goluba. Mozaik je izradio Zvonimir Huzjak iz Zagreba prema minijaturi Julija Klovića iz 1520. godine, a blagoslovio ga je pomoćni biskup Đuro Kokša 8. studenog.²²⁸

OLTAR SVETA TRI KRALJA

Smješten je u niši na istočnoj strani sjevernog bočnog broda. U donjem dijelu nalazi se menza ispod koje je smješten Božji grob s kipom Isusa u ležećem položaju naručen 1934.

²²⁵ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1936.

²²⁶ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1961.

²²⁷ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1987.

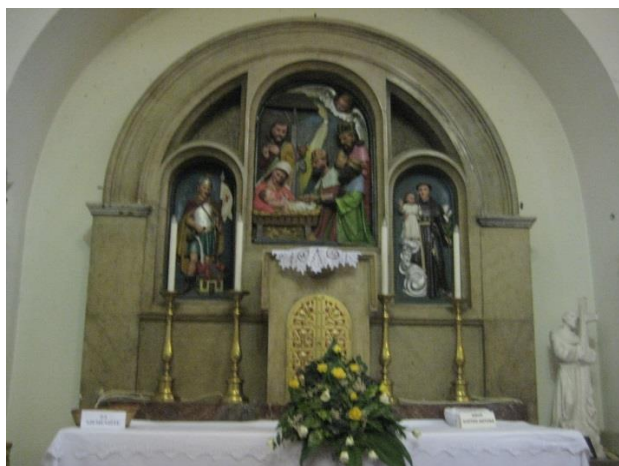
²²⁸ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1987.

godine zajedno s kipom Blažene Djevice Marije²²⁹ koji je bio smješten ispod menze oltara Majke Božje u južnom bočnom brodu.

Slika 81: Božji grob s kipom Isusa

Oltar prati liniju niše u kojoj je smješten. Iznad menze je tabernakul koji je okružen polikromiranim drvenim dubokim reljefima smještenima u tri polukružna pozlaćena okvira. U središnjem dijelu iznad tabernakula prikazana je scena Poklonstva triju kraljeva, s lijeve strane sv. Florijan, a s desne sv. Antun Padovanski. Danas s desne strane oltara stoji kip Nikole Tavelića.

Slika 82: Oltar sv. Tri kralja

U središnjem okviru prvi plan zauzimaju likovi Marije koja drži novorođenče položeno u jaslice te nasuprot njima su Gašpar, Melkior i Baltazar koji prinose darove. Iza Marije je Josip prikazan kao mladolik lik, odjeven u smeđu haljinu sa žutim plaštem, čiji je pogled uprt prema Isusu, a iza njega u plitkom reljefu prikaz je stajе iz koje izviruju glave vola i magarca. U daljini nazire se zvijezda repatica. Cijeli prostor uokviruje anđeoska glava s raširenim

²²⁹ „LIBER MEMORABILIUM“, 1934.

krilima. Marija je u sjedećem ili klečećem položaju (položaj tijela ne vidimo jer je zakriven jaslama), pogledom je potpuno usmjerena na Isusa. Odjevena je u roza haljinu, a na glavi ima bijelu maramu. Isus leži u jaslama, prekriven je bijelom tkaninom, trbuh i podignute otvorene ruke prema magima nisu pokriveni. Kao i Marija, Isus je blijede puti s rumenim obrazima. Prema njima okrenuti su kraljevi. Prvi i drugi kralj kleče dok treći iza njih stoji.

U lijevom okviru je Sveti Florijan koji je prikazan u stavu kontraposta. Odjeven je u rimsku vojničku odoru, nosi zelenu haljinu koja seže do koljena te srebrni oklop koji mu prekriva torzo. U nasuprotnom okviru Sveti Antun Padovanski stoji i u desnoj ruci drži dijete, a u lijevoj ljiljan. Odjeven je u franjevački habit opasan kordom za koji je zatakuta krunica. Dijete, tj. Isus stoji na kamenu prikazanom u srebrnoj boji odjeven u bijelu halju.

OLTAR MAJKE BOŽJE

Oltar Majke Božje, dopremljen u crkvu 1936. godine, najvjerojatnije je bio zamišljen jednako kao i oltar sv. Tri kralja u sjevernom brodu. Sastojao se od menze u donjem dijelu te tabernakula u gornjem oko kojeg su u tri polukružne niše smješteni reljefi Djevice na prijestolju, sv. Josipa i sv. Ane. Nakon stavljanja mozaika 1987. godine kameni dio oltara neprimjereno je odložen u podrumu zimske kapele, a od reljefa, jedino se onaj Majke Božje zadržao u crkvi i to na sjevernom zidu zimske kapele.

Djevica Marija sjedi na prijestolju i u krilu drži Isusa. Pozadina je plave boje. Sa svake strane njezinih nogu kleči anđeo u molećem stavu pogleda uprtog prema njoj. Odjevena je u crvenu haljinu bogate draperije i zaogruta plavim plaštem. Ispod haljine vire prsti lijevog stopala. Na glavi ima bijelu maramu i raskošnu zlatnu krunu. Isus je prikazan kao jednogodišnje dijete. U sjedećem je položaju *en face* s podignutim rukama u stavu oranta. Zaogrnut je do struka u bijelu tkaninu dok su mu torzo, ruke i stopala nagi.

Slika 83: Reljefi s nekadašnjeg oltara Majke Božje

Sv. Josip stoji u stavu kontraposta. U desnoj ruci drži Isusa koji je u stavu oranta. Josip je odjeven u zelenu haljinu s bogatim naborima te je zaogrnut u smeđi plašt koji je s unutarnje strane maslinasto zelene boje. Ispod nabora plašta jasno se ocrta linija lijeve noge. Ispod haljine koja ima zlatni rub, naziru se oba stopala. Ima poludugu tamnosmeđu valovitu kosu i gustu bradu. Dijete je odjeveno u bijelu haljinu bogate draperije. Sjedi u Josipovoj desnoj ruci i ima raširene ruke.

Sv. Ana stoji također u stavu kontraposta. Uz nju stoji smeđokosa Marija koju ona grli lijevom rukom. U desnoj ruci drži otvorenu knjigu. Odjevena je u crvenu haljinu i zeleni plašt sa zlatnim uzorkom na rubovima. Zelena, kao simbol proljeća simbolizira preporođanje, a crvena ljubav.²³⁰

OLTAR MARIJINA NAVJEŠTENJA

U donjem dijelu oltara je menza, a iznad nje u cijelom prostoru niše nalazi se mozaik s prikazom Navještenja prema minijaturi Julija Klovica iz 1520. godine. Korištena je linearna perspektiva. Scena je prikazana u zatvorenom prostoru s prozorom preko kojeg se pruža pogled na krajolik. U prvom planu prikazani su likovi anđela Gabrijela i Bogorodice. Bogorodica se nalazi u desnoj polovici mozaika. Kleči za klecilom na kojem stoji otvorena knjiga, njezinim najstalnijim atributom iz koje, po sv. Bernardu, čita proročanstvo iz Izaije (7,

²³⁰ HALL, 1991. : 9.

14): Evo, začet će djevica i roditi sina...²³¹ Gabrijelovo lice prikazano je u profilu. Ima dugu valovitu svijetlosmeđu kosu, a iznad glave ima aureolu. U gornjem dijelu mozaika prikazan je Bog Otac kako pruža obje ruke prema Mariji. Prikazan je kao sjedokos i bradati starac u crvenoj halji, koji gornjim dijelom tijela izlazi iz neba. U daljini vidimo planine, drvo i potok kroz prozor kroz koji ulazi bijela golubica u letu, personifikacija Duha Svetoga. Mozaik je uokviren tekstom ZDRAVO MARIJO MILOSTI PUNA GOSPODIN S TOBOM, a završen kaležima s euharistijom iznad, a ispod su inicijali župnika Rajtara i Antuna Ivandije. Luk niše ispunjen je mozaikom srebrne boje sa zlatnim zvjezdicama, crvenim ružama u tjemenu te prikazima ljiljana u donjem dijelu. U podnožju mozaika u donjem lijevom kutu stoji tekst PREMA J. KLOVIĆU 1520., a u donjem desnom kutu MOZAIK IZRAĐEN G. 1986. ZH.

Slika 84: Oltar Marijina navještenja

Uz oltar stoji i bakrena vaza s natpisom OVU VAZU DAROVAO JE G. 1996 / ŽUPNOJ CRKVI U ĐURĐEVCU / SVEĆENIK DR. ANTUN IVANDIJA / DA PREMA NJEGOVOU ZAGOVORU / BUDE UVIJEK PRED OLTAROM / MARIJINA NAVJEŠTENJA.

---

²³¹ HALL, 1991. : 219.

Slika 85: Vaza uz pobočni oltar

5.2.5. SVETIŠTE

Slika 86: Pogled na svetišće crkve

Svetišće je povišeno i pregrađeno niskom pričesnom ogradom koju je izradio Vatroslav Brezak.²³² Uz ogradu, na sjevernoj strani nalazi se krstionica, a na južnoj ambon. U središtu svetišta glavni je oltar te slika sv. Jurja iza njega. S tri strane okružen je ogradom. Sa sjeverne strane ulazi se u sakristiju, a na južnoj strani je ulaz u zimsku kapelu. S južne strane nalazi se sedilia koju je izradio domaći majstor Hloušek 1935. godine.

---

²³² OBRAČUN, 1930.

Slika 87: Sedilia majstora Hlouška iz 1935. godine

Kako je već spomenuto, 1970. godine preuređeno je svetište prema smjernicama Drugog Vatikanskog sabora. Glavni oltar dobio je novu oltarnu menzu te je proširen ogradom.

Slika 88: Propovjedaonica

Slika 89: Krstionica na mjestu nekadašnje propovjedaonice

Najveća promjena prisutna je kod propovjedaonice. Propovjedaonica je prvotno bila smještena na sjevernoj strani svetišta i u nju se dolazilo iz sakristije crkve. Te godine maknut je gornji dio koji je smješten na suprotnoj strani i sada služi kao ambon, noge

propovjedaonice su iskorištene za nosače oltarne menze, a podnožje je ostalo na istom mjestu te služi kao krstionica. Krstionica je prvotno bila zamišljena u prostoru na zapadnoj strani uz sjeverna vrata gdje je sad kip Gospe Fatimske, ali zbog udaljenosti od svetišta, nije se koristila za tu svrhu. Preuređeno svetište, krstionicu i novi ambon izradila je tvrtka Jadran kamen iz Zagreba prema nacrtima Antuna Ivandije. Novi oltar i krstionicu posvetio je 27. studenog pomoćni zagrebački biskup Mijo Škvorc.²³³

Slika 90: Ambon s prednje strane

Slika 91: Ambon sa stražnje strane (vidljiv je nespretno izvedeni spoj ambona s oltarnom ogradom)

Između ambona i oltara Marijina Navještenja na zidu stoji raspelo Isusa Krista nepoznatog donatora i autora.

---

²³³ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1970.

Slika 92: Raspelo

5.2.6. PREDVORJE

Ispod pjevališta, u predvorju crkve postavljena je 1962. godine nova ograda, u podnožju napravljena od opeke i betona, dok je gornji dio staklen, a dvije godine kasnije montirana su i željezna vrata. Sa sjeverne strane novog predvorja stavljen je misijski križ, a na južnoj strani nalazi se kip Majke Božje Lurdske.²³⁴ U travnju 1989. godine na tom mjestu postavljena je Lurdska spilja s likovima Majke Božje i sv. Bernardice Lurdske izrađena od poliestera.²³⁵

Slika 93: Lurdska spilja u predvorju crkve

Slika 94: Misijsko raspelo

²³⁴ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1962., 1964.

²³⁵ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1989.

5.2.7. KLUPE

Klupe, postavljene 1931. godine, nisu bile nove niti jednake vrste. Prema nacrtima Antuna Ivandije 1973. izrađene su nove klupe od hrastova drveta s željezom kao okvirom. Izradio ih je stolar Rudolf Šumak iz Brezovice, a željeznu konstrukciju Luka Ivandija.²³⁶

5.2.8. ISPOVJEDAONICE

Ispovjedaonice je 1934. godine izradio domaći obrtnik Tomo Blaško,²³⁷ a preuređene su 1978. kada su im sa strane dodane dvije kabine za penitente, te nova vrata.²³⁸

Slika 95: Ispovjedaonica

5.2.9. LUSTERI

Deset zidnih lusterâ postavljena su 1961. godine u crkve.²³⁹ Nad glavnim oltarom postavljen je 1970. godine veliki luster.²⁴⁰ Unutarnji kostur izradio je Tomo Ivandija, a dijelove od mesinga obrtnik Pfeifer iz Zagreba. Šest godina kasnije, 1976. godine, na križištu ispod kupole postavljen je luster s tri svjetlosna kruga s 45 sijalica. Krugove drže osam

---

²³⁶ „LIBER MEMORABILIUM“, 1973.

²³⁷ „LIBER MEMORABILIUM“, 1934.

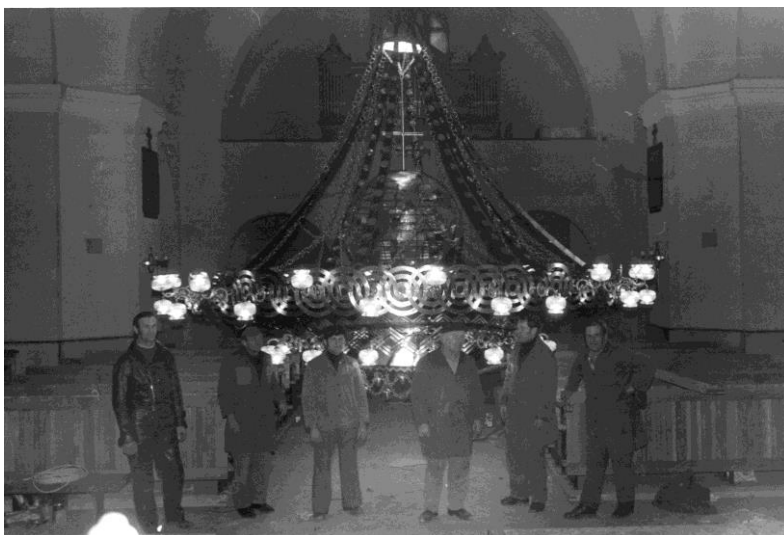
²³⁸ „LIBER MEMORABILIUM“, 1978.

²³⁹ „LIBER MEMORABILIUM“, 1961.

²⁴⁰ „LIBER MEMORABILIUM“, 1970.

metalnih rebara, a u središtu se nalazi globus Zemlje s obrisima kontinenata. Visok je 4 metra, a širok 5 metara. Može se spuštati i podizati na željenu visinu. Izradio ga je brat Antuna Ivandije, Luka. Ivandija je poklonio crkvi još dva manja luster a s četiri kraka koji se nalaze u bočnim brodovima, kod sjevernih i južnih vrata.²⁴¹ Sljedeće godine, nabavljena su još tri manja luster a, dva se nalaze u bočnim brodovima, a jedan je pred korom crkve.²⁴² Svi luster i izrađeni su prema nacrtima Antuna Ivandije.

Slika 96: Postavljanje luster a 1976. godine

Slika 97: Luster danas

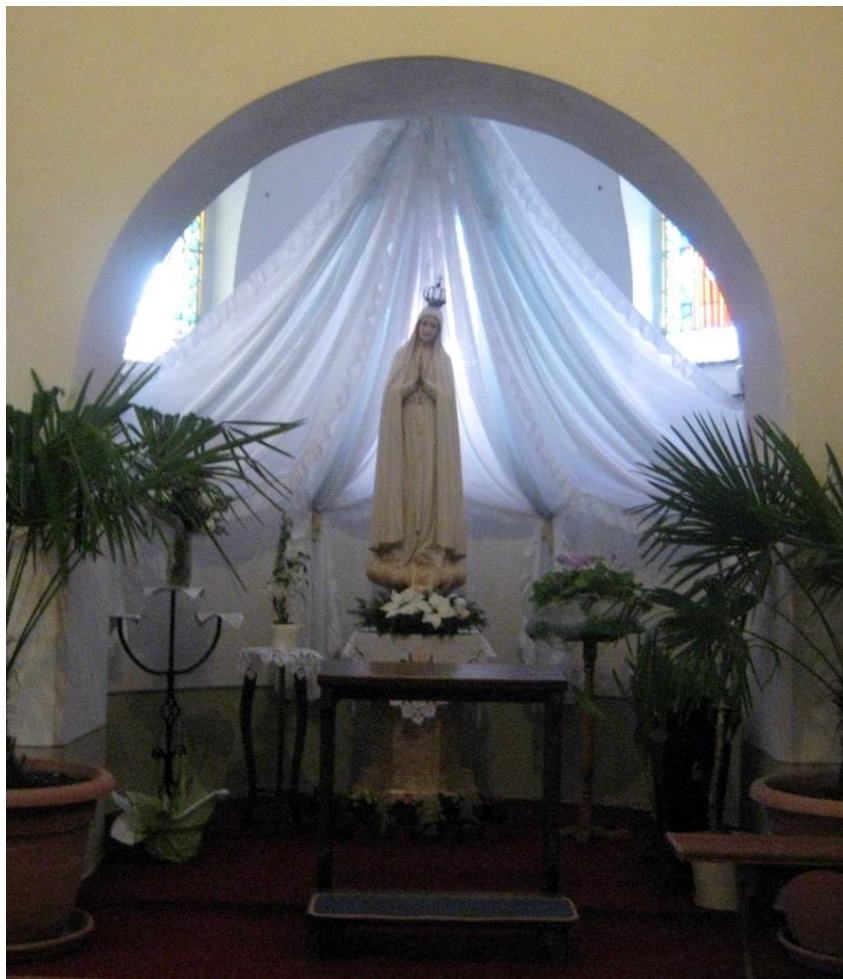
---

²⁴¹ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1976.

²⁴² „LIBER MEMORABILIMUM“, 1977.

5.2.10. MAJKA BOŽJA FATIMSKA

Kip Majke Božje Fatimske u crkvu je stigao 1977. godine. Drveni polikromirani kip visine 150 cm u Fatimi kupio je i donirao crkvi Ivan Ferenčić iz Đurđevca. Kip je iz Portugala do Ljubljane prevezen avionom, a do Đurđevca vlakom. Blagoslovljen je 8. svibnja 1977. godine. Isprva je bio smješten između pobočnog oltara sv. Tri kralja i krstionice,²⁴³ a danas stoji unutar apsidiole na zapadnom zidu koja je prvotno bila zamišljena kao baptisterij.

Slika 98: Kapela Gospe Fatimske

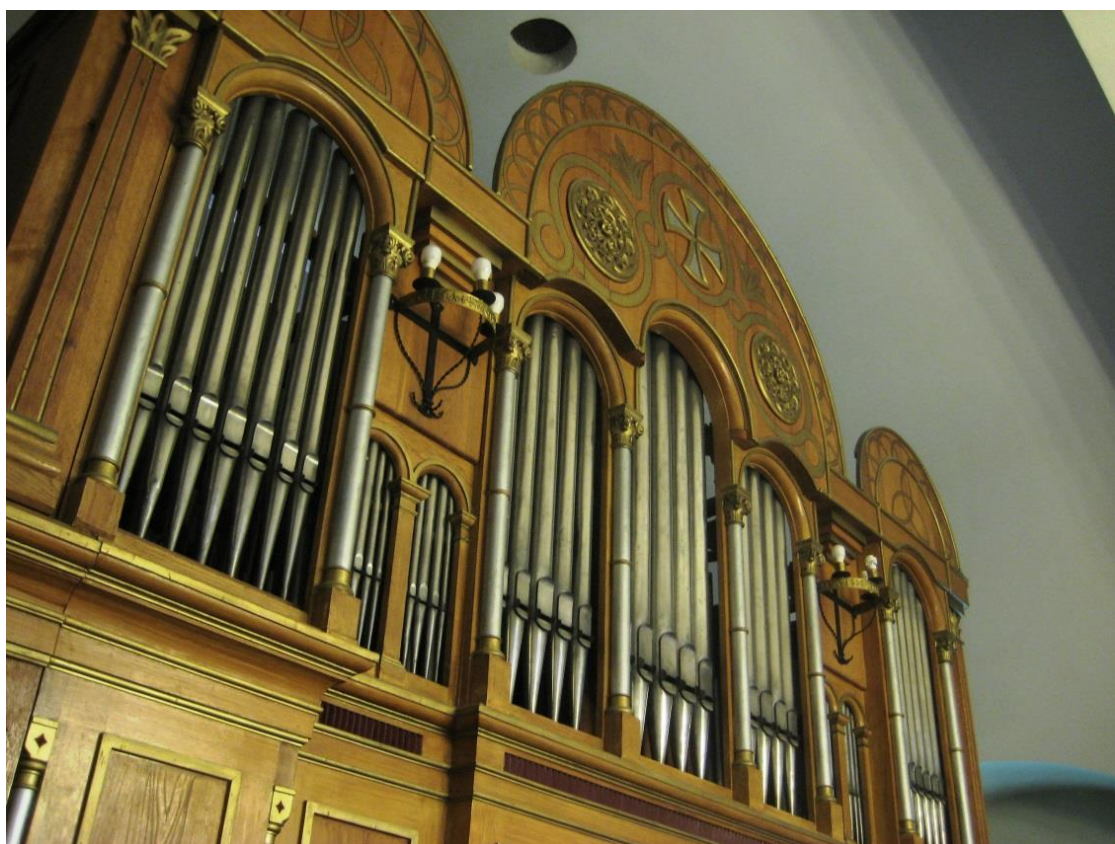
5.2.11. ORGULJE

Nove orgulje stigle su u baroknu crkvu 1908. godine. Izradila ih je domaća tvrtka Heferer iz Zagreba. Imale su 16 registara, osam pedala i dvije klavijature.²⁴⁴ Juraj Dobnik, zagrebački orguljar, prije rušenja crkve orgulje je rastavio te ponovno sastavio u novoj

²⁴³ „LIBER MEMORABILIUM“, 1977.

²⁴⁴ CVEKAN, 1991. : 74.

crkvi.²⁴⁵ Župnik Stanislav Rajtar piše u Spomenici crkve 1959. da orgulje ne sviraju već 15 godina te im je potreban popravak. Bile su jako oštećene jer je 1944. godine granata uništila nekoliko svirala. Tvrtka Heferer 1959. godine zamjenjuje sve oštećene dijelove te ugrađuje motor i ventilator za gašenje mijeha.²⁴⁶ Već dvije godine kasnije, na orguljama je teško svirati jer se često kvare²⁴⁷ da bi krajem 1970-ih bile potpuno neupotrebljive i nepopravljive.²⁴⁸ Tek 1980. crkvu krase nove orgulje sa 16 registara na elektromagnetski sustav graditelja orgulja Alojzija Čunčića. Nov sviraonik izrađen je u Njemačkoj, a domaći stolar Branko Holer ormar orgulja proširuje i povisuje.²⁴⁹ Orgulje je 1990. temeljito očistio i naštimao orguljar Olivije Repec.²⁵⁰

Slika 99: Orgulje

5.3. VITRAJI

²⁴⁵ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1929.

²⁴⁶ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1959.

²⁴⁷ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1961.

²⁴⁸ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1978., 1979.

²⁴⁹ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1980.

²⁵⁰ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1990.

Vitraje u župnoj crkvi sv. Jurja izradio je stakloslikar Ivan Marinković²⁵¹ iz Zagreba prema nacrtima arhitekta Podhorskog. U zaključnom listu potpisanom 26. siječnja 1929.²⁵² saznajemo da se Marinković obvezao radove dovršiti i postaviti do 30. svibnja 1929., ali to se ipak nije dogodilo već je naposljetku posljednji vitraj postavljen tek 1945. godine donacijom župljana. Neki od vitraja u dobrom su stanju, ali je većinu nagrizao zub vremena i obnova je prijeko potrebna. Posebno to dokazuje vitraj sv. Vida kojemu nedostaje cijeli donji dio s natpisom donatora.

U crkvi vitraje nalazimo u apsidi, na sjevernom i južnom zidu, iznad sjevernih i južnih vrata te po dva vitraja oko glavnog ulaza na zapadnoj strani. Oblik im varira od uspravnog pravokutnika (apsida), visokog i uskog polukružnog prozora (sjeverni i južni zid) do manjih polukružnih prozora iznad vrata, u apsidioli te uz glavni ulaz. To su figuralni prozori s ornamentalnom obradom. Na njima su prikazani sveci, često analogni imenima donatora koji su zapisani u donjem dijelu okvira. Smješteni su redovito u središtu, unutar okvira koji ih dijeli od ornamentalnog dijela. Sveci su u apsidi te na sjevernom i južnom zidu prikazani tako da figure ispunjavu kadar cijelom visinom, a u apsidioli, iznad vrata i kod glavnog ulaza kadar reže figuru ispod pojasa. Ornamentalna dekoracija u stilu art decoa sastoji se od kombinacije pravilnih oblika, poput trokuta i pravokutnih pločica te zaobljenih i cvjetnih oblika uglavnom u prostoru ispod natpisa. Kolorit nije na svakom vitraju jednak, ali najčešće se koristi kombinacija plave, crvene, zelene, bijele i žute boje. Okvir u kojem se nalaze sveci ima ili trokutasti završetak (apsida, sjeverni i južni zid te uz glavna vrata), zatim trokutasti čiji su vrhovi širi od vertikalnih linija okvira (apsidiola) te potkovasti (sjeverna i južna vrata). Pozadina iza figuralnog prikaza prikazana je u dvije varijante, ili u plavoj ili crvenoj boji.

5.3.1. APSIDA

U apsidi nalazi se pet vitraja u obliku uspravnog pravokutnika. Na njima su prikazani, slijeva na desno, sv. Alojzije Gonzaga, Bezgrešno Srce Marijino, sv. Juraj mučenik, Presveto Srce Isusovo te sv. Josip zaručnik BDM.

---

²⁵¹ Ivan Marinković, stakloslikar, rođen je u Budimpešti 1885. godine, a umro u Zagrebu 30. rujna 1947. Stakloslikarski obrt izučio je u Budimpešti, a kasnije nastavio je učenje u Švicarskoj, Njemačkoj i Francuskoj. Atelje-radionicu za izradbu oslikanih prozora (vitraja) i umjetničkog mozaika u Zagrebu otvorio je 1909. godine. Osim po vlastitim šablonama, radio je po nacrtima i predlošcima naših slikara i arhitekata kao što su Vilko Gecan, Marijan Trepše, Viktor Kovačić, Dioniz Sunko te ovom slučaju, Stjepana Podhorskog. U: ENCIKLOPEDIJA, 1995. : 543.

²⁵² OBRAČUN, 1930.

Sv. Alojzije Gonzaga odjeven u svećeničku odoru stoji i objema rukama drži križ. Iza njega, s lijeve strane, prikazan je bijeli ljiljan.

Slika 100: Sv. Alojzije Gonzaga

Do njega je vitraj Bezgrešna Srca Marijina. Na travnatom tlu prikazanom različitim nijansama zelene i smeđe boje stoji Marija odjevena u bijelu haljinu zaogrnutu plavim plaštem. Na glavi ima maramu i zlatnu krunu. Na prsima nalazi se goruće srce na kojem drži lijevu ruku, a desna je spuštena s otvorenim dlanom.

Slika 101: Bezgrešno Srce Marijino

U sredini nalazi se vitraj s prikazom sv. Jurja mučenika. Odjeven je kao rimski vojnik u bijelu halju s motivom crvenog križa koja seže do koljena te zaogrnut crvenim plaštem. Prikazan je

en face. Na glavi ima šljem. U lijevoj ruci drži žuti štiti sa crvenim križem, a u desnoj koplje kojim ubija zmaja. Jednom nogom sv. Juraj je ispred zmaja, a drugom stoji na njegovu vratu.

Slika 102: Sv. Juraj mučenik

Vitraj Presveta Srca Isusova prikazuje Isusa odjevenog u bijelu haljinu s bijelim plaštem. Objema rukama pokazuje na goruće srce. Glava mu je *en face*. Iza glave je aureola s križem.

Slika 103: Presveto Srce Isusovo

Sv. Josip, zaručnik BDM, odjeven je u smeđu haljinu s tamnosmeđim plaštem. U desnoj ruci drži ljiljan, a u lijevoj dijete u bijeloj halji, malog Isusa, koji mu se privio uz rame. Josip je prikazan kao mlađi muškarac smeđe brade i kose.

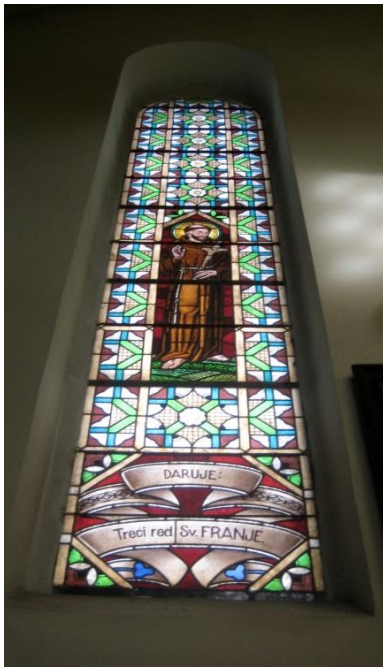

Slika 104: Sv. Josip zaručnik BDM

5.3.2. VITRAJI NA SJEVERNOM I JUŽNOM ZIDU

Na sjevernom i južnom zidu nalaze se po tri vitraja. To su visoki, uski, polukružno zaključeni oslikani prozori. Za razliku od onih u apsidi, ove vitraje odlikuje puno veći prostor posvećen ornamentu. Vitraj je podijeljen na dva dijela, gornji dio sastoji se od tri stupca ornamentalnog motiva s tim da je srednji stupac u središnjem dijelu prekinut figuralnim prikazom sveca. Donji dio sadrži natpis donatora napisan na vijugavoj lenti koja je okružena cvjetnim ornamentom. Centralni vitraji su grupni, dok su bočni pojedinačni.

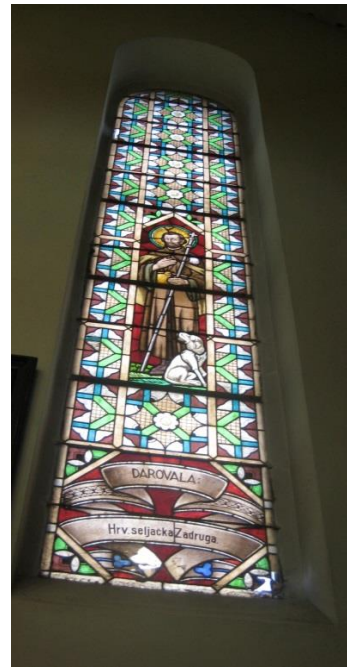
Na sjevernom zidu slijeva na desno nalaze se vitraji sv. Franje Asiškog, zatim u sredini sv. Ćirila i sv. Metoda te onaj sv. Roka.

Slika 105: Sv. Franjo Asiški

Slika 106: Sv. Ćiril i sv. Metod

Slika 107: Sv. Rok

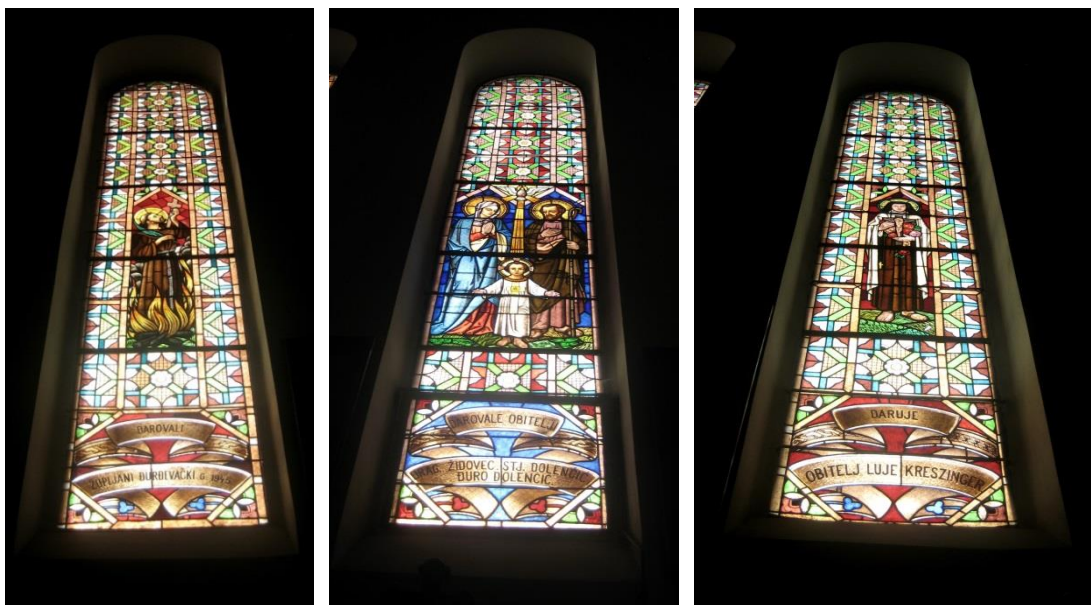
Na zelenoj površini stoji sv. Franjo Asiški odjeven u smeđi habit s pojasom s tri čvora. Na rukama vidimo stigme, u lijevoj ruci drži raspelo, dok je desna podignuta te dlanom okrenuta prema nama.

Sv. Ćiril i sv. Metod zauzimaju cijelu širinu središnjeg dijela vitraja. Smješteni su unutar dva međusobno odijeljena okvira sa šiljastim završetcima. Na lijevoj strani prikazan je sv. Ćiril, a na desnoj sv. Metod. Oboje su odjeveni u biskupsku odoru i oko vrata imaju palij, simbol papinske vlasti koji papa daje nadbiskupima i metropolitima.²⁵³ Sv. Ćiril u desnoj ruci drži Bibliju smeđih korica s križem na naslovnici, a u lijevoj prvostolnički križ, dok sv. Metod također u desnoj drži Bibliju zelenih korica, a u lijevoj ploču na kojoj je prikazana biblijska scena.

Sv. Rok, svetac zaštitnik bolesnika, odjeven je kao hodočasnik sa štapom i torbicom oko pasa. Na plaštu kod lijevog ramena, pričvršćena mu je školjka, jakobova kapica, kao oznaka hodočasnika. Uz njegove noge stoji pas koji u ustima ima hranu koju nudi sv. Roku.

²⁵³ LEKSIKON, 1990. : 477.

Na južnom zidu vidimo opet tri prikaza svetaca, slijeva na desno to su sv. Nikola Tavelić, sv. Obitelj te sv. Terezija od Djeteta Isusa.

Slika 108: Sv. Nikola Tavelić

Slika 109: SV. Obitelj

Slika 110: Terezija od Djeteta Isusa

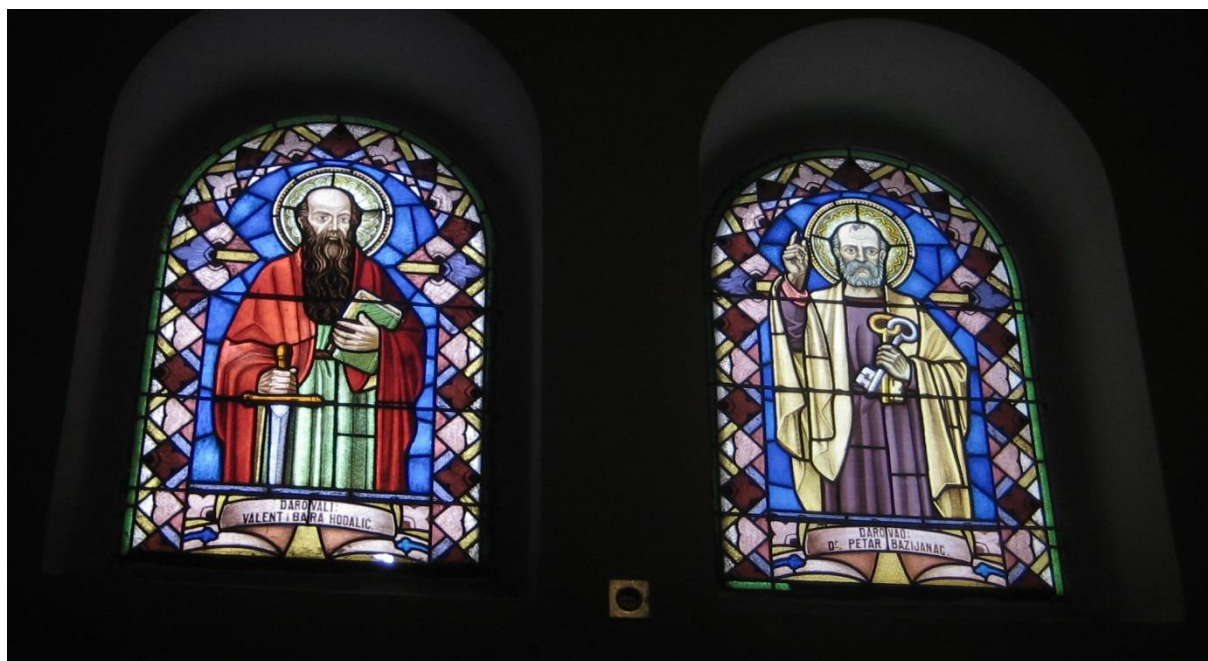
Sv. Nikola Tavelić u franjevačkom habitu stoji na lomači. Pogled mu je uprt prema nebu. U desnoj ruci drži mučeničku palmu, a lijeva ruka u kojoj drži raspelo mu je uzdignuta. Iza njega nalazi se kamenje.

U srednjem vitraju vidimo tri lika. U prvom planu je Isus prikazan kao dječak. Odjeven je u bijelu haljinu s natpisom IHS te iza glave ima aureolu s križem. Prikazan je en face u stavu oranta. Iza njega stoje Marija i Josip pogleda uprtog prema djetetu. Marija ima sklopljene ruke kao da moli. Odjevena je u crvenu haljinu s plavim plaštem, a na glavi ima maramu. Josip na prsima drži desnu ruku, a u lijevoj ruci nosi pastirski štap. Zaogrnut je u smeđi plašt. Prostor između šiljastih završetaka okvira ispunjava golubica raširenih krila koja leti iznad sv. Obitelji. Iz nje izlaze tri zrake svjetlosti koje obasjavaju Mariju, Josipa i Isusa.

Terezija od Djeteta Isusa beatificirana je 1923., a kanonizirana dvije godine kasnije. Obično se prikazuje kao mlada karmelićanka koja u rukama drži raspelo i buket ruža,²⁵⁴ tako je prikazana i u ovom slučaju.

5.3.3. VITRAJI IZNAD SJEVERNIH I JUŽNIH VRATA

To su manji polukružni prozori u kojima su prikazani parovi svetaca. Iznad sjevernih vrata sv. Pavao i sv. Petar, a iznad južnih sv. Katarina Aleksandrijska te sv. Agneza, ali nije isključeno da bi se moglo raditi o prikazu sv. Ivana apostola.

Slika 111: Sv. Pavao i sv. Petar

Sv. Pavao prikazan je kao ćelavi starac s bujnom kovrčavom smeđom bradom. Odjeven je u zelenu haljinu i crveni plašt. U desnoj ruci drži svoj prepoznatljiv atribut, mač, a u lijevoj knjigu sa svojim poslanicama.

Do njega, sv. Petar apostol odjeven je u ljubičastu haljinu sa žutim plaštem koji označuje objavljenu istinu.²⁵⁵ On je sjedokosi starac kratke brade koji u lijevoj ruci drži ključeve, zlatni za nebo, a željezni koji otvara vrata pakla.²⁵⁶

²⁵⁴ LEKSIKON, 1990. : 596.

²⁵⁵ LEKSIKON, 1990. : 489.

²⁵⁶ LEKSIKON, 1990. : 489.

Slika 112: Sv. Katarina Aleksandrijska i sv. Agneza

Sv. Katarina Aleksandrijska, do 1969. godine štovana kao zaštitnica obrazovanja i učenja uopće, prikazana je kako u ruci drži simbol učenosti, rastvorenu knjigu. Na glavi nosi krunu kao aluziju na svoje kraljevsko podrijetlo.²⁵⁷ U desnoj ruci drži krvnički mač. Odjevena je u ljubičastu haljinu i zaogrnutu crvenim plaštem koji joj je s jedne strane utaknut u remen na struku. Naslonjena je na svoj osobit atribut, kolo sa šiljcima.

Vitraj desno od Katarine Aleksandrijske prikazuje mladoliku figuru ženske fizionomije nježna lica, visoka čela s izrazito dugom smeđom valovitom kosom koja seže sve do koljena. Odjevena je u bijelu haljinu sa širokim rukavima, a u struku je opasana crvenim pojasom. Ruke su joj preklopljene, u poziciji molitve. Osim aureole oko glave ta figura nema nikakvih dodatnih atributa. Paškal Cvekan pogrešno je atribuirao kao sv. Stjepana mučenika, najvjerojatnije vodeći se za tim što većina svetaca nosi ime donatora, a u ovom slučaju to je Stjepan Topolčić. Danas je uvriježeno mišljenje da se radi o sv. Ivanu apostolu jer se on često prikazuje kao golobradi mladić duge kovrčave kose, često ženskaste fizionomije. Ipak, smatram da se ovdje ne radi o sv. Ivanu već o sv. Agnezi. Sv. Agneza je kršćanska svetica i djevica mučenica, jedna od najranijih koje je Crkva štovala. Jaganjac, kao njezin nepromjenjiv atribut, pridodan joj je zbog pogrešnog poimanja da njezino ime dolazi od

²⁵⁷ HALL, 1991. : 154., 155.

latinske riječi *agnus* što znači janje. Agneza zapravo dolazi od grčke riječi *hagneia* što znači čistoća.²⁵⁸ Za nju se smatra da je podnijela mučeništvo za vrijeme cara Valerijana ili Dioklecijana u III. ili IV. stoljeću. Oko tog događaja razvile su se mnoge legende, a najpoznatije su one koje govore o tome da su je njeni mučitelji htjeli izvrgnuti sramu skidajući joj odjeću te je silovati. Agneza je molila Boga da ostane djevica kako bi se čista podala Kristu. Prema jednoj legendi narasla joj je duga kosa kojom se zaogrnila, a prema drugoj osim kose, Bog joj pošalje bijelu, sjajnu haljinu. U počecima umjetničkih prikaza, Agneza se prikazuje bez ikakvih ikonografskih atributa.²⁵⁹ Možda su upravo ta saznanja Podhorskog nagnala da Agnezu prikaže o ovom obliku. Budući da se sam nacrt crkve oslanja na ranokršćanstvo, možemo očekivati da se arhitekt i u tom vitraju želio vratiti načinu ikonografskog prikazivanja svetice iz onoga doba. Uza sve to, dodatan argument može biti taj što se Katarina Aleksandrijska često pojavljuje zajedno s Agnezom što je upravo ovdje i slučaj.²⁶⁰

5.3.4. APSIDIOLA / KAPELA GOSPE FATIMSKE

U kapeli Gospe Fatimske nalaze se tri polukružna vitraja sv. Ivana Nepomuka, sv. Ivana Krstitelja i sv. Stjepana. To su također manji polukružni vitraji, ali ipak viši i uži od onih iznad vrata.

Sv. Ivan Nepomuk u lijevoj ruci drži raspelo i palminu grančicu, a desnom prst na ustima koji označuje ispovjednu tajnu.²⁶¹ Zaogrnut je plaštem leopardova bijela krzna te odjeven u bijelu haljinu, a na glavi nosi crnu kapu. Iza glave mu je aureola s pet zvijezda oko glave, jedan od njegovih prepoznatljivih atributa.

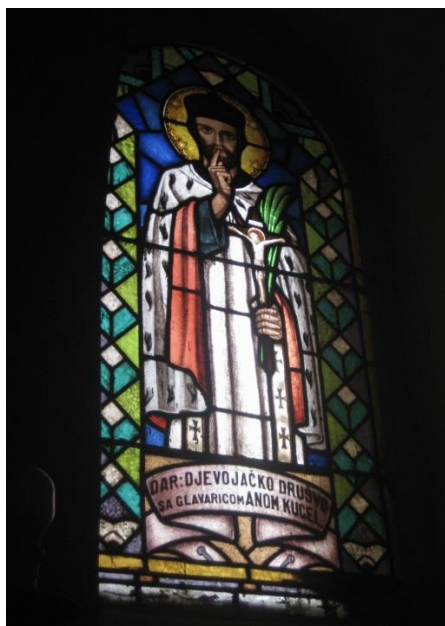
²⁵⁸ HALL, 1991. : 4.

²⁵⁹ http://www.katolicki-tjednik.com/vijest.asp?n_UID=611

²⁶⁰ HALL, 1991. : 4.

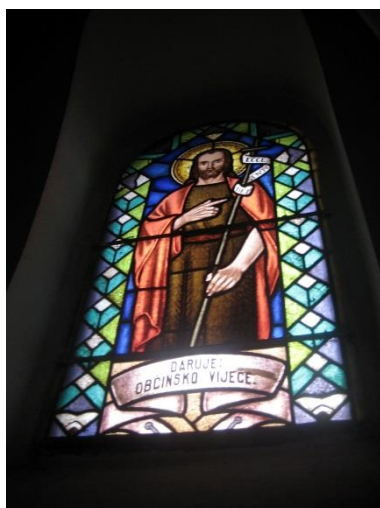
²⁶¹ LEKSIKON, 1990. : 314.

Slika 113: Sv. Ivan Nepomuk

Prikazan kao mladi muškarac, duge valovite kose i kratke brade, sv. Ivan Krstitelj odjeven je u smeđu haljinu od devine kože, opasan remenom.²⁶² U lijevoj ruci nosi križ od trstike sa svitkom na kojem piše „Ecce Agnus Dei“. Uzdignutim kažiprstom usmjerenim prema natpisu stavlja se u pozu onoga koji nagoviješta.²⁶³

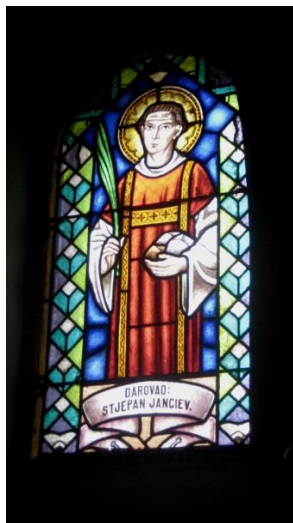

Slika 114: Sv. Ivan Krstitelj

²⁶² LEKSIKON, 1990. : 312.

²⁶³ LEKSIKON, 1990. : 313.

Sv. Stjepan prikazan je kao mladić, golobrad, nježna lica i nosi đakonsku dalmatiku. U lijevoj ruci drži kamen koji je s prednje strane okrvavljen, a u desnoj mučeničku palmu.

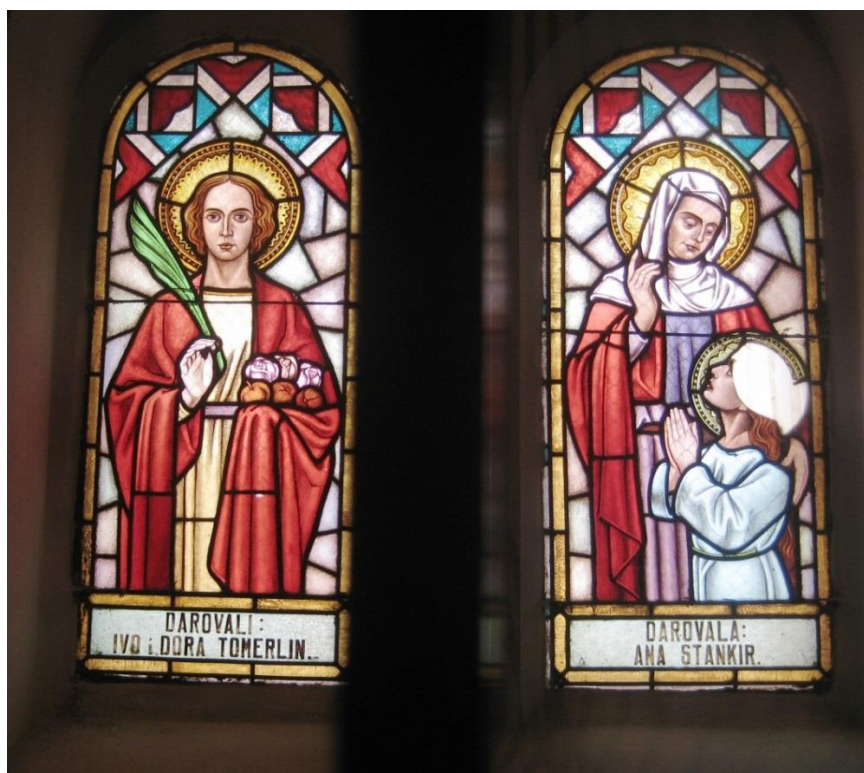
Slika 115: Sv. Stjepan

5.3.5. GLAVNI ULAZ

Sa svake strane ulaza nalaze se po dva vitraja, južno sv. Doroteja i sv. Ana, a sjeverno sv. Vid i sv. Barbara.

Sv. Doroteju prepoznajemo po tri ruže i tri jabuke koje nosi u lijevoj ruci zaogrutoj crvenim plaštem. U desnoj ruci drži palminu grančicu. Odjevena je u žutu haljinu s ljubičastim pojasom.

Sveta Ana prikazana je kao starija žena s pokrivalom na glavi. Odjevena je u plavu haljinu i crveni plašt. Uz noge kleči joj Marija odjevena u bijelu haljinu. Ima dugu valovitu kosu, a ruke je sklopila u molitvu. Ana gleda u nju, jednom rukom je grli, a druga ruka joj je podignuta s podignutim kažiprstom.

Slika 116: Sv. Doroteja i sv. Ana

Iako je najpoznatiji atribut sv. Vida kotao, on se ovdje prikazuje na neobičan način. Kao atribut u ruci drži tanjur na kojem se nalazi otvoreno oko. Možda se takvom rješenju prišlo zbog nedostatka prostora pa se okom (vidom) na najjednostavniji način željelo ukazati na ime sveca. Može se zaključiti da se radi o ovome svecu i po tome što je donator, obitelj Majnarić, čiji se natpis nažalost izgubio, ljekarnička obitelj čiji je zaštitnik upravo sv. Vid.²⁶⁴

Sv. Barbara uz nogu ima svoj standardni atribut, kulu tj. toranj. Na glavi nosi krunu, a u rukama kalež i hostiju te mač. Prikazana je kao mladolika dugokosa žena odjevena u bijelu haljinu s jedne strane zaogrnutu crvenim plaštem, a s druge plašt joj je zataknut u pojas.

²⁶⁴ na ovoj informaciji zahvaljujem Nikoli Ciku, studentu povijesti na FFZG-u, studeni 2013.

Slika 117: Sv. Vid i sv. Barbara

POLOŽAJ VITRAJA	SVETAC PRIKAZAN NA VITRAJU	NATPIS U PODNOŽJU VITRAJA
APSIDA	SV. ALOJZIJE GONZAGA	DAROVALA OBITELJ : JOSIPA KENDJELIĆ.
	SRCE MARIJINO	DAROVAO : JAKOV NOVOSEL upravitelj župe.
	SV. JURAJ MUČENIK	DAROVAO : blagopokojni dekan župnik NIKOLA MEDVEDEC.
	SRCE ISUSOVO	DAROVALO : DJEVOJAČKO DRUŠTVO U GJURGJEVCU.
	SV. JOSIP	DAROVALI : JAKOB I MATILDA MATONIČKIN.
SJEVERNI ZID	SV. FRANJO ASIŠKI	DARUJE : Treći red SV. FRANJE.
	SV. ĆIRIL I SV. METOD	DAR : JOSIP LOVAŠEN rav. grad. škole MARTIN VEDRIŠ v. d. sres. škol. nadzor IVAN ŠABARIĆ vjeroučit. ANDRIJA OŽURA učit. gr. škole Učitelji osnovne škole: VJEKOSLAV FANTONI TEREZIJA KATUŠIĆ, FRAN KOLAR IVAN NIKŠA LJUBICA ŽIDOVEC.
	SV. ROK	DAROVALA : Hrvatska seljačka zadruga
SJEVERNA VRATA	SV. PAVAO	DAROVALI : VALENT i BARA HODALIĆ.
	SV. PETAR	DAROVAO : DR. PETAR BAZIJANEC.
KAPELA	SV. IVAN NEPOMUK	DAR : DJEVOJAČKO DRUŠTVO SA GLAVARICOM ANOM KUCEL.
	IVAN KRSTITELJ	DARUJE : OBČINSKO VIJEĆE
	SV. STJEPAN PRVOMUČENIK	DAROVAO : STJEPAN JANČIEV
GLAVNI ULAZ	SV. ANA	DAROVALA : ANA STANKIR.
	SV. DOROTEJA	DAROVALI : IVO I DORA TOMERLIN.
	SV. VID? ²⁶⁵	OBITELJ MAJNARIĆ ²⁶⁶
	SV. BARBARA	DAROVAO : JOSIP WIRGEL.
JUŽNA VRATA	SV. KATARINA	DAROVALI : IVAN PERŠIĆ i KATARINA IMBRIŠA
	SV. AGNEZA	DARUJE: STJEPAN TOPOLČIĆ DEKAN I ŽUPNIK IZ KAPTOLA
JUŽNI ZID	SV. NIKOLA TAVELIĆ	DAROVALI ŽUPLJANI ĐURĐEVAČKI G. 1945.
	SV. OBITELJ	DAROVALE OBITELJI DRAG. ŽIDOVEC STR. DOLENČIĆ i ĐURO DOLENČIĆ
	SV. TEREZIJA OD DJETETA ISUSA (MALA TEREZIJA)	DARUJE OBITELJ LUJE KRESZINGER

²⁶⁵ Svetac na prozoru drži jedno oko na pladnju što nije uobičajeno u kršćanskoj ikonografiji pa možemo pretpostaviti da se radi o sv. Vidu, zaštitniku ljekarnika što je i bilo Majnarićevo zanimanje.

²⁶⁶ Danas je taj vitraj oštećen pa se ne može vidjeti natpis, ali Paškal Cvekan navodi obitelj Majnarić kao donatore.

5.4. INTERVENCIJE NA TORNJU

Majstor Antun Kanigel popravljao 1934. godine toranjski sat koji nije radio 16 godina,²⁶⁷ a 1990. nabavljen je novi sat koji je montiran 13. listopada.²⁶⁸ Na zidu tornja u crkvi, na kojem su vrata tornja i kor, 1962. godine stavlja se izolacija šupljikavom opekom do visine 2 metra jer je taj dio bio vlažan.²⁶⁹ Na osam prozora na tornju 1982. stavljene su bakrene žaluzine kako bi se toranj i uređaj za zvona zaštitio od snijega, kiše i gniježđenja ptica.²⁷⁰

5.4.1. ZVONA

U vrijeme Prvog svjetskog rata po nalogu prečasne Nadbiskupske oblasti sva zvona u župi morala su biti popisana kako bi se jedan dio skinuo i upotrijebio za vojne svrhe. U tornju crkve 1916. godine bilo je pet zvona koja su u Spomenici detaljno opisana i fotografirana. Samo najveće ostalo je u tornju dok su ostala 21. kolovoza 1916. skinuta i rastaljena. Najveće zvono imalo je promjer 109 cm, a visina mu je bila 99 cm. Težina mu je bila 11 starih centi. Ispod ukrasa na kapi stajao je natpis u majusculama: Zu Gottes Lob u. Ehr hat mich gegossen Martinus Feltl in Graz 1774. Ispod natpisa likovi su svetog Jurja, Bogorodice, Spasitelja na križu i svetog Florijana. Zvono ima glas ef. Drugo zvono imalo je promjer 95 cm, visinu 85 cm, a težinu kod skidanja 454 kg. Imalo je natpis u majusculama: Martinus Feltl hat mich gegossen in Graz anno 1774. Glas zvona bio je a. Treće zvono glasa es, promjera 70 cm, a visine 69 cm, bilo je teško 203 kg. Također je imalo kod kape natpis u majusculama: Sonet vox tua in auribus meis vox enim tua dulcis Joannes Foresty Zagrabiae a. 1773. Četvrto zvono imalo je glas gis, bilo je teško 59 kg, visoko 44 cm, a promjer mu je bio 49 cm. Kao i prva dva zvona, bilo je lijevano u Grazu. Najmanje zvono imalo je težinu 22 kg te natpis u majusculama: Franz Clutoni Mayr goss mich in Clagenfurt 1747. Pri rubu zvona bio je natpis: Ecce cruce Domini fugite partes adversal – vicit leo de tribu Juda +.²⁷¹

---

²⁶⁷ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1934.

²⁶⁸ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1990.

²⁶⁹ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1962.

²⁷⁰ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1982.

²⁷¹ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1916.

Slika 118: Fotografija zvona u Spomenici crkve

Načelnik općine Petar Majer, 1917. godine obavještava župnika da je g. Nöthig iz Bjelovara voljan dati napraviti zvono besplatno ako župljani skupe dovoljno kovine i srebra. Župljani su skupili kositra, kuglja, nešto bakra i srebra koje je poslano u Bjelovar. Osam dana nakon što je stiglo u crkvu, zvono je puklo i nakon toga ostalo takvo stajati u tornju.²⁷² Nekoliko godina kasnije, 1923. naručena su dva zvona iz tvrtke I. C. Bühel u Mariboru. Veće je bilo teško 410 kg, a manje 286 kg. Koštala su 40 000 dinara. U Đurđevac su stigla 21. listopada 1923. godine, a za tjedan dana bila su blagoslovljena.²⁷³ Deset godina kasnije, 13. lipnja 1933. godine postavljeno je u toranj novo zvono teško 1067 kg glasa E koje je salio zvonoljevač Kvirin Lebiš iz Zagreba za 38 000 dinara.²⁷⁴

²⁷² „LIBER MEMORABILIMUM“, 1917.

²⁷³ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1923.

²⁷⁴ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1933.

Na tornju se popravljala instalacija za zvona 1964. pa tada zvona dobivaju kuglične ležajeve.²⁷⁵ Sljedeće godine u Austriji kod tvrtke Viktor Sachs u Salzburgu naručena je instalacija za električno zvonjenje četiriju zvona. Kako piše župnik Rajtar, tada toga nije imala ni jedna crkva u Jugoslaviji.²⁷⁶ Ali kako je instalacija stigla u Đurđevac tek u kasnu jesen 1966. godine, u to vrijeme dvije crkve, ona u Đakovu i ona u Mrežici u Sloveniji, već su dobile takav sustav zvonjenja pa se crkva sv. Jurja mora zadovoljiti prvenstvom u Zagrebačkoj nadbiskupiji.²⁷⁷ Od travnja 1967. zvona zvone bez užeta.²⁷⁸ Sve drvene grede i skele na kojima su stajala zvona zamijenjena su onima željeznima 1966. koje je izradio Luka Ivandija,²⁷⁹ a 1990. zvona se temeljito servisiraju.²⁸⁰

5.5. ZIMSKA KAPELA

Iznosom kojim je općina u Đurđevcu 1965. godine isplatila crkvi zemljište oko župnog dvora oduzeto nacionalizacijom, nabavio se materijal za izgradnju vjeronaučne dvorane tj. zimske kapele koja je prigradna crkvi s južne strane svetišta.²⁸¹ Prostorija je izgrađena 1966. godine. Dugačka je oko 9 metara, a široka 5 metara. Nacrt je izradio Aleksandar Freudenreich iz Zagreba. Za zidarske radove zadužen je bio Josip Kolar iz Ferdinandovca, za limarske radove domaći limar Andrija Posavec, a krovište su izradili domaći majstori tesari. Sljedeće godine prostorija je elektrificirana, ožbukana iznutra, popođena te su stavljeni novi prozori i vrata. Te godine probijen je i zid koji spaja kapelu s crkvom i stavljena su nova vrata. Željezne prozore izradio je Tomo Ivandija.²⁸² Izvana je ožbukana 1969. godine i bojom usklađena s ostatkom crkve.²⁸³ Bakrenim limom prekrivena je 1981. godine.²⁸⁴ U njoj se do izgradnje vjeronaučne dvorane u sklopu župnog dvora obavljao vjeronauk, a nedjeljom je napune muškarci. Opremljena je oltarom Srca Isusova 1992. godine te oltarnim reljefom Majke Božje koji je prije stajao na pobočnom oltaru te slikama Alojzija Stepinca te Leopolda Mandića.

---

²⁷⁵ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1964.

²⁷⁶ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1965.

²⁷⁷ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1966.

²⁷⁸ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1967.

²⁷⁹ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1966.

²⁸⁰ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1990.

²⁸¹ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1965.

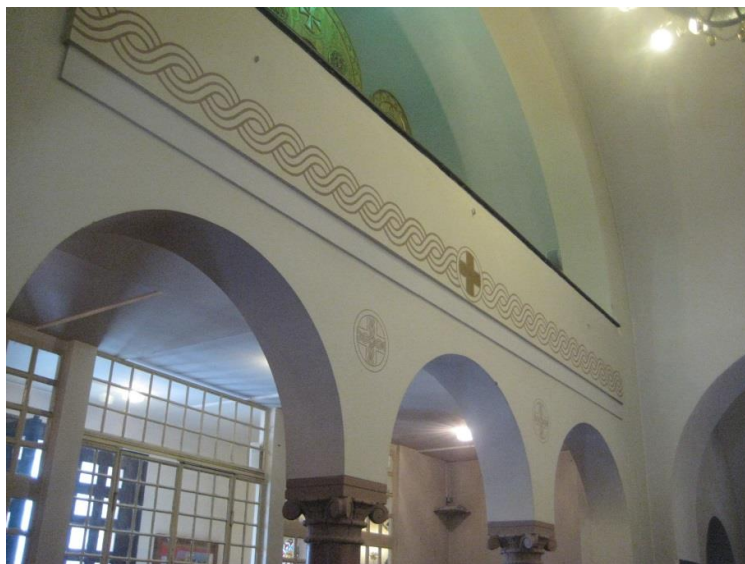
²⁸² „LIBER MEMORABILIMUM“, 1966.

²⁸³ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1969.

²⁸⁴ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1981.

Slika 119: Unutrašnjost zimske kapele

Slika 120: Ograda kora s pleterom i pogled na predvorje crkve

U crkvi u Đurđevcu pleter nalazimo na više mjesta. Ipak, ovaj ornament najprisutniji je u zimskoj kapeli. Rad stolara Ivana Jendrašića Mandrake upravo se prepoznaje po motivu pletera. U zimskoj kapeli izradio je oltar Srca Isusova, klecala te drvene karniše, sve izrezbarene s tim motivom.

Slika 121: Motiv pletera na stupu

Slika 122: Zidni luster

Slika 123: Detalj s oltara Srca Isusova u zimskoj kapeli

5.6. ŽUPNI DVOR

Zbog gradnje škole 1960. godine bilo je oduzeto zemljište oko župnog dvora. Od 1961. vodili su se pregovori između crkvene vlasti i civilnih za zamjenu lokacije. Isprva se mislilo na kuću Petra Balatinca uz sjevernu stranu parka oko crkve,²⁸⁵ ali od toga se s vremenom odustalo pa je 1966. godine općina kupila kuću Ivana Plazeka, izgrađenu 1936. godine, u ulici Stjepana Radića 5. U prizemlju bila je trgovina koja se trebala preurediti za

²⁸⁵ „LIBER MEMORABILUM“, 1961.

župni ured, veliku sobu, kuhinju i smočnicu, a na prvom katu nalaze se četiri sobe s nusprostorijama. Uz nju stoji starija prizemnica s tri prostorije, podrumom i kuhinjom za pranje rublja koja će kasnije biti stan časnih sestara.²⁸⁶ Preuređenje s kojim se krenulo u ožujku 1967. godine, vodili su zidar Josip Kolar iz Ferdinandovca, stolar Branko Holer iz Đurđevca, električar Josip Jadanec iz Zagreba te limar Andrija Posavec iz Đurđevca.²⁸⁷ Temeljita obnova bila je 1997. godine,²⁸⁸ a 2005. u dvorištu započela je gradnja vjeronaučne dvorane.²⁸⁹

Slika 124: Kuća Ivana Plazeka, trgovina tekstilom (zadnja kuća desno) – stanje prije preuređenja u župni dvor

---

²⁸⁶ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1966.

²⁸⁷ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1967.

²⁸⁸ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1997.

²⁸⁹ „LIBER MEMORABILIMUM“, 2005.

6. RADOVI NA CRKVI SV. JURJA NAKON IZGRADNJE 1929. DO DANAS²⁹⁰

6.1. RADOVI ZA ŽUPNIKA JAKOVA NOVOSELA 1929. – 1956.

Veći radovi na crkvi izvedeni su 1951. godine. Budući da se pod slegao mjestimice za 25 centimetara, morala se čitava betonska ploča razbiti i krpiti za 26 betonskih stupova s armiranim tregerima. Načinjen je i novi pod u sakristiji, obojano je svo pokućstvo i popravljen je toranjski sat. Također, postavljeno je 38 metara snjegobrana na krovu. Nakon rata župnik ne stanuje u župnom dvoru zbog derutnosti i tek se 1955. u veljači počinje s popravkom. Sljedeće godine, 25. listopada 1956. od kapi umire Jakov Novosel, a 18. prosinca župnikom je imenovan Stanislav Rajtar.²⁹¹

6.2. RADOVI ZA ŽUPNIKA STANISLAVA RAJTARA 1956. – 1989.

Stanislav Rajtar nastavio je popravljati župni dvor pa se od 1957. uređuje njegova vanjština. U crkvi 1959. preuređuje svetohraništa na glavnom oltaru jer su bila neprikladna za osobnu uporabu. Te godine iz Beča nabavljene su slike križnog puta preko redovnika Lovre-Đure Globana. Najveći posao te godine bio je popravak orgulja koje nisu svirale 15 godina, a k tome 1944. godine granata je uništila nekoliko svirala. Ogradu oko župne crkve 1960. godine općinski odbor daje rušiti, a zbog gradnje osnovne škole župi će biti oduzeto zemljište oko župnog dvora. Župna crkva elektrificira se 1961. godine. Uređeni su vodovi za razglas. Stavljeno je i 10 zidnih lusterata te električne baklje kod pobočnih oltara po nacrtu dr. Antuna Ivandije.²⁹² Obnovljen je i rub oko kupole ispod prozora. Na kupoli s vanjske strane napravljen je ulaz na tavan kupole. Na krovove crkve stavljeni su novi snjegobrani, a probušeni su i otvori za ventilaciju crkve. Radove na krovu izveo je limar Jakob Miletić iz Budrovca. Nad brodovima izrađena su vrata kojima se za potrebe popravka može ući na tavan. Te godine izvršeni su radovi i u unutrašnjosti. Crkvu je obojio Andrija Vranek iz Pitomače prema Ivandijinom nacrtu. Zid tornja, na kojem su vrata i prostor ispod kora zbog vlažnosti obložen je izolacijom, šupljikavom opekom do visine dva metra. Predvorje crkve 1962. dobiva novu ogradu. Iste godine na tornju popravljena je instalacija za zvonove pa su

²⁹⁰ „LIBER MEMORABILIUM“, 1929. – 2005.

²⁹¹ „LIBER MEMORABILIUM“, 1929. – 1956.

²⁹² Antun Ivandija rođen je u Đurđevcu 1917. godine, gdje je završio osnovnu i građansku školu. U Nadbiskupsko sjemenište u Zagrebu stupa 1929. godine te pohađa Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju. Bogoslovni fakultet u Zagrebu upisuje 1937. gdje je 1944. godine diplomirao i zareadio se za svećenika. U drugoj polovici 40-ih godina obnašao je više služba na Bogoslovnom fakultetu. Uhićen je 1948. i osuđen na 11 godina zatvora te 1959. izlazi na slobodu. Sljedeće godine doktorirao je crkvenu povijest. Imenovan je kanonikom zagrebačkoga Prvostolnog kaptola. Osnivač je „Croatice christianae“ predsjedao Društvom sv. Jeronima, te je osnivač i predstojnik Doma za umirovljene svećenike u Zagrebu. Umrovljen je 1993. godine, a 4. lipnja 1997. godine je umro. U : <http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=12302>

zvona sad na kugličnim ležajevima. Aparatura za razglas uvedena je 1965. godine. Uz župnu crkvu 1966. godine dograđena je s južne strane zimska kapela. Drvene grede i skele u tornju zamjenjuju se željeznima. Nabavljena je i instalacija za električno zvonjenje koja je dopremljena u kasnu jesen 1966. i instalirana sljedeće godine. Otkupom kuće Ivana Plazeka, novi župni dvor smješta se u ulici Stjepana Radića. Dvije godine kasnije, 1969., otpala žbuka s crkve je popravljena, a toranj je velikim dijelom ponovno ožbukan i obojan. Sljedeće godine preuređeno je svetište prema novim liturgijskim smjernicama. Nad glavnim oltarom postavljen je veliki luster. Nove klupe prema nacrtu Antuna Ivandije dopremljene su u crkvu 1973. godine. U prosincu 1975. asfaltirane su sve staze u parku oko župne crkve. Nabavljen je i aparat termogen tvrtke Juvent od 100 000 kalorija za plinsko grijanje crkve. Sljedeće godine za srednji dio crkve izrađen je i postavljen veliki luster, a Ivandija je poklonio crkvi još dva mala luster s četiri kraka, dok su 1977. nabavljena još tri manja luster po Ivandijinom nacrtu. Preuređene su dvije ispovjedaonice 1978. godine. Godine 1981. zimska kapela prekrivena je bakrenim limom, popravljani su žljebovi za kišnicu na crkvi, a na zimskoj kapeli su i novi žljebovi. Sljedeće godine na toranj stavljene su bakrene žaluzine.²⁹³

6.3. RADOVI ZA ŽUPNIKA IZIDORA FERKA 1989. – 2007.

Vlč. Izidor Ferek nasljeđuje vlč. Stanislava Rajtara 1989. godine. Kroviste, žljebovi i stepenište crkve obnovljeni su 1990. godine. Iste godine 13. listopada montiran je novi sat na tornju. Sljedeće godine izgrađeno je novo stepenište. Odmah po dolasku u Đurđevac, uvidio je da će se crkva, iako nije u derutnom stanju, morati obnoviti u skorije vrijeme. S obnovom vanjštine krenulo se 1993. godine. Zidovi su morali biti očišćeni i stavljena je nova fasada. Odlučeno je da će se radovi napraviti u terra bona tehnici. Kako bi se zaštitila crkva od vlage, sanirali su se temelji i iskopala kanalizacijska odvodnja oborinskih voda. Natječaj je dobila tvrtka Instalterm iz Varaždinskih toplica, a nadzor radova vodio je Marijan Carek iz Bjelovara. Radovi su se nastavili i sljedeće godine. Završna boja nabavljena je u Samoboru, a projekt je vodila tvrtka Belolim iz Pitomače. Limarske poslove obavio je Ivan Lovrak iz Đurđevca. Kako su radovi dovršeni u ljeto 1994., slijedila je obnova crkve iznutra. Crkva je i u unutrašnjosti nanovo ožbukana. Boje koje se koriste za obnovu starih povijesnih zdanja dopremljene su iz Njemačke. Radovi su u potpunosti dovršeni do Đurđeva 1995. godine. Centralno grijanje na plinski pogon uvedeno je 1996. godine, a pred Božić po cijeloj crkvi su

---

²⁹³ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1956. – 1989.

postavljeni tepisoni. Sljedeće godine obnavlja se župni dvor, a u dvorištu 2005. izgrađuje se vjeronaučna dvorana.²⁹⁴

6.4. RECENTNE INTERVENCIJE

Nakon vlč. Izidora Fereka, koji je u Đurđevcu obavljao službu 18 godina, u sljedećih sedam godina izmijenila su se tri župnika. Kao Ferekov nasljednik došao je vlč. Damir Kovačić koji je preuzeo dužnost 14. kolovoza 2007. godine. Boravio je u Đurđevcu kratko vrijeme te nakon njega 2008. godine dolazi vlč. Ozren Bizek. Za vrijeme petogodišnjeg župnikovanja obnovio je kapele, u crkvi je namjeravao popraviti pod koji je pukao, zatim je imao ideju stavljanja zidnih oslika, poput imitacije rustike na pilonima, četiri evanđelista na pandantivima te bojanje kupole u plavu boju sa zlatnim zvjezdicama. Nasreću, zamisao nije realizirana. Nakon njega 2013. godine dolazi velečasni Marko Rac koji iz Varaždinske nadbiskupije dobiva nalog da u što skorijem roku mora maknuti sliku sv. Jurja iz prostora svetišta te umjesto te slike na zid apside iznad vitraja treba doći zidni oslik sv. Jurja. Također, žele se staviti nove klupe u crkvu s razmještanjem koji bi primio više vjernika. Nakon 18 godina, na proljeće 2014. godine maknut će se zastarjeli tepisoni iz crkve.²⁹⁵

---

²⁹⁴ „LIBER MEMORABILIMUM“, 1989. – 2007.

²⁹⁵ na ovim informacijama zahvaljujem Nikoli Ciku, studentu povijesti FFZG-a, veljača 2014.

7. ZAKLJUČAK

Župa u Đurđevcu, kao i njena sakralna baština, postojala je i prije osmanskih pustošenja tijekom XVI. stoljeća, ali njen se razvoj pomnije može promatrati tek od obnove župe 1614. godine. Od tog razdoblja neki su sakralni objekti propali, poput kapele sv. Lovre i sv. Jurja „u polju“, a na mjestu drugih nastala su nova zdanja promijenivši ime titulara kao što je slučaj s kapelom sv. Rozalije sagrađene na mjestu kapele sv. Jurja u Brvcima. Prve informacije iz postturskog razdoblja o stanju sakralne baštine doznajemo iz kanonskih vizitacija, a kasnije, u XIX. i XX. stoljeću, najveću dokumentacijsku vrijednost ima Spomenica župne crkve sv. Jurja. Danas se na području Đurđevca, uz župnu crkvu, nalazi pet kapela. Najstarija, kapela Trpnog Isusa, datira iz sredine XIX. stoljeća, a nakon nje, na početku XX. stoljeća, sagrađene su kapele Presvetog Srca Isusova, Žalosne Gospe na groblju, Srca Isusova na groblju te sv. Rozalije (sagrađene 1925. godine u neogotičkom stilu ispred koje su posađene lipe u spomen na tisućitu obljetnicu hrvatskog kraljevstva). U to doba koje je obilježeno jakim nacionalnim zanosom, arhitekt Stjepan Podhorsky gradi crkve koje se ugledaju na građevine podignute u vrijeme vladanja hrvatskih knezova i kralja Tomislava pokušavajući razviti stil *vero Croatica*. U tom stilu sagrađena je i današnja župna crkva sv. Jurja mučenika u Đurđevcu koja je ujedno i fokus ovog diplomskog rada. Da bi se bolje shvatilo kako je do izgradnje nove crkve uopće došlo, potrebno je osvrnuti se i na njene prethodnice. OD XVII. stoljeća do danas, na mjestu današnje, stajale su još tri crkve. Isprva je sagrađena drvena crkva Blažene Djevice Marije te nakon nje, u XVIII. stoljeću prva zidana crkva. U XIX. stoljeću gradi se nova barokna crkva i pritom mijenja titulara, sada noseći ime sv. Jurja. Čestoj izmjeni građevina (oko svakih 100 godina) pogodovalo je močvarno tlo na kojem su se nalazile. Tako je crkva, ni stoljeće nakon izgradnje, na početku XX. stoljeća u lošem stanju. Zanimljivo je da je ipak jedan dio odolio nepovoljnom terenu i preživio sve tri zidane građevine. Toranj sagrađen 1774. godine i danas stoji uklopljen u novu crkvu. Dolaskom na mjesto župnika u Đurđevcu 1916. godine, Nikola Medvedec zalaže se za obnovu, ali Prvi svjetski rat problem odlaže do 1928. godine kada je crkva u tako ruševnom stanju da arhitekt Podhorsky kao jedino rješenje nudi gradnju nove građevine što izaziva negodovanje mještana i općinskog vijeća. Upoznavši se sa životom i djelom Stjepana Podhorskog, koji se svojski trudio spasiti svaku građevinu na kojoj je radio te je bio jedan od začetnika kreativnog konzervatorstva u Hrvatskoj, može se sa sigurnošću tvrditi da bi se upravo on zalagao za obnovu da je to imalo ikakvog smisla. Nakon smrti župnika Medvedca, odgovornost za gradnju crkve preuzima dotadašnji kapelan, a kasnije i sam župnik, Jakov

Novosel. Osim što je svom požrtvovnošću završio crkvu u tako kratkom roku, revno vodeći Spomenicu i detaljno zapisujući okolnosti iz prve ruke, omogućio nam je uvid u tijek same gradnje. Kao njegov nasljednik, 1956. godine, dolazi Stanislav Rajtar, koji u svojih 33 godine župnikovanja u više navrata organizira radove u crkvi te je modernizira. Od početka 1960-ih pa sve do kraja 1980-ih usko surađuje s kanonikom zagrebačkog Prvostolnog kaptola te rođenim Đurđevčanom, dr. Antunom Ivandijom. Po Ivandijinom nacrtu izrađeni su lusteri, električne baklje, klupe, preuređeno je svetište crkve, iz Dijecezanskog muzeja 1987. godine dovedene su slike sv. Jurja i sv. Petra, itd. Njegovim brojnim intervencijama narušena je ideja svojevrsnog Gesamtkunstwerka²⁹⁶ kojeg je u crkvi želio ostvariti Stjepan Podhorsky. Iako je u zapisniku biskupskih vizitacija, kao što je onaj iz 2002. godine,²⁹⁷ zapisano da župna crkva sv. Jurja mučenika u Đurđevcu nema nikakvu umjetničku vrijednost, ona je zajedno s crkvom u Makarskoj, unutar opusa Stjepana Podhorskog kao najvažnijeg crkvenog arhitekta toga doba, najvrjedniji primjer sakralne arhitekture u prvoj polovici XX. stoljeća²⁹⁸ te bismo je u tom kontekstu trebali promatrati i sukladno tome čuvati je i održavati.

---

²⁹⁶ BRADIĆ, 2010. : 31.

²⁹⁷ ZAPISNIK BISKUPSKE VIZITACIJE, 2002.

²⁹⁸ BRADIĆ, 2010. : 95.

8. IZVORI SLIKA

Slika 1: <http://hr.wikipedia.org/wiki/%C4%90ur%C4%91evac> pregled: 2. 2. 2014.

Slika 2: PODHORSKY, 1997. : 29.

Slika 3: foto: L. L., 12. 7. 2011.

Slika 4: foto: Nikola Cik, 10. 4. 2010.

Slika 5: kartu izradili Nikola Cik i Ivan Škurdija, veljača 2014.

Slika 6: iz zbirke Martina Mahovića

Slika 7: NIKOLAJEVIĆ, 1987. : 228.

Slika 8: iz zbirke Martina Mahovića

Slika 9: iz zbirke Martina Mahovića

Slika 10: iz zbirke Martina Mahovića

Slika 11: iz zbirke Martina Mahovića

Slika 12: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 13: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 14: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 15: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 16: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 17: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 18: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 19: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 20: iz zbirke Martina Mahovića

Slika 21: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 22: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 23: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 24: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 25: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 26: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 27: foto: Nikola Cik, 8. 9. 2009.

Slika 28: foto: Nikola Cik, 8. 9. 2009.

Slika 29: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 30: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 31: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 32: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 33: foto: L. L., 1. 2. 2014.

Slika 34: iz zbirke Matije Vogrinčića

Slika 35: iz zbirke Martina Mahovića

Slika 36: iz zbirke Martina Mahovića

Slika 37: iz zbirke Matije Vogrinčića

Slika 38: iz zbirke Matije Vogrinčića

Slika 39: iz zbirke Matije Vogrinčića

Slika 40: iz zbirke Martina Mahovića

Slika 41: iz zbirke Martina Mahovića

Slika 42: foto: L.L., 1. 2. 2014.

Slika 43: iz zbirke Martina Mahovića

Slika44:

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/hr/5/54/Stjepan_Podhorsky_%2821._12._1875._%E2%80%93_Zagreb%2C_13._10._1945.%29.jpg pregled: 12. 12. 2013.

Slika 45: GALOVIĆ, 2010. : 14.

Slika 46: GALOVIĆ, 2010. : 104.

Slika 47: GALOVIĆ, 2010. : 106.

Slika 48: GALOVIĆ, 2010. : 8.

Slika 49: OBRAČUN, 1930.

Slika 50: http://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Stjepan_Podhorsky-_Studija_obnove_sv._Kri%C5%BEa,_Kri%C5%BEevci_1910.jpg pregled: 12. 12. 2013.

Slika 51: LUČEVNJAK, 2006. : str. 33.

Slika 52: FATOVIĆ, 2011. : 275.

Slika 53: GALOVIĆ, 2010. : 70.

Slika 54: <http://venetianred.files.wordpress.com/2010/07/san-vitale-exterior.jpg> pregled: 15. 2. 2014.

Slika 55: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/15/Ravnna-gallapladia.jpg> pregled: 15. 2. 2014.

Slika 56: http://s2.pticica.com/foto/0001122199_1_0_syz7yk.jpg pregled: 1. 2. 2014.

Slika 57: <http://static.panoramio.com/photos/large/32945703.jpg>) pregled : 1. 2. 2014.

Slika 58: (http://s2.pticica.com/foto/0001316039_1_0_9gr3ss.jpg) pregled: 1. 2. 2014.

Slika 59: JUTARNJI, 1929.a : 11.

Slika 60:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Crkva_sv._Kri%C5%BEa_u_Ninu_2010.jpg pregled: 1. 2. 2014.

Slika 61: <http://www.paragliding-tg.com/Delminium%20Tomislavgrad.html> pregled: 1. 2. 2014.

Slika 62: http://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Stjepan_Podhorsky-_franjeva%C4%8Dka_crkva_Velike_Gospe_Makarska.jpg pregled: 1. 2. 2014.

Slika 63: http://s60.photobucket.com/user/Zlayson/media/partizani_bihac.jpg.html pregled: 1. 2. 2014.

Slika 64: <http://kgalovic.blogspot.com/2012/03/arhitektura-u-nezavisnoj-drzavi.html> pregled: 1. 2. 2014.

Slika 65: MAČKOVIĆ, 2006. : 79.

Slika 66: <http://www.panoramio.com/photo/17394282> pregled: 1. 2. 2014.

Slika 67: LUČEVNJAK, 2006. : 30.

Slika 68: LUČEVNJAK, 2006. : 30.

Slika 69: <http://img61.imageshack.us/img61/5383/sedamnaestamt2.jpg> pregled: 2. 2. 2014.

Slika 70: foto: L. L., 9. 7. 2013.

Slika 71: iz zbirke Martina Mahovića

Slika 72: foto: L. L., 9. 7. 2013.

Slika 73: foto: L. L., 9. 7. 2013.

Slika 74: foto: Nikola Cik, 10. 10. 2013.

Slika 75: foto: Nikola Cik, 10. 10. 2013.

Slika 76: iz zbirke Matije Vogrinčića

Slika 77: foto: L. L., 2. 2. 2014.

Slika 78: CVEKAN, 1991. : 81.

Slika 79: <http://www.zagrebcki.info/2012/04/sv-juraj-ubija-zmaja.html> pregled: 2. 2. 2014.

Slika 80: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 81: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 82: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 83: iz zbirke župnog arhiva crkve sv. Jurja u Đurđevcu

Slika 84: iz zbirke župnog arhiva crkve sv. Jurja u Đurđevcu

Slika 85: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 86: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 87: foto: L. L., 2. 2. 2014.

Slika 88: iz zbirke Matije Vogrinčića

Slika 89: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 90: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 91: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 92: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 93: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 94: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 95: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 96: iz zbirke Matije Vogrinčića

Slika 97: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 98: foto: L. L., 2. 2. 2014.

Slika 99: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 100: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 101: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 102: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 103: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 104: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 105: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 106: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 107: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 108: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 109: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 110: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 111: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 112: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 113: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 114: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 115: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 116: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 117: foto: L. L., 2. 11. 2013.

Slika 118: „LIBER MEMORABILIVM“, 1916.

Slika 119: foto: L. L., 2. 2. 2014.

Slika 120: foto: L. L., 2. 2. 2014.

Slika 121: foto: L. L., 2. 2. 2014.

Slika 122: foto: L. L., 2. 2. 2014.

Slika 123: foto: L. L., 2. 2. 2014.

Slika 124: iz zbirke Martina Mahovića

9. POPIS LITERATURE

BUTURAC, 1973. : Buturac, Josip, Ivandija, Antun. *Povijest Katoličke crkve među Hrvatima*, Zagreb : Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, 1973.

CVEKAN, 1991. : Cvekan, Paškal. *Đurđevac kakav nije poznat*, Đurđevac : Skupština općine Đurđevac : Plamen Slavonski brod, 1991.

ENCIKLOPEDIJA, 1995. : *Enciklopedija hrvatske umjetnosti sv. 1* glavni urednik Žarko Domljan, Zagreb : Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, 1995.

ENCIKLOPEDIJA, 1996. : *Enciklopedija hrvatske umjetnosti sv. 2* glavni urednik Žarko Domljan, Zagreb : Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, 1995/1996.

ENCIKLOPEDIJA, 1959. : *Enciklopedija likovnih umjetnosti 1 A-Ćus* Zagreb : Leksikografski zavod

ENCIKLOPEDIJA, 1962. : *Enciklopedija likovnih umjetnosti 2 D-Ini* Zagreb : Leksikografski zavod FNRJ, 1962.

ENCIKLOPEDIJA, 1964. : *Enciklopedija likovnih umjetnosti 3 Inj-Portl* Zagreb : Jugoslavenski leksikografski zavod, 1964.

FELETAR, 1989. : Feletar, Dragutin. *Podravina : Općine Koprivnica, Đurđevac, Ludbreg u prošlosti i sadašnjosti : Knjiga 1 Povijesno-geografski pregled od paleolita do 1945. godine*, Koprivnica : OOUR Koprivnička tiskara, 1989.

GALOVIĆ, 2010. : Galović, Krešimir. *Klub hrvatskih arhitekta u Zagrebu*, Zagreb : Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2010.

HALL, 1991. : Hall, James. *Rječnik tema i simbola u umjetnosti*, Zagreb : August Cesarec, 1991.

HORVAT, 1975. : Horvat, Anđela. *Između gotike i baroka : umjetnost kontinentalnog dijela Hrvatske od oko 1500. do oko 1700.*, Zagreb : Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1975.

HORVAT, 1940. : Horvat, Rudolf. *Povijest Gjurgjevca*, Zagreb : Hrvatski tiskarski zavod d.d. u Zagrebu, 1940.

LEKSIKON, 1990. : *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva* uredio Anđelko Badurina. Zagreb : Kršćanska sadašnjost, 1990.

LUČEVNJAK, 2006. : Lučevnjak, Silvija. *Freske našičke crkve i slikar Marko Peroš*, Katalog izložbe. Našice : Zavičajni muzej Našice, 2006.

MAYER, 1995. : Mayer, Milutin. *S puta na Duvanjsko polje / crteže izradio Stjepan Podhorski*, Rijeka : Hrvatsko filološko društvo, 1925., pretpisak 1995.

OPĆI SHEMATIZAM, 1939. : Opći shematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji / prema mandatu preč. Episkopata Jugoslavije izradio Krunoslav Draganović., Sarajevo : Akademija Regina apostolorum, 1939.

PIŠKOREC, 2005. : Piškorec, Velimir. *Georgiana: Rasprave i ogledi o đurđevečkom govoru i hrvatskokajkavskoj književnosti*, Zagreb : Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta : FF Press, 2005.

PODHORSKY, 1997. : *Arhitekt Stjepan Podhorsky : skice i crteži* / uredio Krešimir Rogina ; tekst Krešimir Galović, Zagreb : Nakladništvo Udruženja hrvatskih arhitekata, 1997.

ŠALAMON, 1987. : Šalamon, Krešimir. *Stari grad Đurđevac*, Koprivnica : OOUR Koprivnička tiskara, 1987.

VIDAKOVIĆ, 1939. : Vidaković, Marko. *Analiza strukture i predlog za regulaciju podravskog Đurđevca*, inauguralna disertacija za polaganje doktorskog ispita na Tehničkom fakultetu univerziteta u Beogradu, Zagreb : Narodne novine, 1939.

BRADIĆ, 2008. : Bradić, Neven. Grkokatoličko biskupsko dobro u Pribiću – pregradnja dvora i izgradnja kapele B. D. Marije U: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske* 31/32, Zagreb, 2007./2008., str. 101. – 122.

CIK, 2013. : Cik, Nikola. "Nacrt Podravlja od Hlebina do medje županije Virovitičke uz oznaku vodogradnje" iz 1780. godine U: *Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja*, Vol.12 No.24, Koprivnica, 2013., str. 57. – 73.

FATOVIĆ, 2011. : Fatović-Ferenčić, Stela, Ferber Bogdan, Jasenka. Odolijevajući vremenu: Gayerova ljekarna Crvenom križu iz 1903. g. U: *Medicus* 2011. Vol. 20, No. 2, 271. -279.

GALOVIĆ, 2001.a : Galović, Krešimir. Čovjek zvan sukob U: *Vijenac: novine Matice hrvatske za književnost, umjetnost i znanost*, God. 9, br. 199, Zagreb, 18. listopada 2001., str. 19.

GALOVIĆ, 2001.b. : Galović, Krešimir. Zameo ga historicizam U: *Vijenac: novine Matice hrvatske za književnost, umjetnost i znanost*, God. 9, br. 200, Zagreb, 1. studenog 2001., str. 18.

HORVAT, 1977. : Horvat, Anđela. O djelovanju Zemaljskog povjerenstva za očuvanje umjetnih i historičkih spomenika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji u Zagrebu od 1910. – 1914. U: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 1976/77., 2/3, str. 7-29.

HORVAT, 1961. : Horvat, Anđela. Prilog poznavanju nestale drvene arhitekture s područja kotara Koprivnice U: *Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, God.9 1961., 1/2, str.14-34.

HRVATSKA STRAŽA, 1929.a : Podravac. Nova crkva u Đurđevcu U: *Hrvatska straža*, god. I., broj 41., Zagreb, 18. kolovoza 1929., str. 4.

HRVATSKA STRAŽA, 1929.b : Podravac. Đurđevačke starine U: *Hrvatska straža*, god. I., broj 66., Zagreb, 17. rujna 1929., str. 5.

HRVATSKA STRAŽA, 1929.c : N. N. Velika crkvena i narodna slava u Đurđevcu U: *Hrvatska straža*, god. I., broj 114., Zagreb, 12. studenoga 1929., str. 3.

JUTARNJI LIST, 1928. : N. N. Gradnja crkve u Djurdjercu U: *Jutarnji list*, god. XVII., broj 5869., Zagreb, 9. lipnja 1928., str. 15.

JUTARNJI LIST, 1929.a : N. N. Izgradnja spomen bazilike na Duvanjskom polju U: *Jutarnji list*, god. XVIII. broj 6352, Zagreb, 10. listopada 1929., str. 11.

JUTARNJI LIST, 1929.b : N. N. Posveta nove župne crkve u Đurđevcu U: *Jutarnji list*, god. XVIII. broj 6370, Zagreb, 28. listopada 1929., str. 4.

JUTARNJI LIST, 1929.c : N. N. Velika crkvena i hrvatska slava u Gjurdjevcu U: *Jutarnji list*, god. XVIII. broj 6385, Zagreb, 12. studenog 1929., str. 3.

MAČKOVIĆ, 2006. : Mačković, Stevan. Stjepan Podhorsky u dva projekta: Crkve u Maloj Bosni i Đurđevcu U: *Klasje naših ravni* 11-12, 2006. ; str. 76-79.

MATICA, 2011. : Matica, Mladen. Prostorni razvoj Đurđevca i njegov okoliš s posebnim osvrtom na pridravski prostor U: *Podravina, časopis za multidisciplinarna istraživanja* Volumen 10, broj 20, 2011., str. 57-73.

MIHOLEK, 2009. : Miholek, Vladimir. Gradnja župne crkve sv. Jurja u Đurđevcu U: *Podravski zbornik* - 35, 2009., str. 237-253.

NIKOLAJEVIĆ, 1987. : Nikolajević, Ljiljana. Nacrti sakralnih objekata u Vojnoj krajini U: *Radovi IPU* 11 1987., str. (209-230)

PAVLEŠ, 2003. : Pavleš, Ranko. Osobine popisa župa, naselja i posjeda u Podravini do kraja XVI. stoljeća U: *Podravina, časopis za multidisciplinarna istraživanja*, Volumen 2, broj 4, Koprivnica, 2003., str. 75.-99.

PETERS, 2004 : Peters, Marc Stefan. Varaždinska vojna krajina – poseban razvoj jedne mikroregije u Podravini U: *Podravina, časopis za multidisciplinarna istraživanja* Volumen 2, broj 6, Koprivnica, 2004., str. 16.-21.

PETRIĆ, 2005. : Petrić, Hrvoje. O katoličkoj obnovi i obrazovanju na prostorima Senjske, Modruške i Zagrebačke biskupije u XVII. stoljeću U: *Podravina, časopis za multidisciplinarna istraživanja* volumen 4, broj 8, Koprivnica, 2005., str. 147.-166.

PREMERL, 1991. : Premerl, Tomislav. Arhitekt Stjepan Podhorski i njegove crkve U: *Služba Božja*. - 31 1991., str. 46-50

RAKIĆ, 1996. : Rakić, Ivica. Arhitekt Stjepan Podhorsky – graditelj crkve sv. Jurja u Đurđevcu U: *Đurđevečki zbornik* 1996., str. 213-222.

SLUKAN-ALTIĆ, 2003. : Slukan-Altić, Mirela. Kartografski izvori za povijest Đurđevca od srednjovjekovne utvrde do idealnoga grada U: *Podravina, časopis za multidisciplinarna istraživanja* Volumen 2, broj 3 Koprivnica 2003., str. 90-102.

ŠADEK, 2005. : Šadek, Vladimir. Prilozi za povijest kotara Đurđevac u vrijeme šestosiječanjske diktature (od 1929. do 1934.) U: *Podravina, časopis za multidisciplinarna istraživanja* Volumen 4, broj 8 Koprivnica, 2005., str. 59-81.

ŠUBIĆ, 2009. : Šubić, Ivana. Novinski napisi o djelatnosti fra Mije Čuića i izgradnji bazilike u Tomislavgradu U: *Fra Mijo Čuić - graditelj i uznik : u prigodu 50. obljetnice smrti : (1959.-2009.)* : zbornik radova sa Znanstvenog simpozija / Jolić, Robert ; Krišto, Jure (ur.). - Mostar ; Tomislavgrad : Hercegovačka franjevačka provincija Uznesenja BDM , 2009. 177.-184.

URLIĆ, 2000. : Urlić, Ljubomir. Arhitekt Stjepan Podhorsky – Franjevačka crkva u Makarskoj U: *Makarsko primorje* 5, 2000., str. 51-75.

VIDAKOVIĆ, 1975. : Vidaković, Marko. Arhitekt Stjepan Podhorski (u povodu 30. godišnjice smrti) U: *Čovjek i prostor*, 12, Zagreb, 1975., str. 273.

ZVONAR, 2011. : Zvonar, Ivica. Nekoliko crtica o povijesti Đurđevca U: *Cris*, god. XIII., br. 1/2011., str. 289-299.

INTERNETSKI I ELEKTRONIČKI IZVORI

<http://www.culturenet.hr/default.aspx?ID=23089> pregled: 2. 2. 2014.

http://kons.gov.ba/main.php?id_struct=6&lang=1&action=view&id=2895 pregled: 28. 11. 2013.

<http://kgalovic.blogspot.com/2012/03/arhitektura-u-nezavisnoj-drzavi.html> pregled: 1. 11. 2013.

<http://kgalovic.blogspot.com/2012/02/arhitekt-viktor-kovacic-i-crkva-sv.html> pregled: 28. 11. 2013.

<http://kgalovic.blogspot.com/2012/05/zagrebacka-ilica.html> pregled: 1. 12. 2013.

<http://globus.jutarnji.hr/kultura/svi-skandali-i-lazi-velikana-arhitekture> pregled: 28. 11. 2013.

<http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=12302> pregled: 2. 2. 2014.

http://www.katolicki-tjednik.com/vijest.asp?n_UID=611 pregled: 2. 2. 2014.

<http://zagreb-touristinfo.hr/?id=130&l=h> pregled: 2. 2. 2014.

http://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatski_pleter pregled: 2. 2. 2014.

http://hr.wikipedia.org/wiki/Vara%C5%BEDinska_biskupija pregled: 2. 2. 2014.

NEOBJAVLJENI IZVORI

BRADIĆ, 2010. : Bradić, Neven. *Arhitekt Stjepan Podhorsky i njegov doprinos kreativnoj zaštiti spomenika kulture u Hrvatskoj : magistarski rad*, Zagreb : 2010.

„LIBER MEMORABILIMUM“ : „*Liber memorabilium*“ (Spomenica) rkt. župe sv. Jurja u Đurđevcu, Župni arhiv Đurđevac

OBRAČUN, 1930. : *Obračun novogradnje rmkt. župne crkve, Gjurgjevac Podravski*, Župni ured rkt. crkve u Đurđevcu, god. 1930.

ZAPISNIK BISKUPSKE VIZITACIJE, 2002. : Zapisnik biskupske vizitacije, Župnik arhiv rkt. crkve sv. Jurja u Đurđevcu, 2002.

ZAPISNIK BISKUPSKE VIZITACIJE, 2012. : *Zapisnik biskupske vizitacije*, Župni arhiv rkt. crkve sv. Jurja u Đurđevcu, 2012.

ZAHVALA

Zahvaljujem se svima koji su doprinijeli završetku ovog diplomskog rada: mentoru dr. sc. Draganu Damjanoviću, članovima povjerenstva za obranu diplomskog rada dr. sc. Hrvoju Petriću te dr. sc. Danku Šoureku, zatim Nikoli Ciku, župniku Marku Racu, Martinu Mahoviću, Matiji Vogrinčiću, Biserki Jakupec, Goranki Lugomer Armano, djelatnicima Knjižnice Filozofskog fakulteta u Zagrebu, posebice Elviri Gotal i Tei Čonč te svojim kolegicama na potpori.